T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

2000-2015 YILLARI ARASINDA ÖZEL ÖĞRETİMDE POLİTİK YÖNELİMLER ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET ALĞAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. KAMİL YILDIRIM

AKSARAY 2020

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada beni en iyi şekilde yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan, yorulduğum ve karamsarlığa düştüğüm durumlarda sürekli bana destek olarak yüreklendiren Danışman Hocam Doç. Dr. Kamil Yıldırım'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın her aşamasında beni destekleyen ve yanımda olan çok değerli aileme de teşekkür etmeyi bir görev bilmekteyim. Eğitim hayatım öncesinde ve sonrasında aldığım kararlara hep saygı duyarak beni destekleyen ve hepsinden öte büyük bir özveri ve olgunlukla hem kardeşlerimi hem beni yetiştiren ve eğitimlerimiz konusunda oldukça hassas davranan haklarını ödeyemeyeceğim biricik anne ve babama çok çok teşekkür ederim. Bu çalışmalarım sırasında bana her türlü desteği ve morali veren, kendilerine ayırmam gereken zamandan feragat ederek bana ve çalışmalarıma destek olan çok kıymetli eşime de sabrından dolayı bütün içtenliğimle teşekkür ederim.

Ahmet ALĞAN

Aksaray 2020

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

2000-2015 YILLARI ARASINDA
ÖZEL ÖĞRETİMDE POLİTİK YÖNELİMLER ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Alğan, Aksaray 2020

ÖZET

Politika analizi, *hükümetlerin hangi politikaları izlediği* ile ilgilendiği gibi aynı zamanda neden bu politikaları izledikleri ve bu politikaların ne gibi sonuçlar doğurduğu ile ilgili bir alandır. Bir bilimsel disiplin alanı olarak politika analizi, bilimsel yönteme tabi olmakla birlikte yönetim ve denetim mekanizmalarını da kapsar. Eğitim politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında öncelikle meşruiyet sağlama ve bu sürecin ardından mevzuatın düzenlenmesi ve uygulanması izlenmektedir. Bu nedenle politik analiz yöntemlerinden biri, politikaların uygulanmasında temel araç olan yasal düzenlemelerin incelenmesidir. Eğitim politikalarını incelemek eğitimin niteliğini artırıcı kanıt temelli sonuçlar ortaya koyabilmektedir.

Özel öğretim, eğitim yönetiminin bir alt alanıdır. Kaynakların etkili, verimli ve kaliteli kullanılması açısından özel öğretimin rolü ve özel öğretime yönelik politik eğilimlerin incelenmesi eğitim yönetiminin ilgi alanına girmektedir. Eğitim yönetimi, özel öğretime yönelik politikaları anlayabilmek ve yönetebilmek için öncelikle politikaları betimlemek ve politikaların kendi içinde uyumluluğunu, yönelimini ortaya koymak gereksinimindedir. Bu çalışmada 2000-2015 arasında Türkiye'de özel öğretim alanındaki politik eğilimlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda politikaların uygulanmasının aracı olan kalkınma planları, stratejik planlar gibi planlayıcı nitelikli dokümanlar ve kanunlar, yönetmelikler gibi uygulayıcı nitelikte yasal dokümanlar incelenmiştir. Özel öğretim alanını da içerecek biçimde eğitimcilerin çok sayıda eğitimsel reform girişimine tanık oldukları bir zaman dilimi olan 2000-2015 dönemi içinde yürürlükteki toplam 15 doküman içerik analiziyle incelenmiştir. Sistematik analiz doğrultusunda, saptanan dokümanlar yönetimin temel boyutları ve beşer yıllık dönemler dikkate alınarak karşılaştırmalı şekilde ele

alınmıştır. Çalışma sonucunda özel öğretim alanında aşağıdaki politik eğilimler saptanmıştır:

1. Özel öğretimin kapsamı mesleki-teknik eğitimi de içererek genişleme eğilimindedir.

2. Kamu imkânları, özel öğretimin yaygınlaşması yönünde kullanılma eğilimindedir.

3. Özel okul açılması süreçleri kolaylaştırılma ve yerelleşme eğilimindedir.

4. Özel okulların kurumsal denetimi zayıflama eğilimindedir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar eğitim yönetiminin temel unsurları açısından tartışılarak araştırma ve uygulamaya dönük öneriler geliştirilmiştir.

Bilim Kodu : 10213

Anahtar Kelimeler: Politik Analiz, Politik Eğilim, Özel Öğretim, Özel Okul

Sayfa Adedi : 118 sayfa

Danışman : Doç. Dr. Kamil YILDIRIM

AKSARAY UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

ANALYSING THE POLITICAL TREND IN PRIVATE EDUCATION BETWEEN 2000-2015

Master Thesis

Ahmet Alğan, Aksaray 2020

Policy analysis is a realm of involving examine which policies governments follow and why they follow these policies and the results of these policies. Practicing educational policies first requires convincing shareholders, then satisfying their legacy and following the process. Administrative and inspectorate mechanisms should function through all these processes. Examining the educational policies enlighten the evidence basement that can be used for enhancing the educational quality. As a scientific discipline, policy analysis subject to scientific methodology. One of the methods of analysing policies is the examining of their legal arrangements that ensuring the practice.

Private Education is a sub-area of educational administration. Examining the role of private Education and political tendencies in it take an interest in educational administration because of using sources effectively and productively. To be able to master and manage educational policies on private Education, educational administration first describes what policies follow and examine if particular tendencies exist across these political documents. This study aimed at finding out the political tendencies in private Education in Turkey in a particular term of 2000-2015. In line with this aim, we examined the two classified documents namely legal directorate documents such as national development plans, educational strategic plans and operator legal documents such as law and legal regulations. This study examined 15 documents in the scope of the 2000-2015 term in which educators witnessed many educational reform movements including private Education. Along with the systematic analysis, the contents of these documents were analysed comparatively in regarding the main administrative procedures and five-year time series. At the end of the study, we found out the following tendencies in private Education in Turkey between 2000 and 2015:

1. The scope of private Education tend to enlarge including vocational Education.

2. Public sources are tend to be used for prevailing of private Education.

3. Initiatives are supported through localising and easing the opening procedures.

4. Institutional inspection is tend to be weaken in private educational institutions.

We developed suggestions based on discussing the results of the study in considering both research and practice.

Science Code : 10213

Key Words :Political Analysis, Political Trend, Private Education, Private School

Page Number : 118

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

Sayfa
İÇ KAPAK i
TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI iii
JURİ ONAY SAYFASI vi
TEŞEKKÜR v
ÖZET vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR DİZİNİ xii
SİMGELER VE KISALTMALAR xiii
I. BÖLÜM 1
1. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Önemi 4
1.3. Sayıltılar 5
1.4. Sınırlılıklar 5
1.5. Tanımlar 6
II. BÖLÜM 7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE 7
2.1. Politika 7
2.1.1. Yönetim, amaç, politika, plan, strateji kavramları 7
2.1.2. Eğitim yönetiminde politika geliştirme ve uygulama 10
2.1.3. Politika ve yasal düzenlemeler 18
2.1.4. Politika analizi 21
2.2. Özel öğretim 25
2.2.1. Özel öğretim kurumları 26
2.2.2. Türkiye'de özel öğretimin gelişimi 29
2.3. Özel öğretim ve politika 35
2.4.İlgili Araştırmalar 38
III. BÖLÜM 44
3. YÖNTEM 44
3.1. Araştırma Deseni 44
3.2. Evren ve Örneklem 45
3.3. Veri Toplama Araçları 46
3.4. Veri Toplama Süreci 47
3.5. Veri Analizi 47
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik 48
IV. BÖLÜM 49

4. BULGULAR VE YORUM.....49
4.1. Doküman türüne göre politik yönelim nasıldır?.....49
4.1.1. Planlayıcı niteliğindeki dokümanların incelenmesi 49
4.1.2. Uygulamayı şekillendirici nitelikteki dokümanların incelenmesi....56
4.2. Yönetimin temel unsurları açısından politik yönelim 75
4.3. Dönemlere göre politik yönelim 76
V. BÖLÜM 77
5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER 77
KAYNAKÇA.....92
EKLER.....101

TABLOLAR ve ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo 1: Yıllara göre Türkiye'de özel öğretim alanında sayısal değişim ..... 34. Sayfa
Tablo 2: Evrene ilişkin nicel veriler ..... 45. Sayfa
Tablo 3: Doküman analizinde kullanılan veri işleme tablosu ..... 48. Sayfa
Tablo 4: Planlayıcı yasal düzenlemelerde özel öğretime ilişkin bulgular ..... 52. Sayfa
Tablo 5: Uygulamayı şekillendirici (kanun) yasal düzenlemelerdeki bulgular ..... 58. Sayfa
Tablo 6: Uygulamayı şekillendirici (yönetmelik) yasal düzenlemelerdeki bulgular 66. Sayfa

SİMGELER ve KISALTMALAR

AB **:** Avrupa Birliği

BYKP **:** Beş Yıllık Kalkınma Planları

DPT **:** Devlet Planlama Teşkilatı

KHK **:** Kanun Hükmünde Kararname

Kn **:** Kanun

Kp **:** Kalkınma Planları

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

ÖÖKY : Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği

RG : Resmi Gazete

Sp : Stratejik Plan

Şk : Şura Kararları

Y **:** Yönetmelik

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıltıları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim alanı hem iç hem dış paydaşları olan ve birbirine bağımlı birçok unsuru bulunan bir alan olduğu için bu alanda yapılan politika analizleri yöneticiler ve toplumlar için oldukça önemlidir. Politika analizi, *hükümetlerin hangi politikaları izlediği* ile ilgilendiği gibi aynı zamanda neden bu politikaları izledikleri ve bu politikaların ne gibi sonuçlar doğurduğu ile ilgili bir alandır (Bakioğlu ve Korumaz, 2019; Cheng ve Cheung, 1995; Demir, 2011).

Eğitim yönetiminde karar, yönetim süreçlerinin başlangıcı olarak kabul edilir (Bursalıoğlu, 2005). Karar, planlama, uygulama ve değerlendirme süreçleri aynı zamanda politik analizin uygulama alanlarını oluşturmaktadır. Politika analiziyle eğitim alanındaki kararlar, kararların uygulamaya aktarılmasında izlenen yollar ve uygulama tarzı incelenebilir (Bakioğlu ve Korumaz, 2019; Nişancı, 2015).

Politika, amaçlara ulaşılmasında benimsenen yöntemsel ilkeler olduğundan politika analizlerinde benimsenen gerçek amaçların saptanması önemlidir. Eğitim alanındaki politikaların hizmet etmesi gereken temel öge eğitimsel amaçlardır. Eğitimsel amaçların

gerçekleştirilmesinde izlenecek yöntem ve kullanılacak araçlarla bunların gerçekleştirilme tarzı, eğitim politikasının temel unsurlarını oluşturur (Gümüş, 2015; Şişman, 2011).

Eğitim politikalarının oluşturulmasında ve meşruiyetinin sağlanmasında katılımcı görüşleri, bilimsel çalışmaların sonuçları, uluslararası kuruluşların karar ve uygulamaları ile şura kararları gibi yollar kullanılmaktadır (Uysal, 2018). Politikaların uygulanmasında ve hayata geçirilmesinde ise en önemli araç mevzuatı şekillendirmektir (Bakioğlu ve Korumaz, 2019; Cheng ve Cheung, 1995; Phillipson, Phillipson ve Eyre, 2011). Mevzuat, politikaların uygulanmasını garantiye alma yöntemi olarak işlev görmektedir. Mevzuat, politikanın aracılık ettiği amaçların nasıl gerçekleştirileceğini, paydaşların neler yapması gerektiğini, hak, yetki ve sorumlulukları ve yaptırımları tanımladığından denetim organına da zemin sunar (Bakioğlu ve Korumaz, 2019; Uysal, 2018). Eğitim politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında öncelikle meşruiyet sağlama ve bu sürecin ardından mevzuatın düzenlenmesi ve uygulanması izlenmektedir. Bütün süreçlerde yönetim ve denetim mekanizmaları kullanılmaktadır.

Eğitim politikalarının oluşturulma süreçlerinin kalitesi, politikaların birbirleriyle uyumu, politikaların amaçlara hizmet etme yönü ve politik metinler ile uygulama arasındaki çelişkiler, eğitim politikalarında ilgilenilen yönlerdir (Cheng ve Cheung, 1995). Eğitim politikalarını incelemek eğitimin niteliğini artırıcı kanıt temelli sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Bir bilimsel disiplin alanı olarak politik analiz, bilimsel yönteme tabidir. Politik analiz yöntemlerinden biri politikaların uygulanabilmesi için temel araç olan yasal düzenlemelerin incelenmesidir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman incelemesi yasal düzenlemelerin incelenmesine de uygulanabilmektedir. Bu çerçevede dokümanlar, planlayıcı ve uygulamayı şekillendirici nitelikte işlev görmektedir. Planlayıcı nitelikli dokümanlar karar sürecini şekillendirerek ne yapılması gerektiğine işaret etmektedirler. Uygulamayı şekillendirici nitelikli dokümanlar ise kararın nasıl uygulanacağını içeren dokümanlardır. Planlayıcı nitelikli dokümanlar arasında kalkınma planları, şura kararları ve stratejik planlar ne yapılması gerektiği konusunda bilgi içermektedir (Sarı, 2015). Uygulamayı şekillendirici dokümanlar ise kanun ve yönetmelikler olarak örneklendirilebilir. Arkasında yaptırım gücü olan bu dokümanlar politikanın uygulamaya aktarılmasının tarifleridir (Bakioğlu ve Korumaz, 2019; Cheng ve Cheung, 1995).

Özel öğretim, bir hizmet türü olarak bütün eğitim kademelerinde kamu sektörüne bir alternatif oluşturmaktadır. Çok çeşitli sebeplerle özel öğretim eğitim yönetiminin ilgi

odağını oluşturmaktadır. Bu odaklardan biri ise özel öğretime yönelik politikalardır. Eğitim yönetimi, özel öğretime yönelik politikaları anlayabilmek ve yönetebilmek için öncelikle politikaları betimlemek ve politikaların kendi içinde uyumluluğunu, yönelimini ortaya koymak gereksinimindedir (Lunenburg ve Ornstein, 2013; Nişancı, 2015). Bu ihtiyacı karşılayabilmek için özel öğretim politikaları incelenmelidir. Böylece, hem mevcut uygulamaya hem de geleceğe yönelik bir resim ortaya konulmuş olacaktır.

Türkiye'de özel öğretimin uzun ve köklü bir tarihsel geçmişi bulunmasına karşın eğitim hizmeti sunumunda kamu kesimine göre düşük düzeyde kaldığı belirtilebilir (Akyüz, 2012; Memduhoglu,1999; OECD, 2017). Özel öğretim hizmetinin yaygınlaştırılması, niteliğinin iyileştirilmesi ve rekabet aracılığıyla kamu kesimi için geliştirme yönünde iyi deneyimlerin yakalanabilmesi tercih edilen bir durumdur. Bu bağlamda Türkiye'de özel öğretime yönelik politikaların analizi bir problem alanı olarak belirmektedir. Literatür, özel öğretime yönelik politikaları inceleyen az sayıda çalışmayı içermektedir. Eğitim yönetimi, bir bilimsel disiplin alanı olarak kanıt temelli verilere ihtiyaç duymaktadır. Özel öğretime yönelik politikaların betimlenmesi ve kendi içinde uyumunun incelenmesi gerekliliği hem uygulama hem de araştırma açısından son derece önemlidir.

Eğitim ile ilgili sorunların, bütün dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de oldukça önemli bir tartışma konusu olduğu bilinmektedir. Bu anlamda konu, akademik düzeyde bilimsel araştırmalar yoluyla irdelendiği gibi başta eğitim kamuoyu olmak üzere, ilgili bütün çevreler ve kurumların görüş ve önerileri ile desteklenerek incelenmektedir. Bu çerçevede eğitim politikalarına yönelik kaygı ve endişeler de mevcuttur (Aydın, 2015; Uysal, 2019). Özel öğretim alanını bu bağlamdan dışlamak mümkün değildir (Küçükçayır ve Cemaloğlu, 2017). Yeni Kamu Yönetimi anlayışı gibi geniş ölçekli politikalarla ilişkisi de dikkate alındığında özel öğretim alanı özellikle ilgi çekmektedir. Yakın geçmişte benimsenen politikaların etkilerini izleyen yıllarda görmek mümkündür. Özellikle 2000'li yıllarda dünyanın birçok yerinde olduğu gibi çok sayıda eğitimsel reform deneyimlenmiştir (TEDMEM, 2017). Bu reform girişimlerinin arkasındaki politik yönelimlerin ne olduğu incelenmeyi gerektiren bir durumdur. Eğitim kalitesi, okul gelişimi, hesap verebilirlik, rekabet, çalışanların performansını değerlendirme, hizmetlerin etkililiği verimliliği konularında özel öğretim alanındaki politikalar ve bu konuda nasıl bir politik eğilimin olduğu ve politikaların iç tutarlılığı incelenmeye ihtiyaç duyan bir problem olarak belirmektedir. Bu anlamda şu sorular öne çıkmaktadır: Özel öğretim kurumlarını ilgilendiren planlayıcı ve uygulamayı

biçimlendirici yasal düzenlemeler kendi içinde ve birbirleriyle uyumlu mudur? Özel öğretim kurumlarını ilgilendiren planlayıcı ve uygulamayı biçimlendirici yasal düzenlemeler nasıl bir eğilim göstermektedir?

Bu çalışmanın temel amacı 2000-2015 yılları arasında Türkiye'deki özel öğretim alanında gerçekleşen politik yönelimleri bu dönemdeki yasal düzenlemeler temelinde incelemek ve ortaya koymaktır.

Bu amaç ve problem kapsamında operasyonel problemler ise şu şekilde sıralanmıştır: Araştırılan dönemde özel öğretimle ilişkili,

1- Doküman türüne (planlayıcı-kalkınma planı, şura kararı, stratejik plan ve uygulamayı şekillendirici-kanun, yönetmelik) göre politik yönelim nasıldır?
2- Analiz başlıklarına (kurum açma-kapama, eğitim-öğretim, yönetim-yetki-sorumluluk, fiziki standartlar ve denetim-teşvik) göre politik yönelim nasıldır?
3- Özel öğretim konusundaki politikaların iç tutarlılığı nasıldır?
4- Alt dönemlere göre (2000-2005, 2006-2010 ve 2011-2015) politik yönelim nasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Eğitim, devletlerin hem birey boyutunda hem de toplum boyutunda yükümlü oldukları en önemli konuların başında gelir. Dünya genelinde olduğu gibi, ülkemizde de eğitim sistemini daha yüksek standartlara kavuşturmak, eğitimli ve nitelikli bireyler yetiştirmek ve eğitilmiş bir toplum kurmak tüm toplumun idealidir. Bireyden aileye; aileden topluma; toplumdan millete ve milletten insanlık ailesine geçiş süreçleri dikkate alındığında eğitimsiz bir değişim düşünülemez. Gelişmiş ve gelişme/ilerleme hedefi olan tüm ülkelerde eğitim, her zaman en önemli yatırım ve öncelikli ihtiyaç olarak görülmüştür (Yaman, 2018).

Eğitim politikalarının analizi, eğitim hizmetinin geliştirilmesine hizmet eden bir yöntemdir. Eğitim yönetimi, süreci geliştirme açısından politika analizlerinin sonuçlarına ihtiyaç duymaktadır. Özel öğretim, eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak değerlendirildiğinde bu sisteme yönelik politikalar ve bu politikaların analizi yalnızca bu alt sisteme yönelik değil aynı zamanda tüm eğitim sistemine yönelik iyileştirici bulgular sağlayabilir. Bunun yanı sıra özel öğretim politikalarının analizi ile temel tartışma noktalarından fırsat eşitliği, eğitim

kalitesi, verimlilik-etkililik ve yönetimsel süreçlerin işlerliği gibi konularda farklı bir perspektiften sonuçlara ulaşmak da mümkündür.

Türkiye'de ve dünyada yoğun olarak tartışılan eğitim sektörünün özelleştirilmesi sorununa yapılan bu araştırmanın az da olsa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitimin özelleşmesi ve her bireyin milli eğitim imkânlarından istifade ederek hedeflerine ulaşması tartışmalarının hiç gündemden düşmediği 21. yüzyıl gerçeğinde, özel öğretim kurumlarının politik analizini yapmanın, hem uygulamada eğitimin geliştirilmesine katkı hem de araştırma alanına katkı yapacağı değerlendirilmektedir.

1.3. Sayıltılar

Politika analizi aşamalarından politika planlama ve politika uygulama aşamalarının dokümanlara yansıdığı varsayılmıştır. Politikaların yansıdığı planlayıcı ve uygulayıcı nitelikli yasal dokümanların özel öğretim konusundaki karar ve uygulamalara yol gösterdiği ve biçimlendirdiği bu nedenle politik eğilimi temsil ettiği varsayılmıştır.

Yasal düzenlemelerin uygulandığı varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma 2000-2015 yılları arasındaki dönemde Türkiye'deki özel öğretim alanındaki politik yönelimlerle sınırlıdır.

2. Bu çalışma özel öğretim kurum, okul ve kurslarıyla sınırlıdır.

3. Bu çalışmada motorlu taşıt sürücü kursları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, özel eğitim okulları, uzaktan öğretim yapan kuruluşlar, hizmet içi eğitim merkezleri ve sosyal etkinlik merkezleri kapsam dışındadır.

4. Azınlık okulları (Rum, Ermeni ve Musevî azınlıklar tarafından kurulmuş, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış ve kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrencilerin devam ettiği okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim özel okulları) kapsam dışındadır.

5. Çalışma yasal metinlerle sınırlıdır.

6. Yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumları bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

1.5. Tanımlar

Özel öğretim kurumu: Bu çalışmada özel öğretim kurumu ifadesiyle Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki özel öğretim kurumları ifade edilmektedir. 5580 sayılı özel öğretim kurumları kanunun 2. Maddesinde kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını ifade eder derken; 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle "dershaneler," ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

Politika: Bu çalışmada politika, kararlara ve uygulamalara yol gösteren ilkeler bütünü şeklinde tanımlanmıştır. Operasyonel tanımı ise yasal dokümanlarda hükümetin yapmayı seçtiği düzenlemeler olarak belirlenmiştir.

Politik yönelim: Bu çalışmada 2000-2015 dönemindeki yasal düzenlemelerin incelenmesiyle ilgili konudaki amaçlanan değişimler ve hedefleri politik yönelim şeklinde tanımlanmıştır.

Yasal düzenlemeler: Bu çalışmada yasal düzenlemeler kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, yönetmelikler, kalkınma planları, Millî Eğitim Şura Kararları ve Milli Eğitim Bakanlığı stratejik planlarını ifade etmektedir.

Planlayıcı Düzenlemeler: Bu çalışmada kalkınma planları, MEB Şuraları ve MEB Stratejik Planları planlayıcı düzenlemeler olarak tanımlanmıştır.

Uygulayıcı Düzenlemeler: Kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, yönetmelikler uygulayıcı düzenlemeler şeklinde tanımlanmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde politika, politika ve yasal düzenlemeler arasındaki ilişki, politika analizi, özel öğretim kavramı, özel öğretim kurumlarının Türkiye'deki gelişimi, özel öğretim kurumlarıyla ilgili politik eğilim çerçevesinde temel kavramlar sunularak ilgili literatür incelenmektedir.

2.1. Politika

Bu başlık altında politika, plan ve strateji kavramları incelenerek bu çerçevede politika kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlarla benzerliği ve farklılığı kavramsal olarak ele alınmıştır.

2.1.1. Yönetim, amaç, politika, plan ve strateji kavramları

Yönetim kavramı "Belirli amaç ve hedefleri gerçekleştirmek üzere elde bulunan kaynakları (insan, ekonomik güç, makine, siyasi güç, bilgi vb.) anlamlı bir şekilde bir araya getirerek planlama, örgütleme, yöneltme ve denetleme faaliyetlerinin tamamı" şeklinde tanımlanabilir. Bir başka ifade ile yönetim, amaç ve hedeflere ulaşabilmek için kaynakları etkili, verimli ve kaliteli kullanma süreçleri olarak tanımlanabilir (Yıldırım, 2018). Everard ve Morris ise yönetim kavramını aşağıdaki özellikleri ile tanımlamışlardır (Aksu,1996).

1. Örgütsel amaçları belirlemek,

2. Gelişmenin nasıl olacağını ya da amacın nasıl gerçekleşeceğini belirlemek,

3. Amacın planlandığı şekilde gerçekleştirilebilmesi için var olan insan, madde ve zaman kaynağını örgütlemek,

4. Süreci kontrol etmek,

5. Örgütsel standartları belirlemek ve gerçekleştirmek.

Bu tanımlamaları göz önüne aldığımızda yönetim kavramının tarihinin aslında insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Yönetim biliminin son yüzyıldaki gelişimsel tarihine baktığımızda ise aşağıdaki dönemlerde egemen olan üç ana akımdan söz edilebilir:

(a) 1887-1927: Yapıyı esas alan Geleneksel (Klasik) yaklaşımlar,

(b) 1909-1945: İnsanı esas alan (Neo-Klasik) yaklaşımlar

(c) 1946-2000: Örgütü esas alan Sistem yaklaşımlar (Güçlü, 2003).

18. yüzyıl itibariyle yönetim alanındaki çalışmalara baktığımızda ise, yönetimin tarihi seyrini; Klasik Okul, Neo-Klasik Okul, Modern Okul, Post Modern Eğilimler, Güncel Kavram ve Uygulamalar şeklinde beş ana grupta sınıflayabiliriz (Nişancı, 2015). İnsan, toplum ve örgüt kavramları dikkate alındığında ise yine yönetim kavramının hiç eskimeyecek kadar güncel ve aktif bir kavram olduğunu da dile getirebiliriz.

Amaç ve hedefler yönetimin varlık sebebidir (Bursalıoğlu, 2005). Amaç, genel olarak bir çalışmada ulaşılmak istenen sonuç olarak tanımlanabilir. Eğitim bilimlerinde ise amaç olarak, toplumda yer alan her bir ferdin kendini gerçekleştirmesine imkân hazırlamak için insan ilişkilerini, ekonomik etkinliğini ve vatandaşlık sorumluluğunu geliştirmek olarak tanımlayabiliriz (Varış, 1988). Amaç, yapıyı, faaliyetleri ve değerlendirmeyi biçimlendirebildiğinden yönetim süreçlerinin özünde yer alır. Amaçların gerçekleştirilmesine yönelik politikalar belirlenerek bu politikaların uygulanması için politik girişimler yapılır (Hoy ve Miskel, 2012; Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Amaç, kamu hizmetleriyle ilgili olduğunda kamu yönetimi kavramıyla karşılaşılır. Kamu yönetiminde özel yarar yerine kamu yararı dikkate alınır. Oysa özel yönetimde ise kar etmek yönetim faaliyetlerinin odağında bulunur. Özel yönetimlerin anlayış ve uygulamaları kamu yönetimini de etkilemiştir (Şahin, 2019). Amaçlara yaklaşma derecesiyle ifade edilen etkililik ve amaçlara daha az kaynak kullanarak erişebilmeyi ifade eden verimlilik açısından özel işletmelerin deneyimleri kamu yönetimlerinde de karşılığını bulmuştur. Kamu yönetimleri kamu hizmetlerini yerine getirmekte özel yönetimlerden farklı şekillerde

yararlanmışlardır. Eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetler hem kamu yönetimleri tarafından hem de özel yönetimler tarafından yerine getirilebilmektedir. Örneğin eğitim hizmetini sağlamada devlet okullarının varlığının yanında özel okulların varlığı da yaygındır. Bazı ülkelerde eğitim hizmetinin sunulmasında özel kesimin payı kamu kesimine oranla daha yüksektir. Örneğin ilköğretim düzeyinde özel öğretimin payı Belçika'da % 54.4; Şili'de %62.8 ve İspanya'da % 31'dir (OECD, 2017).

Politika; yol göstermek ve önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere ulaşabilmek için izlenen yol veya genel plandır (Güçlü, 2003). İktisat terimleri sözlüğünde "belirlenen amaç veya hedeflere ulaşmaya yönelik karar ve eylemler bütünü" olarak tanımlanan politika, siyaset kavramı ile de nitelendirilebilmektedir. Türk Dil Kurumu ise politika kavramını, "devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü" şeklinde tanımlamıştır. Mümkün olduğu kadar tanımlanmış ve gerekli olan yeterli bilgilerle donatılmış olan bir ortamda alınan kararlar "politika" kavramının iskeletini oluşturur diyebiliriz. Ayrıca alınan bu kararların devamı ve takibi ile ilgili olan süreç de politika ile ilgilidir. Plan ise arzu edilen amaçlara ulaşmak için gerekli araçların ve yolların kararlaştırılması ve nelerin nasıl yapılacağının başka bir ifade ile kısaca yol haritasının belirlenmesidir. Plan kavramı genel olarak strateji, politika, yöntem ve program olarak izah edilen bütün kavramları kapsamına almaktadır. Çünkü plan işletmelerin hem çevresiyle hem de çevresel gelişmeleriyle yakından ilgilidir. Bu yönü planın, stratejiye yaklaşmasına sebep olur. Plan ayrıca sıralanmış amaçların tespiti ve amaçlara ulaştıracak "amaç fonksiyonun" en üst noktaya çıkarılması ile de yakından ilgilidir (Güçlü, 2003). Bu bilgiler ışığında plan kavramını, tanımlanmış bir işin, bir yapıtın gerçekleştirilmesi veya bir konunun yolunda yürümesi için önceden hazırlanmış ve uyulması tasarlanan düzen olarak tanımlayabiliriz.

Bu kapsamda ele alınması gereken bir başka kavram stratejidir. Köken itibariyle Fransızcadan Türkçeye geçmiş olduğu bilinen strateji kavramı, 1970'li yıllardan sonra özellikle sosyal bilimler alanında yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bayülken,1999). Bu tarihten itibaren strateji sadece sosyal bilimlerde değil farklı birçok alanda sıkça kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Strateji, kelime anlamı itibariyle, "sevketme, gönderme, yöneltme, götürme ve gütme" gibi anlamlara gelmektedir. Bu kavramın eski Yunan generallerinden Strategos'un bilgi ve sanatını tanımlamak için de kullanıldığı tahmin edilmektedir. Kimi kaynaklarda ise, stratejinin yol, çizgi veya nehir yatağı anlamındaki Latince bir kavram olan "stratum" dan geldiği belirtilmektedir (Tosun, 1974'ten akt. Güçlü

2003). Yönetim alanında strateji ve politika birbiriyle oldukça ilgili ve yine birbiri ile çok karıştırılan iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Politika ile strateji arasında en önemli fark; politikaların karar vermede bir yol haritası olması, stratejinin ise bu yol haritasının esas alınarak amaçların oluşturulması ve kaynak kullanma kararlarının verilmesini sağlaması olarak söylenebilir. Kısacası politikalar, işletmelerin uymayı hedeflediği prensipleri belirtir; strateji ise hedefleri ve arzu edilen bu prensipleri yerine getirmede kullanılacak araçları sunar (Dinçer, 1998).

Günümüz dünyasında özel sektör ürettikleri mal ve hizmetlerde kaliteyi ve verimliliği en önde gelen hedefler olarak görmektedirler. Bunu başarmak için de yeni anlayışlar geliştirip benimsemektedirler. Özellikle özel sektörde geliştirilen yöntemler kamuya da aktarılıp kamu alanında da verimin artması yönünde tedbirler alınmaktadır. Bu noktadan hareketle plan, strateji, politika analizleri çok önem arz etmektedir. Stratejik bir yönetim anlayışı, stratejik planların en iyi şekilde nasıl uygulanacağı ve hedefleri başarmak için yapılması gerekenleri en iyi planlayan bir yapı olmayı gerektirir. Örgütler, stratejilerini belirlemekle değişim doğrultusunda bir yön belirlemiş olurlar ve bu yön doğrultusunda yeni hedeflerini belirleyerek gelişimlerine katkıda bulunurlar. Bu bağlamda stratejisi olmayan örgütler veya stratejisini belirlemeyen örgütler gelecek için kendilerinden emin olamayacaklardır. Çünkü örgütün geleceği önceden planlanmamış ve belirsizlik içinde kalmış ise başarısızlık doğal ve kaçınılmaz bir sonuç olacaktır. Stratejinin bulunmadığı örgütlerde kaynaklar etkin ve verimli kullanılamayacak ve akabinde amaçlanan hedeflere ulaşmak hayalden öteye geçemeyecektir. Dikkat edilmesi ve gözden kaçırılmaması gereken bir başka yön hem planda hem de stratejide belirsizlik ve riskin varlığıdır (Güçlü, 2003).

2.1.2. Eğitim yönetiminde politika geliştirme ve uygulama

Eğitim yönetimi bir ülkenin eğitim sistemini bir bütün olarak sentezlemeyi amaçlayan disiplinler arası bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim yönetimi alanı, kavramsal olarak ortaya çıktığı yıllardan itibaren kendine özgü kimliğini inşa etme çabası içerisinde olmuştur. Ancak tüm çabalara karşın alanın, işletme yönetimi, davranış bilimleri, iktisat, kamu yönetimi gibi yönetim bilimleri alanlarındaki sınırları net bir biçimde çizilememiştir. Bu durum, alanın kendine özgü kimliğini inşa etme çabalarını engelleyen bir faktör olarak belirmektedir. Buna rağmen 1900'lü yıllarda ortaya çıkan eğitim yönetimi alanı, aradan geçen yıllar içerisinde kendi sınırlarını belirleme ve kendine özgü yapısal kimliğini inşa etme noktasında ciddi adımlar atmıştır (Özdemir, 2017).

Eğitim politikaları, yetiştirilmek istenen insan biçiminin belirlenmesi, topluma kazandırılması ve toplumla bütünleşmesi sürecinde ulusal bir proje aracı olarak tanımlanabilir. Hem ulus bilinç ve kültürünün oluşturulması hem de sosyal ve kültürel değerlerin bireylere aktarılması en fazla eğitim sistemi yoluyla gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında eğitim politikası, bir toplumun en temel siyasal kurgusudur (Gümüş, 2015).

20. yüzyılın ortalarında etkileri yavaş yavaş hissedilen eğitim yönetimi alanı özellikle 21. yüzyılda çokça konuşulan ve üzerinde araştırmalar yapılan bir alan olmaya başlamıştır. 1950'lerden önce eğitim yönetimi, daha çok tecrübeli okul yöneticileri tarafından yapılan gözlemlerin ve bu yöneticilerin hatıra ve tecrübelerinin aktarılmasından ibaret sayılırdı. Bu dönemde eğitim yönetiminde yapılan araştırmalar ise çoğunlukla ilgili şahısların tecrübeli oldukları alanla ilgili şahsi görüşlerinin bir araya getirilip derlenmesinden ileri gitmiyordu. Ancak, Daniel Griffiths'in bu dönemde okullarda karar verme sürecine ilişkin yaptığı çalışmaları eğitim yönetimi alanının gelişme sürecinde oldukça önemli bir adım sayılır. Diğer taraftan, Raymond Callahan'ın yine bu dönem içerisinde okulun etkililiği üzerine yaptığı bazı çalışmalar da eğitim yönetiminin gelişmesine ciddi katkılar yapmıştır (Hoy, 1994).

Eğitim yönetiminin epistemolojik gelişim seyrini üç tarihsel döneme ayırarak incelemek mümkündür. 1900 ile 1950'li yılları kapsayan birinci evre, eğitim yönetiminin ABD'de ortaya çıktığı dönem olarak esas alınıp "bilgi temelinin inşası" şeklinde yorumlanabilir. İkinci evre, eğitim yönetimi alanında 1950'li yıllarda gelişen teori hareketlerinin felsefi temelleri ve toplumsal etkileri incelendiği için "Teori Hareketi ve Disipliner Kurumsallaşma" dönemi diye adlandırılabilir. Üçüncü evre ise ikinci evredeki teori hareketlerine yönelik eleştiriler üzerine konumlanması hasebiyle eleştirel, hümanist, post-modern yaklaşımların hâkim olduğu "Entelektüel Çeşitlilik ve Epistemik Buhran" dönemi şeklinde ifade edilebilir. Yerli ve yabancı yazında alanın bizatihi kendisini sorgulayan ve "işletme yönetimi" ile "kamu yönetimi" arasında kalmasından ötürü konumunu tartışmaya açan bu ve benzeri çalışmaların, eğitim yönetimi biliminin bilimler ailesi içerisindeki özgün konumunu inşa etmesi noktasında önemli katkılar ve kazanımlar elde etmesine sebep olduğu söylenebilir (Özdemir, 2017).

Eğitim, toplumsal faktörlerden etkilenir. Bu anlamda Topçu (1998) milli mektebimizi tanımlarken "üç bin yıllık kültür ağacımızın asrımızdaki yemişlerini toplayacak" ve Anadolu insanının tarihi ulvi köklerinden beslenen evrensel bir mektepten bahseder. Bir toplumun

gelişmişlik düzeyi, söz konusu toplumun durağanlık ve değişim yapısını da etkiler. Örneğin ilkel bir tarım toplumunda değişkenlik daha az iken, ileri endüstri toplumlarında göreli olarak çok daha karmaşık yapı ve roller yer almaktadır. Dolayısıyla değişkenlik daha fazla olmaktadır. Eğitimin durağanlık işlevi kültür aktarımı yoluyla sağlanırken, değişim işlevi de yenilikçi uygulamalarla gerçekleşir (Suner, 2007).

Okulun işleyişini daha iyi kavrayabilmek için sosyal bilimlere ve özellikle davranış bilimlerine gereksinme duyulmaktadır. Bu yüzden de eğitim yönetimi alanına diğer bilim dallarından çok sayıda kavram ve kuram uyarlanmıştır (Hanson, 1996).

Bugün okullarda, eğitim-öğretim ve işletme işlerinin birbirinden ayrılması gerektiği görüşü belirtilmekte ve okulların özel sektör kuruluşlarında olduğu gibi, karar alma ve yürütme yetki ve becerileri ile donatılmış yöneticiler tarafından yönetilmeleri tartışma konusudur (Osborne, 1993; Balcı, 2011, Özdemir, 2011, Şişman 2013). Ancak, Gedikoğlu (1997) önemli birkaç bilimsel gerekçe ileri sürerek bu yaklaşımın yanlış olduğunu ifade eder. Zira ona göre kâr odaklı endüstri ve ticaret sektörlerinde geçerli olan yönetimin eğitim alanına uygulanması çok da doğru değildir. Stine vd. (1997) yaptıkları araştırmalar neticesinde okul yöneticisi yetiştirme programlarının kapsamını belirlemeye çalışmış ve eğitim yönetiminin çerçevesinin aşağıdaki başlıklar altında özetlenebileceğini ifade etmişlerdir:

1. Eğitim-öğretim liderliği
2. Örgütsel yönetim
3. Öğretim programları
4. Okul yönetimi
5. İnsan kaynakları yönetimi
6. Mali kaynaklar ve işletme hizmetleri yönetimi
7. Mevzuat uygulamaları
8. Politika ve politik etkiler
9. Okul çevre işbirliği
10. Teknoloji kullanımı

Eğitimde başarının artmasını amaçlayan bir sistem, eğitim yönetimi ve yönetici yetiştirme alanındaki yeniliklere ve gelişmelere de yabancı kalmamak zorundadır. Yukarıda bahsedilen özellikler, eğitim yönetimi alanında yapılan yasal düzenlemeler düzenlenirken dikkate alınması gereken önemli hususlardır.

Türkiye özelinde ise eğitim sistemimiz içerisinde eğitim yönetimi kendini yenileyen bir yapı olarak çeşitli aşamalar geçirmiştir. Şimşek (2004)'e göre, Türkiye'de yönetici yetiştirme ve atama uygulamalarında Cumhuriyetin kuruluşundan beri üç temel yönelimin hâkim olduğu varsayılabilir. Bunlardan ilki "Çıraklık Modeli" olarak adlandırılmaktadır. Bu model oldukça klasik bir model olmakla birlikte yaygın kullanılan ve en hâkim olanıdır. İkincisi ise 1970'lerde beliren "Eğitim Bilimleri Modeli" olup akademik çevrelerce de geniş ölçüde kabul görmüştür. Üçüncüsü ise 1999'da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konan ve yönetici atamalarında bazı ek niteliklerin atamalarda tercih nedeni olarak kullanılması modelidir. Bu model liyakat eksenli atamalara engel olması ihtimali endişesiyle hala çokça tartışılan bir model olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle 1980 ve sonrasında başlayan kamu yönetimi anlayışı, hesap verme, öğrenen merkezli liderlik, standartlar hareketi, bilgi toplumu, küreselleşme, çok kültürlülük vb. temel eğilim ve yaklaşımlar eğitim yönetimi bağlamını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu bağlam, eğitim ve okul liderlerinden iletişim, yönetişim, farklılıklara saygı, sorun çözme, çok kültürlülük ve duygudaşlık kurma gibi daha yeni ve disiplinler arası beklentiler istemektedir. Dolayısıyla eğitim ve okul yöneticilerini hazırlayan lisansüstü programların; amaç, içerik ve öğretme stilleri gibi birçok alanda baştan gözden geçirilip yeni bağlamın gerektirdiği niteliğe kavuşturulması gereği kaçınılmazdır. Özellikle doktora programlarına söz konusu yükümlülük ile ilgili olarak daha çok sorumluluk düşmektedir. Değişen eğitim yönetimi bağlamında Türk Eğitim Sistemini incelediğimizde, eğitim ve okul yöneticilerinin yönetim pozisyonları için eğitim yönetiminin esas alınması uzun süre ihmal edilmiş, hatta gerekli dahi görülmemiştir. Zira Türkiye'de eğitim ve okul yöneticiliği, özel bir meslek olarak görülmeyip, yetki verilen birinin yapabileceği sıradan bir iş olarak telakki edilmektedir. Aslında çağdaş eğitim yönetimi bağlamında bakıldığında eğitim ve okul yöneticiliği profesyonellik gerektiren ciddi ve oldukça önemli bir uğraşıdır (Balcı, 2011). Okullarda 21. yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikli insanlar yetiştirebilmek için temel gereksinimlerin en başında bu okulları idare edip yönetebilecek uzman kadrolar yetiştirilmesi gelmektedir (Karip, 1999).

Öğretmenlik mesleğini ve okul kavramını yönetim, iş ve meslek kavramları bakımından incelemek bu çalışmanın kavramsal zemini açısından çok ciddi bir öneme sahiptir. Zira "eğitim sistemini ele geçirmek, eğitime hâkim olmak o ülkeye de hâkim olmaktır" görüşü kimi eğitim sendikalarının dahi zikretmekten çekinmediği bir olgudur. Eğitim yönetimi,

belirlemiş olduğu hedeflere ulaşabilmek için farklı eğitim örgütleri oluşturmuştur. Bu örgütlerden biri de okullardır. Okul bünyesinde eğitim yönetiminin belirlemiş olduğu amaç ve hedeflere ulaşabilmek için mevzuatta tanımlı 'yapı' ve 'işler' belirlenmiştir. Zikredilen yapı kavramı, yetki ve sorumlulukların dağılımı ile hangi işin kim tarafından yapılacağını içeren bir kavramdır (Bursalıoğlu, 2005). Okul müdürü, okul müdür yardımcısı, öğretmenler, memur, hizmetli gibi görevlilerin neleri yapmakla yetkilendirildiği ve ast-üst ilişkileri tanımlanmıştır. Kısaca görev, yetki ve sorumluluklar bir okuldaki yapıyı belirtir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenin görevi ya da yapacağı iş eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevleri şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2018a):

> Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Bir okul için en başta gelen amaç çocukları ve gençleri bütün yönleriyle yaşlarına uygun olarak geliştirebilmektir. Türk Millî Eğitim Sistemi için yönetsel amaçlar 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2018a) genel amaçlar olarak yazılmıştır. Yasal düzenlemelerin kendi içindeki hiyerarşisine göre kanunlar, tüzüklere veya yönetmeliklere çevrilir. Yönetmelikler ise kararnamelere, yönergelere ve genelgelere dönüştürülerek yönetimsel amaçların nasıl yansıtılacağına ve uygulanacağına karar verir (Şişman, 2011). Bir okulda mevzuatta tanımlı amaçların, ne zaman ve kimler tarafından ne şekilde uygulanacağı belirtilmiştir. Okullarda ve özellikle özel öğretim kurumlarında belirlenen yasal çerçevenin hayata geçirilmesi ve yönetmeliklere uyum sağlanması oldukça önemlidir. Zira yasal çerçeve ile eğitim kurumlarının yapısı birbiri ile uyumlu olmak zorundadır. Uyumu sağlamaya yönelik temel mekanizmaların başında ise okulların denetlenmesi gelmektedir. Eğitimsel denetim süreci son yıllarda önemli değişime uğramıştır (TEDMEM, 2017). Eğitim yönetimi, amaç-yapı-eylem koordinasyonunu sağlamakta anahtar bir konuma sahiptir. Fakat okul yöneticilerinin görevlendirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler, amaç-yapı-eylem uyumunu sağlama açısından eğitim yönetimini ve özellikle okul yöneticilerini zayıflatmıştır (Yıldırım, 2014). Bununla birlikte yasal düzenlemelerin kendi içinde de uyumu önemlidir. Çünkü kanun ile yönetmelik ve yönerge arasında uyum sağlanamazsa temel anlamda amaç-yapı-eylem uyumu bozulmuş olur.

"Kamu Yönetimi Reformu" kapsamında, kamu yönetimlerinin işleyişinin hantallıktan kurtarılması ve gereksiz bürokratik yapıdan uzaklaştırılması ve bu doğrultuda hizmet kalitesinin ve niteliğinin artırılması yönünde çeşitli alt yapı çalışmaları sürdürülmektedir. Bu

bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı'nın da yapısının yeniden tasarlanması çalışmaları da gündeme gelmiş ve bu konuda çeşitli girişimler deneyimlenmiştir. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011) ile oluşturulan yeni teşkilat yapısı bu yolda atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir (Özdemir, 2011).

Eğitim alanında benimsenen politikalar, eğitim-öğretim ile ilgili bütün unsurlara yansımaktadır. Örneğin okul etkililiği açısından rekabet ortamı yaratılması politik bir araç olarak seçildiğinde özel okulların yaygınlaştırılmasına yönelik teşviklerin artırıldığı gözlemlenir. Politika, amaçlara ulaşılmasında benimsenen yöntemsel ilkeler olduğundan politika analizlerinde benimsenen gerçek amaçların saptanması önemlidir. Eğitim alanındaki politikaların hizmet etmesi gereken temel öge eğitimsel amaçlardır. Eğitimsel amaçların gerçekleştirilmesinde izlenecek yöntem ve kullanılacak araçlarla bunların gerçekleştirilme tarzı eğitim politikasının temel unsurlarını oluşturur. Lasswell (1971) politika oluşturulurken amaçların belirlenmesi, uygulayıcıların eğitimi, koşulların analizi, risklerin ve fırsatların analizi, alternatiflerin oluşturulması gibi beş aşamalı bir süreç önermektedir. Politika oluşturma ve uygulama sürecindeki her bir aşamada paydaşların sahip oldukları güçler politikayı şekillendirdiğinden *amaçlar net bir şekilde ifade edilse bile uygulama aşamasına kadar olan süreçte önemli değişikliklere uğrama olasılığı* yüksektir. Eğitim politikalarının oluşturulmasında en önemli meşrulaştırma ögesi mevzuatı şekillendirmektir. Mevzuat, politikaların uygulanmasını garantiye alma yöntemi olarak işlev görmektedir. Mevzuat, politikanın aracılık ettiği amaçların nasıl gerçekleştirileceğini, paydaşların neler yapması gerektiğini, hak, yetki ve sorumlulukları ve yaptırımları tanımladığından denetim organına da zemin sunar. Eğitim politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında meşruiyet sağlama yöntemlerinin başında paydaş görüşlerinin alınması ve bu sürecin ardından mevzuatın düzenlenmesi ve mevzuatın uygulanması için yönetim ve denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesi aşamaları izlenmektedir.

Eğitim sektöründe izlenmesi planlanan politikaların oluşmasında iç dinamiklerle beraber dış dinamikler de sürekli olarak dikkate alınmalıdır. Hem uluslararası ilişkiler hem de uluslararası alanda imzalanan anlaşmalar, Türk eğitim politikalarını etkileyen dış faktörler arasında belirtilebilir. Dünya Bankası (DB), Ekonomik Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalar, bu ve benzeri fonlardan sağlanan krediler ve uluslararası projeler eğitim politikalarının oluşumunda oldukça önemli

faktörlerdir (Asri, 2015). Bununla birlikte Avrupa Konseyi (EC), Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Eğitim Vakfı ve OECD bünyesinde yürütülen ortak projeler (PISA, TALIS, Eğitim Bakanları Toplantıları) eğitim kapsamında yapılan girişimlerin arka planında etkili olan uluslararası programlardır.

Türkiye gerek eğitim gerekse de farklı birçok alanda birçok yabancı kuruluştan destek almaktadır. Bu bağlamda okul öncesinden başlayarak üniversitelere kadar eğitimde birçok alanda ülkemiz uluslararası kurum ve kuruluşlardan en başta teknik alanda olmak üzere birçok destek almıştır. Özellikle 1990 ve sonrasında Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Avrupa Yatırım Bankası gibi ekonomik yönü ağır basan; Avrupa Eğitim Vakfı ve OECD gibi eğitim yönü de olan uluslararası kuruluşlar ile ciddi yatırımlara ve proje çalışmalarına girişilmiştir. 2000 sonrası ise ülkemiz politikaları, yabancı uzmanlar ile ülkemizin kendi uzmanlarını proje temelli çalışmalarda eş uzman olarak çalışmaya ve proje üretmeye sevk etmiştir. Avrupa Birliği ile Türkiye eşgüdümünde yapılan eğitim projelerinde IPA kapsamındaki proje maliyetlerinin % 85'i; MEDA kapsamında oluşturulanların ise % 100'ü hibe şeklinde desteklenmiştir denebilir. Bu durumla birlikte ayrıca Türkiye'nin AB'ye aktardığı katkı ve destek paylarından oluşan fonlardan yetersiz düzeyde yararlandığı da bilinmektedir. Üstelik Avrupa Birliği, ilgili projelerde alınan malların ve çalışan uzmanların büyük birçoğunun AB kaynaklı olma şartını da getirerek ilgili bütçedeki kaynağın yine büyük bir kısmının tekrar AB bünyesinde harcanarak geri dönüşünü de sağlamaktadır (Akyüz, 2015).

Eğitim politikalarının oluşma sürecinde etkili olan iç faktörlerde ilk olarak hükümet politikaları ve yönetimdeki siyasi iradenin etkisi olarak belirtilebilir. Bununla birlikte milli eğitim şuraları, beş yıllık kalkınma planları ve sivil toplum kuruluşları eğitim politikalarında iç politikayı etkileyen ve yönlendiren en temel unsurlar olarak değerlendirilebilir. Ülkemiz için eğitim politikaları kapsamında öncelikli ve birinci derecede sorumlu olan kurum Milli Eğitim Bakanlığıdır. MEB'in yasal olarak en yüksek danışma organı olan Milli Eğitim şuraları ve beş yıllık kalkınma planlarını (BYKP) hazırlamakla sorumlu olan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) iç aktörler içerisinde en etkili aktörlerdendir (Asri, 2015). BYKP ilk olarak 1963-1967 yılları arası için hazırlanmış olup en son hazırlanan BYKP, 2019-2023 yılları arasını kapsayan 11. kalkınma planıdır. Siyaset kurumunun toplumu ve devleti yönlendirme gücü, eğitim alanında somutlaşmaktadır. Eğitim politikalarının oluşturulmasında, meşrulaştırılmasında ve uygulanmasında siyaset kurumunun da etkili iç

faktör olduğu görülmektedir. Siyaset kurumunun bu yönü eğitim politikalarının analizinde dikkate alınan bir unsurdur.

Milli Eğitim Şûralarında, eğitim sistemimiz ile ilgili politikaların belirlenmesinde yönlendirici mahiyette kararlar alınmaktadır. Şuraların öncü kurumları olan Heyet-i İlmiyeler 1923, 1924 ve 1925 olmak üzere üç defa toplanmıştır. Heyet-i İlmiyeler o dönemde, Talim Terbiye Dairesi ile Millî Eğitim Şûralarının görevlerini üstlenmiştir. 1926 yılında ise Üçüncü Heyet-i İlmiye Kararları neticesinde Telif ve Tercüme Heyeti, yerini Millî Talim ve Terbiye Dairesine bırakmıştır. Millî Eğitim Şûraları; Heyet-i İlmiyelerin kurumsallaşmış, düzenli aralıklarla çalışan devamı olarak da değerlendirilebilir (Kılıç, 2016).

Şuraların eğitim sistemini geliştirme ve iyileştirme yönü olduğu gibi yaşanan eğitim sorunları için çözüm üretmeye dönük eğitim politikalarını yönlendirme işlevi de taşımaktadır. Şuraların belirlenen yasal tarihlerde toplanamaması, örneğin 1974 yılından sonra 1981 yılında toplanması, bir şurada alınan bir kararın bir sonraki şurada iptal edilmesi veya tersi yönde bir karar alınması, örneğin "ders geçme ve kredi sistemi, bazı kararların 30-40 yıl sonra ancak hayata geçirilebilmesi gibi durumlar şura kararlarının uygulanabilirlik düzeyini olumsuz yönde etkileyen hususlar arasında sayılabilir (Deniz, 2001). Bununla birlikte Milli Eğitim Şûraları, Türk Eğitim Tarihinde önemi yadsınamaz bir konuma sahiptir. Misyonu ve görevi itibariyle Şuralar, Millî Eğitim Bakanlığı ile Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde yer alan en yüksek danışma organı niteliğindedirler. Geniş bir katılımcı yelpazesine sahip olan Şûralar, bu niteliğiyle aynı zamanda çoğulcu ve katılımcı bir yaklaşımla eğitim sorunlarının tartışıldığı, eğitim politikalarının geliştirildiği önemli bir istişare kuruludur (Aydın, 1998).

Millî Eğitim Şûraları, resmi olarak 22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı kanunla bugünkü hukuki statüsüne kavuşmuştur. İlgili kanunun ilk halinde Şûraların her üç yılda bir toplanması yönünde yasal düzenleme yapılmışken 1995 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre şuraların dört yılda bir toplanması karara bağlanmıştır. Türk eğitim tarihi içerisinde çok ciddi bir yere sahip olan şuralar, 1939'dan 2014 yılına kadar toplam 19 kez toplanmıştır. Farklı alanlarda görev yapan bürokrat ve akademisyen katılımcılarla toplanan Milli Eğitim Şûraları, eğitim sisteminin değişmesi, gelişmesi ve yenilenmesi anlamında birçok çalışmaya imza atmış veya öncülük etmiştir (Kılıç, 2016).

2.1.3. Politika ve yasal düzenlemeler

Politika kavramı; amaçlar, hedefler, kullanılan araçlar ve uygulama yöntemlerine göre farklı şekilde tanımlanabilmiştir. İktisat terimleri sözlüğü (2014), politikayı "belirlenen amaç veya hedeflere ulaşmaya yönelik karar ve eylemler bütünü" şeklinde tanımlarken TDK (2019) "devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset ve düşünce yapısı" şeklinde ifade etmektedir. Dye (1992), "devletin yapmayı veya yapmamayı tercih ettiği şey" şeklinde çok öz bir tanım ile politika kavramını açıklarken Duverger (1967), hem bir çatışma ve iktidar kavgası hem de toplumun bütün kesimlerine ve fertlerine fayda sağlayabilecek bir düzen ve işleyiş oluşturma aracı olarak tanımlamıştır (Bakioğlu ve Korumaz, 2019). Politika yapma çeşitli çıkar grupları arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik farklılıklar nedeniyle kaçınılmaz olarak meydana gelen anlaşma değil anlaşmazlıklar zemini olarak yorumlanmaktadır (Uysal, 2018).

Politika kavramı tarihi kökeni itibariyle eski Yunan kültüründeki şehir anlamına gelen polis kelimesine dayandığı için "şehir devleti ile ilgili işler" olarak da tanımlanabilmektedir (Türköne, 2014). Politika kavramının sistemli bir biçimde ele alınması Aristo'ya dayandırıldığı saptanmaktadır. Aristo'ya ithaf edilen eseri "Politika" adlı eser ile bu kavramın yönetim literatürüne girdiği kabul edilmektedir. Bir şehir devletinde doğup büyüyen Aristo, politikayı, *insanların, en yüksek iyiliğe ulaşmak amacıyla mutluluklarını temin etmek için devlet (polis) tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin bütünü* olarak tanımlar. Çağdaş politika kuramlarının ise Machiavelli'nin 1513'te yazdığı Hükümdar (The Prince) adlı eserle başladığı söylenebilir. Machiavelli bu eserinde, Ortaçağ'dan sonra gelen Rönesans düşüncesini esas alan bir politika görüşü ortaya koymuştur (Kahraman, 2018).

19. yüzyıla kadar gerek merkantilistler gerekse liberal teorisyenlerce birbirlerine bağlı alanlar olarak görülen politika ve ekonomi kavramları, öncelikle 'ekonomi' kavramı çerçevesinde değerlendirilmiştir. 20. yüzyılın başlarından itibaren ise 'ekonomi' kavramının içerisinden politik olanın ayrıştırılması ve kendine özgü bir alan olarak incelenmesi gündeme gelmiştir. Sarıaslan'a (2016) göre Marksist geleneğin ısrarla 'ekonomi-politik' ifadesini kullanmasına rağmen, akademik alanda artık ekonomi ve politika alanlarında yapılan çalışmalar birbirlerinden ayrışmaya ve farklı alanlar olarak görülmeye başlamıştır.

Politika ile ilgili genel tanımlar incelendiğinde hükümet eylemlerini ve kararlarını esas alan tanımlar ile toplumsal eylem ve kararları esas alan tanımlamalar olmak üzere başlıca iki

farklı yönelim öne çıkmaktadır. *Hükümetlerin eylem ve kararlarını merkeze alan tanımlarda* davranışçı politika biliminin ilkelerinin öne çıktığı bir anlayış hâkimdir denilebilir. Toplumsal eylem ve kararları esas alan tanımlarda ise daha çok toplumsal uzlaşı ve ortak yaşam ve amaç birlikteliğinin öne çıktığı söylenebilir. Bu tanımlamalarda da yorumsamacı politika bilimi daha fazla hâkimdir (Bakioğlu ve Korumaz, 2019).

21. yüzyılın sonlarında kamusal hayatta ve politikayla ilgili yaygın bir kötümserliğin gelişmekte olduğu belirtilmektedir (Kurt, 2015). Bu süreçte bireysel ilgiler, toplumsal ilgilerden ve piyasa amaçları, toplumsal değerlerden önce gelmektedir. Bundan başka yurttaşlık değerleri politik boyutlarından soyutlanmıştır. Yeni liberal politikalar eşliğinde umutlar kaybolmuş ya da azalmış, kamusal alan giderek körelmiştir. Peter Beilharz'ın ifadesiyle "politika sıradan hale gelmiş, sadece yurttaşlığın yokluğu değil aynı zamanda kurumların boşluğu oluşmuştur. Güç giderek geleneksel politikalardan ve kamusal zorunluluklardan ayrılmış, yeni liberal politika ve anlayışlarla sosyal dil giderek değerini yitirmiş hatta yok sayılmış, bunun yerine kamusal alan yağma alanı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Giroux, 2007'den akt Kurt, 2015).

Toplumsal yaşamdaki değişiklikler, yönetim alanına da doğal olarak yansımıştır. Özellikle ekonomik, politik, sosyal, beşeri ve teknolojik unsurlardan etkilenen yönetim kavramı, çok sayıda araştırma ve çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışma ve incelemeler yönetimin alt çalışma alanlarını belirginleştirmeye başlamıştır. Bu alanlardan birini eğitim politikaları oluşturmuştur (Nişancı, 2015).

Politika geliştirme temel olarak problemin belirlenmesi, amaçların saptanması, olası çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve maliyetlerin hesaplanması, uygun çözüm yolu ve bu çözüm için gerekli politika araçlarının oluşturulması, politikanın uygulanması ve politikanın değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Politika analizleri de politika geliştirme aşamalarına uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Politika analizlerinin genel olarak dört süreci içerdiği ileri sürülmektedir. Öncelikle politikanın temellendiği problem ve problem kaynaklarının incelenmesi, ardından politik amaç ve hedeflerin incelenmesi, üçüncü aşama politikanın planlanma sürecine odaklanmakta ve son aşama politik etkilerin ya da sonuçların analizine dayanmaktadır (Cheng ve Cheung, 1995).

Hükümet programları, bakanlar kurulu tarafından hazırlanan, hükümetlerin ulusal ve uluslararası konulara yaklaşımları çerçevesinde, uygulamayı amaçladıkları temel politikaları

içermektedir. Merkezi düzeyde eğitim politikaları, TBMM ve hükümet tarafından belirlenip uygulandığından; eğitim konusu ilk hükümetten başlayarak günümüze kadar birçok hükümet programında yer almıştır (Kahraman, 2018). Eğitim alanında bir seçeneğin tercihi ve uygulamaya aktarılması süreci pratikte hükümet politikalarına yön verenlerin problem algısına, yönetme anlayışlarına, değerlerine bağlı olarak seçenekler arasından tercihte bulunma ve bu tercihi uygulama aracı olarak yasal düzenleme yapma biçiminde gerçekleşmektedir. Örneğin İngiltere'de yükseköğretimde öğretimde kaliteyi iyileştirme yönünde beklentiler bir problem olarak algılanmış ve kamuoyunda tartıştırılarak önce bir rapor hazırlanmış (The White Paper Success in Knowledge Economy: Teaching Excellence, Social Mobility and Student Choice) ardından bu rapor hükümet programına aktarılmış ve muhafazakâr hükümet işbaşına geldiğinde yasal düzenlemesi yapılarak uygulamaya başlanmıştır. Kanun çıkarıldıktan sonra teknik ayrıntılarını ise yönetmelikler ile düzenlemişlerdir (Gunn, 2018). Bu süreç politika ile yasal düzenlemeler arasındaki bağın somut göstergesidir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinden kalkınma planlarının uygulandığı yıllara kadar geçen sürede, hükümetlerin siyasal eğilimleri, çeşitli alanlardaki yabancı sermayeli yatırım politikalarını doğrudan etkilemiştir. Bu dönemde yabancı sermayenin yatırımlarına yönelik uygulamalar kimi dönemlerde sapmalar göstermiş, Türkiye'de kalkınma planlarının uygulandığı yıllarda ise yatırımlara yönelik bir takım teşvik tedbirleri alınmış, ancak doğrudan yabancı sermayeli yatırımlar için uygun bir ortam oluşturulamamıştır (Karpat, 1987'den akt. Yazıcı, 2012).

Türkiye'de 1980 öncesinde; kısıtlayıcı ve korumacı ticaret ve ödemeler rejimi ile ithal ikamesi lehinde iç piyasaya dönük bir yapı sergileyen gelişmeler, doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerinde de kısıtlayıcı bir etki oluşturmuştur (Şen, 2003). 1980'li yılların başından 1990'lı yılların ortalarına kadar geçen sürede ise küreselleşme adeta yeni bir dönem ve yeni bir çağ olarak karşımıza çıkmıştır. Neoliberalizm olarak ifade edilen bu ideoloji yeni bir toplum anlayışını da beraberinde getirmiştir. Dünya ekonomi politikalarında yaşanan bu süreç, Türkiye'de de etkisini göstermiş ve 1980-1988 yılları arası neoliberal iktisat politikası yaklaşımlarının benimsendiği ekonomi politikalarının öne çıktığı bir anlayışın etkileri görülmüştür (Ekzen, 2009). Neoliberal yaklaşımın kaynağını oluşturan Chicago Okulu piyasanın kendi kendini onarması, devletin piyasanın işleyişine müdahale etmemesi ilkelerini desteklemiştir. Bu anlayışın öne çıkan savunucularından Friedman piyasadaki dengesizliklerin kaynağının piyasa dışından gelen müdahaleler olduğunu belirtmiştir.

Bireysel ve politik özgürlükler neoliberal yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Bireysel ve politik özgürlüklerin kullanılabilmesi için hukukun bireyler ve devlet için sınırlar belirlemesi gerektiği savunulmuştur (Yıldırım, 2019). Türkiye'de 1980 - 2000 yılları arası dönemde gerçekleştirilen yabancı sermaye yatırımları, hükümet programları kapsamında alınan kararlarla uygulanmıştır (Yazıcı, 2012). Bu durum eğitim politikalarına ve uygulamalarına da yansımıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde eğitim sektöründe yaşanan değişme, gelişme ve ilerlemeler dünya genelinde yankı uyandırabildiği gibi belirli bir coğrafyadaki toplumsal ve siyasi yönelimler de eğitim politikalarını etkileyebilmektedir. Örneğin dershanelerin kapatılması ve dönüşümü süreci kanunla resmi bir hüviyet kazanmadan önce Milli Eğitim Şuralarında dile getirilmiştir. 2010 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planları arasında yazılı olarak yer bulmuş ve son yıllarda yaşanan siyasi ortam ise bu süreci hızlandırmıştır. Bu noktada neoliberal yaklaşımın Türkiye'de eğitim alanında uygulamasının siyasi kutuplar ve etkileşimler ile bozulduğu söylenebilir. Devlet eğitim alanında hukuki sınırlarını bireysel özgürlükler yönünde değil, tarihsel ve sosyal misyonu yönünde ele almıştır. Devletin eğitim alanındaki öncü olma işlevi teknolojik alanda da kendini göstermiştir. Özel kesimden beklenilen yenilikçi uygulamaların gerçekleşmemesi devlet yatırımlarının yenilikçi uygulama arayışlarına kaydırılmasına yol açmıştır. Bu duruma örnek olarak FATİH projesi gösterilebilir. Küreselleşen dünyada bilgisayar ve bilişim teknolojileri alanındaki hızlı gelişmeler, Türkiye de eğitim alanında yeni proje ve politikalar geliştirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda donanım ve yazılım alt yapısının sağlanması, eğitsel e-içeriğin üretilmesi, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilgisayar teknolojileri kullanımının hayata geçirilmesi amacıyla 2012 yılında FATİH Projesi hayata geçirilmiştir.

2.1.4. Politika analizi

Politika analizi, temel olarak politika yapım sürecinin daha iyi anlamak ve yorumlamak amacıyla gerçekleştirilir. Bununla birlikte kamusal alanda etkili olan ekonomik ve sosyal problemleri ortaya koymak ve süregelen siyasalarla ilgili aydınlatıcı bilgiler vermek de politika analizinin amaçları arasındadır. Politika analizi, politikada kimin ne aldığı, aldığı şeyi neden ve nasıl aldığı ve bunun nasıl bir fark ortaya koyduğu ile ilgilenir. Politika analizi *hükümetlerin hangi politikaları izlediği* ile ilgilendiği gibi aynı zamanda neden bu politikaları izledikleri ve bu politikaların ne gibi sonuçlar doğurduğu ile ilgili bir çalışmadır (Dye, 1992). Politika analizi politik kararların sebep ve sonuçlarını öğrenmek, yorumlamak,

problem çözme süreçlerine katkıda bulunmak veya siyasa tavsiyeleri geliştirmek gibi amaçlar güdülerek çalışılabilir (Demir, 2011).

Başta Yang (2007) olmak üzere kimi uzmanlar politika terimini tanımlamayı oldukça zor bir iş olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte genel anlamda "bir doküman koleksiyonundan oluşan ve sosyal olarak yapılandırılmış ilgili metin ve belgeler ile bu metinlerin politika yapıcıları veya görevi politikayı açıklamak olan kilit görevliler tarafından yorumlanması " şeklinde tanımlanabileceği ifade edilmiştir (Phillipson, Phillipson ve Eyre, 2011). Tanımlı işlerin nasıl yapıldığı incelendiğinde yönetsel amaçlara hizmet eden ya da etmeyen; kendi arasında çelişkili ve orantısız durumlarla karşılaşılabilir. Böyle bir inceleme sonucunda geliştirilecek düzeltici müdahaleler yönetsel amaçların gerçekleştirilmesini ve örgütün üstlendiği sistemsel işleri yerine getirmesini destekleyecektir (Şahan Özer, 2019). Politika analizinin bu alanla ilgili araştırma yapan bilim insanları tarafından yapılan benzer tanımlamaları da mevcuttur. Bu isimlerden biri olan Dunn (1981) politika analizini tanımlarken sorgu metodu ifadesine dikkat çekerek "siyasa problemlerini ve sorunlarını çözmek için siyasi ortamlarda kullanılabilecek siyasalarla ilgili bilgilerin üretilmesi ve dönüştürülmesi için pek çok sorgu metodu ve argüman kullanan bir uygulamalı sosyal bilim disiplini" ifadelerini kullanmaktadır. Bu tanımda politika analizinin başlı başına bir disiplin olduğu vurgulanmakta ve sosyal bilimler alanındaki önemine işaret edilmektedir.

Politika analizi hem bir sanat hem de bir zanaat olarak değerlendirilebilir: Sanat olarak değerlendirebilir, çünkü toplumsal problemlerin tespit edilip tanımlanması, bu sorunların hafifletilmesi için gerekli kamu politikalarının hazırlanması ve bu politikaların nihayetinde işlerin daha iyi mi yoksa daha mı kötü olacağının tespit edilebilmesi noktasında içebakış, özgünlük ve hayal gücünü gerektirir. Politika analizi zanaat olarak değerlendirilebilir çünkü kamu yönetimi, ekonomi, siyaset bilimi, hukuk, sosyoloji ve istatistik gibi teknik bilgiler gerektiren bir disiplindir. Politika analizi yapan bireylerin elbette ki bir İbn-i Haldun kadar donanımlı olmaları şart değilse de çok yönlü olmaları kesinlikle şarttır (Dye, 1992'den akt. Demir, 2011).

Politik analizin sınırları da dar bir çerçeve ile kısıtlanmış değildir. Uluslararası çapta küresel bir sorun da politika analizinin konusu olabileceği gibi nesli tükenmekte olan endemik bir canlının korunması veya iç politika ile ilgili yerel bir sorun da politika analizinin konusu olabilir. İnsanı ve yönetimi ilgilendiren başka bir deyişle sosyal bilimlerin doğrudan veya

dolaylı kapsamına giren hemen her husus bu bağlamda politika analizinin ilgi sahasına girebilir.

Eğitim alanında da politik düzenlemelerin incelenmesi eğitim yönetiminin temel alanlarından birini oluşturmaktadır. Örneğin Türkiye'de üstün zekâlı öğrencileri merkeze alan ve onların eğitimi ile ilgili yeterli sayıda doküman ve araştırmanın bulgusunun olup olmadığını, ayrıca bu öğrencilerin tanımlanması, yerleştirilmesi, yönlendirilmesi ve nitelikli öğretmen ve personel eğitimi ile ilgili kapsamlı politikanın yeterli veya eksik olduğunun saptanması politik analizin ortaya koyduğu sonuçlardandır (Mammadov, 2012). Bir başka örnekte Hong Kong'un ekonomik rekabet edebilirlik için eğitim alanındaki yatırımlarla etkili işgücü yetiştirme politikasının analizi ve bunun sonucunda sınıf mevcutlarının azaltılması, öğretmenlerin pedagojik yönlerinin geliştirilmesi ve okul yönetimlerinin profesyonelleştirilmesi gibi gelişmeler ortaya konulmuştur (Cheng ve Cheung, 1995). Eğitim alanı hem iç hem dış paydaşları olan ve birbirine bağımlı birçok unsuru bulunan bir alan olduğu için bu alanda yapılan politika analizleri yöneticiler ve toplumlar için oldukça önemlidir. Eğitimle ilgili politikaların belirlenmesi ve uygulanması ise, her ülkenin kendi siyasi anlayışı ve toplumsal yapısına göre elbette farklılıklar gösterir. Merkezi bir yönetim ile yönetilen Türkiye'de eğitimle ilgili politikalar, yasalar, ilkeler, mevzuatlar, planlar ve programlar doğrudan veya dolaylı olarak devlet tarafından düzenlenmekte ve bürokratik hiyerarşi ile uygulamaya konulmaktadır (Uysal, 2018).

Her ne kadar eğitim faaliyetlerinin politik değerlerle ilişkisi olmadığını savunan iyimser yaklaşımlar olsa da; politika ve eğitim ilişkisinin tarihi incelendiğinde, politikanın eğitimde her zaman egemen olduğu görülecektir. Benzer şekilde politik ideolojinin de her zaman eğitimin amacı ve aracı olarak görev yaptığı gerçeği ile karşı karşıya kalınacaktır. (Ivashevskii, 2011'den akt. Kahraman, 2018).

Toplumların tarihinde eğitimin bir politika konusu olarak ele alınması ve milli eğitim politikalarının uygulanması, yakın yüzyıllarda ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte daha fazla önem kazanmıştır. Belirli bir alanda karar ve uygulamalara rehberlik eden yol haritaları ve planlar olarak da ifade edilebilecek politikalar, bazen toplumu oluşturan bireylerin geleceğe dönük bireysel planlarını ifade ederken; bazen de hükümetlerin ve eğitim sistemi ile doğrudan ilgili olan bakanlık, işletme veya okulların plan ve programlarını ifade edebilir. Politikaların oluşturulması ise, bir konuyla ilgili alternatiflerin belirlenmesi ve bu alternatifler içerisinden bir tercihte bulunulması sürecidir. Dinamik bir süreç olan politika

oluşturma ve uygulama süreci sürekli yenilenebilir bir yapıda olup gerek görüldüğünde uygulanan politikalar değerlendirilerek yeniden düzenlenebilir (Şişman, 2010).

Politik yaklaşımların ve üretilen resmi politikaların yanında toplumsal bir gerçeği de göz ardı etmemek gerekmektedir. Yasal düzenlemelerin ve müfredat programlarının sosyolojik boyutlarından birisi de, açık müfredat dışında bir de edimsel olmayan gizli ya da örtük bir müfredat kavramının varlığıdır. Örtük müfredat ders dışı etkinlikleri de içine alan ve yazılı olmayan bir kavramdır. Amaçlanmış ya da amaçlanmamış kazanımlara ilişkin bir eğitim sürecini ifade eder. Yönetici, öğretmen ve öğrenciler bu konuda aslında açıkça bilgilendirilmemiştir. Dünya üzerindeki tüm eğitim sistemlerinde edimsel olmayan müfredat sayesinde okulda ve tüm resmi kurumlarda öğrenciye davranış bilinci kazandırılarak toplumsal denetim sağlanmış oluyor. Resmî ve açık politikaların ve müfredatın yanı sıra belirli değer, tutum ve ilkelerden oluşan bir örtük müfredat, öğretmenler tarafından öğrencilere belki dil ile anlatılmadan ama sosyal öğrenme yoluyla yaşanarak öğretilir. Böylece kültürel değişim ve toplumsal yapılanma gerçekleştirilmiş olur (Yalçınkaya, 2015). Resmi politikanın ve hükümetlerin bu edimsel programda doğrudan bir etkisi olmasa da uzun vadeli plan ve programlar neticesinde dolaylı olarak bu sürece de etkisi olabilmektedir.

Devletin, müfredat ve ders kitaplarıyla her zaman tarafsız bilgi vermeye çalıştığını düşünmek yanlıştır. Bunun nedeni devlet tarafından meşru bilgi ve değerler bütünü olarak tanımlanan müfredatın, farklı sınıf, cinsiyet ve farklı inançlara sahip gruplar arasındaki karmaşık iktidar mücadelelerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı gerçeğidir. (Apple & Christian-Smith, 1991'den akt Kahraman, 2018).

Eğitim politikası kamu politikasının bir alt alanıdır. Kamu politikası oluşturma süreçleri eğitim politikası için de geçerlidir. Eğitim politikasının özellikleri ya da nitelikleri politikanın kendi özelliklerinden bağımsız düşünülemez. Chomsky (1997)'ye göre, eğitim politikaları esnek, kapsamlı ve tutarlı olmalı; eğitim değişiklikleri ile ilgili ilke ve değişikliklerin belirlenmesinde tüm iş görenlerin bu kararları alma sürecine katılmaları sağlanmalıdır (Uysal, 2018).

Eğitim politikalarının oluşturulması konusunda sorunu iki açıdan ele almak ve çözüm üretmek anlamında yararlı olacaktır. Bunlardan ilki, eğitim politikalarının oluşturulması aşamasında etkili olan ilgili organların değerlendirilmesi, ikincisi ise bu organların uygulanabilir eğitim politikaları üretebilmesi için gerekli koşulların saptanmasıdır (Karakütük, 1996'dan akt Uysal, 2018).

Politika analizi belirli politikaların avukatlığını yapmak değildir. Politika analizi temel olarak, hükümetlerin neyi neden yaptığını ve yaptıklarının ne gibi sonuçlar doğurduğunu araştıran bir disiplindir. Diğer taraftan politika analizinin sorunlarının bilinmesi de bu disiplinin etki alanını yorumlayabilmek adına önemlidir. Özellikle politika analizi alanının "insan" öğesini içermesi ve sonuçlarının öznel biçimde yorumlanması ile alanın ve insan davranışlarının hem genişliği hem karmaşıklığı gibi nedenlerden ötürü politika analizinin etkisi her zaman beklendiği ölçüde olmayabilir.

2.2. Özel Öğretim

Örgütlü bir eğitim/öğretim sisteminin bulunmadığı dönemlerde, ilk öğrenme yöntemi genel olarak birebir öğrenme/öğretme yoluyla gerçekleşmiştir. İlerleyen dönemde ise eğitim veren kişinin tek, eğitim alanların ise daha fazla olmasıyla örgütlü bir eğitim sistemine yani okullaşmaya doğru gidilmiştir. Bireylerin daha fazla öğrenme isteği oluşmasıyla birlikte örgün okul sistemi dışında ücretli olarak ders alabilme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Özellikle müzik ve resim gibi sanatsal alanlarda o alanda isim yapmış ehliyetli öğreticilerden özel olarak ders alma bireyler ve aileleri için bir imtiyaz haline gelmiştir. Nitekim bu durum hala devam etmektedir. Okul aracılığıyla verilen derslerin yeterli gelmemesi gibi gerekçelerle de okula ek olarak daha nitelikli ve kalıcı öğrenme gerçekleşmesi niyetiyle ücret karşılığı ders yani özel ders alma ihtiyacı süregelen bir uygulamadır (Şener, 2018).

Günümüzde eğitim-öğretim kademesinin içinde özel öğretim kurumları geniş bir yelpaze içermektedir. Farklı birçok kademe ve seviyede eğitim veren bu kurumlar, devletin vatandaşlarına karşı asli görevleri arasında yer alan eğitim hizmetinin bir kısmını da üstlenmiş durumundadırlar. Bu özel eğitim kurumları yükseköğretim öncesinde kreş, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise; yükseköğretim sonrasında ise meslek yüksekokulu, üniversite, lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinde hizmet vermektedirler (Taşkın, 2010).

Devletin eğitim hakkı ve eğitimde fırsat eşitliği kapmasında ekonomik gücü yeterli olmayanlara gereken eğitim hizmetini sunmasının yanı sıra hem toplumsal kalite ve niteliğin artırılması hem de kamusal etkililiğin artırılması amacıyla devletler birçok sektörde olduğu gibi eğitimde de özelleştirme yoluna gitmektedir. Kamusal alanda yapılan özelleştirmelerin tek başına bir amaç olmaması; başka toplumsal ve kamusal amaçlara hizmet edecek bir araç olarak görülmesi önemlidir. Eğer devlet eğitim sektöründe özelleştirmeyi teşvik etmek istiyorsa Apple'a (2012) göre bu alanda izlenecek dört farklı yöntem söz konusudur:

1) Devlet okullarının mülkiyet transferi. Kamuya ait okulların mülkiyetinin özel teşebbüse gerekli şartlarda ihtiyatlı transferi özelleştirme aşamasında en iyi sonuç veren yöntemlerden biridir.

2) Mevcut çalışan kuruluşları tekrar tanımlamadan sektörel yönelimi değiştirme. Bu yöntemle, resmi okulların sayısı sabit tutularak özel okulların sayısının artması yönünde teşvik edici bir politika izlenebilir.

3) Özel öğretim kurumlarına sağlanan destek, teşvik ve fon miktarlarının yönetim tarafından artırılması.

4) Devlet okullarının işleyiş kontrolünün özel sektöre devredilmesi ve bu oranın artırılması.

Dünya genelinde birçok ülkede, özelleştirme eğilimi görülmektedir. Özellikle eğitim sektörü milli gelirden çok yüksek miktarda pay alan bir alan olduğu için özelleştirme eğilimi ve baskısı ile yüz yüze kalınmaktadır. Aslında eğitim felsefesi açısından analiz edildiğinde eğitimin özelleşmesi, varılmak istenen nihai hedef değildir (Bakioğlu, 2015). Etik değerler ve milli menfaatler açısından da eğitim sektörünün tamamen özelleştirilmesi hem toplumsal düzeyde hem de resmi okulların niteliğinin düşmesi endişesi nedeniyle arzu edilen bir durum değildir.

2.2.1. Özel Öğretim Kurumları

Özel öğretimin kavramsal alt yapısı incelendiğinde özel eğitimle sıklıkla karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Bu karışıklığın altında özel öğretim kavramının geçmiş yıllarda daha çok özel okul kavramı kullanılarak tanımlanmasında yatmaktadır. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü de tarihsel süreçte pek çok kez yasal düzenlemeyle hem isim hem de yapısal değişime uğramıştır. 14.09.2011 tarih ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü organizasyon şemasında yer almıştır.

Özel öğretim kurumlarının eğitim sistemi içerisindeki varlığı ve tarihsel gelişimi üzerinde çok sayıda etken etkili olmuştur (Yalçın, 2016). Türkiye'de özel okul denilince ilk akla gelen husus eskiden beri yabancı ve azınlıklara ait okullardır. Az sayıda ve gölgede kalan özel Türk okulları uzun yıllar boyunca zayıf bir konumda varlıklarını devam ettirmiştir (Dönmez, 2016).

Osmanlı Devleti, gayrimüslimlere kendilerine ait okullar açma ve kendi mabetlerinde ibadet edebilme konusunda oldukça müsamahakâr davranmıştır. Fakat gayrimüslim tebaa kendilerine ait eğitim kurumları eliyle bu durumu istismar etmişlerdir (Akpunar, 2016).

Türkiye'de özel okulların tarihsel gelişimi, 1856 Islahat Fermanı ile azınlıklar ve cemaatlerin kendi bünyelerinde okul açmaya ve geliştirmeye izinli sayılmaları ile başlar. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlanarak hem Türklerin hem de diğer milletlerin özel okul açabilmesi ile ilgili 129. ve 130. maddeler düzenlenmiştir (Akyüz, 2012).

1869 yılında yayımlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile okullar, "Mekatib-i Umumiye" ve "Mekatib-i Hususiye" olarak ikiye ayrılmıştır. Günümüzdeki özel okul kavramının "Mekatib-i Hususiye" adıyla bu nizamname içerisinde yasal mevzuat yer aldığı fark edilmektedir.

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra 1909 yılında yayımlanan Maarif-i Umumiye Kanununda özel öğretime yer verildiği ayrıca 1915 yılında çıkartılan Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi'nde, Türk girişimcilerce açılacak özel öğretimi teşvik edici hususlara yer verildiği görülmektedir. Bakanlık teşkilatlanması içerisinde özel öğretime ilişkin bugünkü şekline benzer müstakil birim 1935 yılında kurulmuştur. 2287 sayılı "Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı Vazifeleri Kanunu"nu değiştiren 10.06.1935 tarih ve 2773 sayılı Kanunla Özel Okullar Direktörlüğü kurulmuştur (MEB, 2014).

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temel nitelikleri resmi ya da özel öğretim farkı olmaksızın korunmalıdır. Eğitime başlama yaşı, eğitim araç ve gereçleri, öğretim etkinliklerinin pedagojik niteliklere uygunluğu, öğretim materyallerinin ve içeriğinin konulara, sınıflara ve öğrencilerin düzeyine uygunluğu özel okullar için de geçerlidir. Bu faaliyetlerin söz konusu ilkelere uygun şekilde gerçekleştirilmesinden devlet kurumları sorumludur bu sebeple özel okulların denetimi de devlet tarafından gerçekleştirilir. Ayrıca, özel öğretim kurumlarının ortaya çıkışını hızlandıran nokta da eğitime yönelik bu türden farklı yönelimler değildir. Aksine bu ortak zemin korunması gereken temel bir ölçü olarak başlangıçtan günümüze kadar vardır ve varlığını sürdürmesi gerekmektedir (Yalçın, 2016).

Özel öğretim kurumlarının genel çerçevesi, 625 sayılı yasanın 2. maddesinin b bendinde çizilmiştir. İlgili hükümde özel öğretim kurumları tanımlanmadığı gibi amaçları da belirtilmemiştir. Bu maddede sadece hangi kurumların özel öğretim kurumu kapsamına girdiği ifade edilmiştir. Bu yasal düzenlemeye göre, okul öncesi eğitimi, ilköğretim,

ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kurslar, uzaktan öğretim yapan kuruluşlar, dershaneler, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumları, milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okulları özel öğretim kurumudur. Özel öğretim kurumları bu tanımlamaya istinaden kendi bünyesinde özel eğitim kurumları ve özel yaygın eğitim kurumları olmak üzere iki ana bölümden oluşur.. Özel örgün eğitim kurumları özel okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve ortaöğretim özel okullarından oluşmakta iken dershane ve diğer çeşitli kurslar da özel yaygın eğitim kurumları olarak değerlendirilmektedir (Taşkın, 2010).

5580 sayılı yasanın 1. maddesinin I. Fıkrası, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişiler, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler ve yabancılar tarafından özel öğretim kurumu açılabileceğini belirtir (Taşkın, 2010). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün yapısı ve tarihçesi incelendiğinde (MEB, 2014) aşağıdaki satırlarda belirtilen kronolojik gelişim saptanmaktadır.

- *09.06.1937 tarihli 3225 sayılı Kanunla Özel Okullar Direktörlüğü,*
- *15.06.1941 tarihli 4926 sayılı Kanunla Özel Okullar Müdürlüğü,*
- *22.09.1941 tarihli 4113 sayılı Kanunla Hususi Öğretim Müdürlüğü,*
- *19.05.1960 tarihli ve 12175 sayılı Bakanlık Makamı Mucibi ile Özel Okullar Genel Müdürlüğü,*
- *08.06.1965 tarihli ve 625 sayılı Kanun yayımlanınca 13.06.1966 tarihli ve 37298 sayılı Bakanlık Makamı Mucibi ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü,*
- *27.02.1982 tarih ve 8/4334 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Özel Öğretim Kurumları Dairesi Başkanlığı,*
- *13.12.1983 tarihli Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 179 ve 208 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle Özel Öğretim Kurumları Dairesi Başkanlığı,*
- *23.10.1989 tarihli ve 385 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü,*
- *30.04.1992 tarihli ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunla Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü,*
- *14.09.2011 tarihli ve 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü olarak organize olmuştur.*

Bu tarihi seyir dikkatle incelendiğinde belirtilen yasal mevzuatta 1966'ya kadar "özel okul" veya "hususi eğitim" isimleri ile nitelendirilen özel öğretimin 1966 yılından sonra "özel öğretim" ifadesi ile adlandırıldığı görülmektedir.

2.2.2. Türkiye'de Özel Öğretimin Gelişimi

Özel okulda ya da devlet okulunda olsun öğretmenlerden temel beklenti, çocuklara ve gençlere kaliteli öğretim hizmeti sunmasıdır (Fidan, 2012). Devlet her çocuğun eğitimsel

fırsat eşitliğinden yararlanmasını ve en iyi eğitimi almasını sağlamakla yükümlüdür. İdeal olan ve arzu edilen hem devlet okullarında hem de özel okullarda öğrencilerin eşit koşullarda eğitim öğretim faaliyetlerinden istifade etmesinin sağlanmasıdır. Akademik başarı yönüyle yaklaşıldığında, öğrencilerin kendi zekâ ve yetenek farkları dışında bireylerin önünde herhangi bir engel olmamalıdır. Bütün okullar eşit imkânlarla öğrencilere hizmet verebilmelidir. Anayasada ve yasalarda zorunlu olduğu ve parasız olarak ifade edildiği gibi temel eğitim her vatandaşa eşit olarak sunulabilmelidir. Buna rağmen devletin kontrolü ve yönetimi altında olan kamusal eğitim ile toplumsal farklılıkların bir sonucu olan okul seçimi hakkı eğitimde sorunlu ve problemli alanlardan biri olarak belirmektedir. Kamu elinde olan eğitimde devlet, her öğrenciye aynı eğitimi vermeyi arzularken, "okul seçimi" modeli ile etnik, sosyal veya kültürel açıdan farklı olan topluluklar ortak eğitim yerine kendi "iyi yaşam" anlayışlarına dönük bir eğitim talebinde bulunmaktadırlar (Dönmez, 2016). Türkiye kendi yapısına uygun bir eğitim modeli arayışındadır. Toplumun bütün katmanlarını veya çoğunluğunu tatmin ve ikna edebilecek bir eğitim sistemi henüz belirlenememiştir. Hâlbuki eğitim meselesi, bir milletin ve uygarlığın varoluş veya yok oluş meselesidir. Nitekim yanlış eğitim sistemleri; birçok toplumsal soruna, işsizlik, ekonomik sıkıntılar ve terör gibi birçok temel probleme kapı aralamaktadır. Eğitim meselesi hem Türk milleti hem de tüm uluslar için artık bir gelecek meselesi haline gelmiştir (Yaman, 2016).

Özel öğretim kurumlarının varlığının kaynağını da farklı olma, farklı fakat daha iyiye sahip olma talepleri beslemektedir (Dönmez, 2016). Bu durum, eğitim yaklaşımlarının da yansımalarıyla ilişkilendirilebilir. Toplu eğitimden bireyselleşmeye, ortak ülkülerden farklılaşmaya ve çeşitlenmeye yönelen eğitim anlayışlarının farklı eğitim uygulamaları ve olanaklarını da beslemesi kaçınılmazdır.

Türkiye'deki tarihsel gelişiminde Tanzimat öncesi süreçte varlıklı ve imtiyazlı kimselerin kendi çocuklarına özel hocalardan aldırdıkları özel dersler özel okulların da ilk uygulama şekli olarak görülebilir. Başlangıcından itibaren özel öğretim, yaygın devam eden eğitim-öğretim faaliyetlerinin alternatifi ve onun eksiğini tamamlamak ve ondan daha iyi olmak üzere ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla özel okulda eğitim almak "iyi eğitim" ile birlikte anılan ve yüksek statü atfedilen bir uygulama şeklinde algılanagelmiştir. Cumhuriyet öncesinde özel okulların tarihsel seyrinin başlangıcı 1856 Islahat Fermanı ile azınlıklar ve cemaatlerin kendi bünyelerinde okul açmaya izinli sayılması kabul edilebilir. Fakat resmi ve kurumsal

anlamda özel okulların ortaya çıkması Tanzimat sonrası dönemde gerçekleşmiştir. Tanzimat sonrası Osmanlı Devletinde okul sistemi üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar;

a) Geleneksel okullar (medrese, mektep vb.),

b) Yenileşme döneminde açılan ve devlete bağlı okullar (rüştiyeler, idadiler, askeri okullar vb.),

c) Müslüman olmayan cemaat teşkilatları ile yabancı misyon ve yabancı hükümetlere bağlı okullardır. Tanzimat sonrası Osmanlı döneminde okul yapılanmasında görülen bu çeşitliliğin sayısını daha da arttırmak mümkündür (Uygun, 2003). Çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devletinde Müslüman Türk nüfusun dışında kalan farklı kökenli nüfus kendi sosyal çevrelerini dolayısıyla kendi eğitim ve dini kurumlarını da devam ettirmişlerdir. Özellikle Tanzimat dönemine gelindiğinde özellikle azınlıkların eğitim ve ibadet gibi temel konularda kendilerine has yapılar ve çözümler üretmesi için bir zemin oluşturuyordu (Gündüz, 2016). Tanzimat ile Cumhuriyet öncesi dönemde özel okullar daha çok azınlık okulları kapsamında ortaya çıkmış ve kurumsallaşmıştır. Türkler tarafından açılan ilk özel okul 1868'de açılan Galatasaray Sultanisidir. Galatasaray mektebi, devlet tarafından açılan bir özel bir okul olup hala adından çokça bahsedilmektedir. Özel teşebbüs tarafından açılan ilk Türk özel okulu ise 1884'te İstanbul'da açılan "Şems-ül Maarif" adlı rüştiye okuludur (Uygun, 2003).

I. Dünya Savaşı öncesinde azınlık okulları ve özellikler yabancı okullar Osmanlı Devleti bünyesinde yıkıcı ve tahrip edici etkiler ortaya çıkarmış ve bir sorun olarak görülmüştür. Bu okulların sorun olarak görülmesi ve diğer devletlerin ülkenin iç işlerine karışma vesilesi olarak görülmesi akabinde yapılan yeni düzenlemeler neticesinde, Türklerin özel okul açma teşebbüsleri Osmanlı Devleti tarafından hoş görülmüş hatta desteklenmesi yönünde bir politika oluşmuştur. 1915 tarihli "Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi"nde (Özel Okullar Genelgesi) Türk unsurların özel okul açma yönündeki çabaları teşvik edilmiş buna karşın yabancı unsurların ve azınlıkların özel okul açmaları zorlaştırılmıştır. Mevcut azınlık okulları da Osmanlının denetim ve gözetiminde çalışması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kurtuluş mücadelesi, eğitimi de ciddi etkilemiş, eğitim de bağımsızlık mücadelesine katkıda bulunmuştur. Kurtuluş Savaşının en yoğun olduğu bir zamanda Ankara'da eğitim kongresi toplanmış ve milli varlığı koruyacak tarzda bir insan tipi yetiştirilmesi amaçlanmıştır. TBMM kurulduktan sonra ilk hükümet, öğretmenlere halkı bilinçlendirmek ve istiklâl

mücadelesi konusunda aydınlatmak gibi önemli görevler vermiştir. Buna ilaveten Mart 1921'de Anadolu'da faaliyet gösteren yabancı okullar Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin bildirdiğine göre kapatılmıştır (Akyüz, 2012).

Cumhuriyet sonrası dönemde azınlık okulları ile ilgili getirilen yasal düzenlemeler neticesinde özel okul sektörü daha durağan bir seyir izlemiştir. 1923 ve sonraki yıllarda, yasal düzenlemeler incelendiğinde o zamana dek görülenlerle karşılaştırılamayacak kadar önemli ve radikal siyasal, ekonomik, hukukî ve kültürel değişikliklere gidilmiştir. Bu doğrultuda yasal değişikliklerin hayata geçirilmesi yönünde de ciddi adımlar atılmıştır. Öncelikle 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) kanunu ile tüm okullar Maarif Vekâletine (Eğitim Bakanlığına) bağlanmıştır. Şer'iye ve Evkaf Vekâleti ya da özel vakıflarınca idare edilen tüm medrese ve mektepler de benzer şekilde Maarif Vekâletine bağlanmıştır. 1929 tarihli İlk mektepler Talimatnamesine göre ilköğretimin temel amacı, ilk mekteplerde terbiyenin çocukların millî hayata lâyıkıyla intibak etmeleri şeklinde özetlenmiştir. Bu talimatname içerisinde terbiyede esas mihver olarak Türklük ve Türk vatanı öne çıkmaktadır. 1940'lara kadar en fazla halk eğitimine önem verilmiştir. 1945'lerden itibaren eğitim bilimlerinde kara Avrupa'sının etkisi oldukça azalmıştır denilebilir. İlerleyen dönemde ise daha çok ABD'deki eğitim görüşleri ve uygulamalarının etkisi görülmüştür. Cumhuriyet sonrası dönemde çoğu zaman hükümetler kendi partilerinin isteklerini eğitimde "esas ölçü" olarak görmüşlerdir. Bundan dolayıdır ki Türkiye'de istikrarlı bir millî eğitim politikası izlenememiş; mahalli seçmeni tatmin etmek için, ihtiyaç analizi yapılmadan, çeşitli yerlerde pek çok okul açılmıştır. Özel öğretimi de yakından ilgilendiren genellik ve eşitlik, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik gibi ilkelerin de yer aldığı Millî Eğitim Temel Kanunu 1973 yılında düzenlenerek millî eğitimin temel amaçları ve ilkeleri ayrıntılı olarak tespit edilmiştir. Bu kanun 1983 yılı Haziran ayında gerekli görülen güncellemeler ile kısmen değiştirilmiştir (Akyüz, 2012).

Öğretim birliğinin gerçekleşmesi sonrasında azınlıkların ve cemaatlerin eğitim-öğretim yapılanması ve faaliyetleri tek elde toplanmış ve devletin kontrolü altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin milli varlığını ve birliğini tehdit edebilecek her türlü eğitim öğretim faaliyetleri kontrol edilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilanından itibaren karma ekonomik anlayış doğrultusunda özel girişimler de desteklenmiştir. Bu bağlamda atılan adımlar kapsamında özel girişim ve devlet işbirliği ile 31 Ocak 1928'de Türk Eğitim Derneği (TED) kurulmuştur. TED, yayınlanan ilk yönetmeliğine göre fakir ve ihtiyaç sahibi öğrencilerin

akademik eğitimleri ve yükseköğrenim gören dar gelirli ailelerin çocuklarının barınma ihtiyaçları da dâhil olmak üzere eğitim alanında hizmetler sunmayı amaçlamıştır (TEDMEM, 2016). 1961 Anayasasında, eğitim ve öğretimin devletin gözetim ve denetimi altında olması kaydıyla serbest olduğu belirtilmiş ve özel okulların hizmet vermesi sağlanmıştır. Bu şekilde, devletin denetim ve gözetiminde, özel okullara daha serbest bir alan açılmıştır. Anayasa ile öngörülen bu kanun, "625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu" adı altında müfredat, işleyiş, öğretmen istihdamı gibi konularda oldukça detaylı olarak hazırlanmış ve 8 Haziran 1965'te yasalaşmıştır. 1982 Anayasasında 27. ve 42. madde hükümleri çerçevesinde 1739 ve 222 sayılı kanunlar ve 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel öğretim kurumu açmak tamamen serbest hale gelmiştir. Yine bu anayasa ile özel üniversitelerin kuruluşu da yasal hale gelmiştir. Bu yasa özel okul ve özel üniversitelerin yaygınlaşması noktasında bir dönüm noktası olmuştur. 1985 yılı itibariyle, yabancı sermayeyi teşvik maksatlı Türk vatandaşları ile ortak yabancı gerçek ve tüzel kişilerin özel okul açması serbest bırakılmıştır. 23.6.1985 tarihinde ilk defa Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği çıkartılarak 7.9.1991 tarihli yönetmelikle bu yasal düzenleme özel okullar lehine daha da iyi bir hale getirilmiştir. 2.6.1988 tarih ve 326 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel okul ücretleri serbest hale getirilmiştir. 3.8.2002 tarih ve 4771 Sayılı Kanunda, vakıflara ait özel öğretim kurumları kapsamında, Bakanlar Kurulu'nun izniyle dinî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilme ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilme imkânı tanınmıştır (T.C. Resmî Gazete, 2 Ağustos 2002, Sayı: 24841,1-10). Bu yasa, Avrupa Birliği Uyum Yasaları çerçevesinde düzenlenmiş olup 2000'li yıllardan sonra T.C. Eğitim Vizyonu çerçevesinde özel okul politikasında yapılan değişikliklerle, özel okul mevzuatında önemli değişiklikler yapıldığı söylenebilir (Küçükçayır, 2017).

Özellikle 1980 sonrası yapılan düzenlemeler özel okul sektörünü pozitif yönde etkilemiştir. Özelleştirme bağlamında yapılan yasa ve mevzuat değişiklikleri ve özel teşebbüslerin teşvik edilmesi ile bu süreç 1990'lı yıllar ve sonrasında daha da hız kazanmıştır. 2013 yılında dershanelerin kapatılması yönünde yapılan yasal düzenlemeler neticesinde özel okul sektörü her geçen yıl bir önceki yıla nazaran daha hızlı büyümüş ve özel okullardaki öğrenci sayısı bir önceki yıla nazaran daha fazla artış göstermiştir.

2007 yılında 14.02.2007 tarihli resmi gazetede yayımlanan 5580 sayılı Özel Öğretim Kanunu ile özel öğretim ilgilendiren yeni düzenlemeler beş ana bölümde düzenlenmiştir.

2000 sonrası özel öğretim alanında yapılan yasal düzenlemeler için 5580 sayılı bu kanun oldukça önemli bir temel yapı taşı sayılmaktadır. Bu yasal düzenlemeler üzerinde kısmi değişiklikler olmuştur.

Özel öğretimin 1980'lerden sonra yapılan yasal düzenlemelerle bir ivme kazandığı söylenebilir. Türkiye'de özel okulların özelleşme sürecinde 1985-1990 yılları bir dönüm noktası haline gelmiştir. Bu yıllarda ilköğretimin özelleşmesindeki artışın bazı sebepleri vardır. Bunlar şöyle sıralanmıştır (Memduhoglu,1999:190):

- Kalkınma planlarında özel okulların açılmasının teşvik edilmesi gereğinin prensip olarak kabul edilmesi,
- Kalkınma planlarına dayalı olarak icra planlarında özel okulların teşvik edilmesi ile ilgili olarak somut prensiplerin ortaya konulması,
- Kalkınma ve icra planlarında yer alan prensiplere paralel olarak 625 sayılı kanunun muhtelif maddelerinde gerekli değişikliklerin yapılması,
- Kanunda yapılan değişiklikler 1965 yılında 625 sayılı kanunun kabul edildiği tarihten beridir çıkarılmayan yönetmelik ve yönergelerin 1985 yılından itibaren büyük bir suretle hazırlanması ve yürürlüğe konulması,
- Özel okullara kayıt kabul ile ilgili usul ve esasların günün şartlarına uygun olarak düzenlenmesi,
- Hükümet politikasının gerekleri olarak ilgili mevzuatta yapılan değişikliklerle özel okullara vergi muafiyeti tanınması, özel okulların teşvik tedbirleri kapsamına alınması,
- Milli Eğitim Bakanlığınca özel okullarda eğitim, öğretim geliştirilmesine imkân ve fırsat verecek tedbirlerin alınması, gerekli düzenlemelerin yapılması.

Özetle Tanzimat sonrası yaygınlaşmaya başlayan özel öğretim alanı Cumhuriyet sonrasında, öğretim birliği çerçevesinde kısmen durağan bir gelişim sergilemiş fakat 1950'li yıllardan itibaren özel okullar konusunda yeni hareketlenme başlamış ve bu hareketlenme, özellikle 1980'lerden sonra, özel okullar lehine hızlanmış (Uygun, 2003) ve 2013'ten sonra bu artış daha da büyük bir ivme kazanmıştır. Ülke genelinde hizmet veren özel okulların toplam sayısı 1980'li yıllarda 560 iken 1980-1995 arasındaki dönemde 929'a yükselmiştir. Bu zaman diliminin ardından kültürel, sosyal ve politik değişim ve dönüşümlerin ardından açılan okul sayısı da giderek artmış ve sayı 1.200'e ulaşmıştır (Şener, 2018). 2018 yılı itibariyle ise özel okul sayısı 12 bin 809'a yükselmiş, öğrenci sayısı da bir buçuk milyona

yaklaşmıştır (MEB, 2019). Tablo.1'de yer verilen sayısal veriler, özel öğretim kurumlarında eğitimlerine devam eden öğrenci ve okul sayılarının düzenli ve hızlanarak artmaya başladığına işaret etmektedir. Bu artışı teşvik eden politik yaklaşım, karar ve düzenlemelerin mevzuata yansıdığı görülmektedir. Özel öğretimin yaygınlaşmasına yönelik politik yaklaşımın değişim yaratabilmesinin en önemli göstergesi bu konuda yapılan yasal düzenlemelerdir. Yasal düzenlemeyi meşrulaştıran temel dokümanlar ise kalkınma planları, stratejik planlardır. Değişim yaratabilmek için izlenen yolun ilk adımı planlarda yer verme, şuralarda tavsiye kararları alma ve planlar uyarınca yasal zeminini kanun ve yönetmeliklerle oluşturmak şeklinde belirmektedir (Küçükçayır, 2017; Şener, 2018).

Tablo 1. Yıllara göre Türkiye'de özel öğretim alanında sayısal değişim

*Okul Kademesi		2006	2010	2014	2018
Öğrenci	Okul Öncesi	36 410	100 427	171 648	258 674
	İlköğretim	213 071	267 294	411 696	600 210
	Ortaöğretim	75 693	130 397	240 171	581 693
	Toplam	335 939	498 118	823 515	1 440 577
Özel okul sayısı		2 718	4 919	8 291	12 809
Özel okullardaki öğretmen sayısı		38 021	56 775	93 042	169 740
Öğrenci sayısının toplam içindeki oranı		1.7	2.9	4.6	8.7
Özel okul sayısının toplam içindeki oranı		4.8	11.7	13.9	19.2

*18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı yasa ile 1997/'98 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmiştir.

Tablo 1 (MEB, Resmi İstatistikler) incelendiğinde, özel öğretim kurumlarının öğretmen istihdamı açısından da önemli bir sektör olduğu değerlendirilebilir. Hem özel sektörde hizmet veren kurum sayısının artması hem de doğal olarak bu kurumlarda görev yapan eğitimcilerin sayısının artması istihdam açısından da olumlu görülebilir.

2.3. Özel Öğretim ve Politika

Sanayi devrimi ile birlikte oluşan toplumsal yapıyı ve bu toplumsal yapının içerisinde yer alan eğitimin konumunu kavrayabilmek için modern sanayi toplumunun ilk teorisyenlerinden Durkheim'a başvurulabilir. Durkheim, ortaçağlardan bu yana eğitimin teori ve pratiğindeki gelişmeleri üç temel aşamaya ayırarak incelemiştir. Bu aşamaların ilkini 12. yüzyıldan başlayıp Rönesans'a kadar devam eden Skolâstik Çağ oluşturur. Bu aşamada modern eğitim sistemini oluşturan temel faktörlerin birçoğu gelişmemiş olsa da şekilsel olarak okul, üniversite, fakülte ve sınav gibi bir kısım genel çerçeveler oluşmuştur. İkinci aşamayı oluşturan Rönesans döneminde ise Hıristiyanlıktaki tek ve tutarlı ahlak sisteminin

dağılması ve değişik eğitim ideallerinin gelişimi ön plana çıkmıştır. Bu aşamada eğitim sistemi içinde dini ahlak öğesinin etkisi zayıflamış insani değerler öğesi daha öne çıkmaya başlamıştır. Üçüncü aşama 18. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. 19. yüzyıl Avrupa toplumunun gelişiminde sınıf mücadeleleri yeni bir sınıf toplumu (kapitalizm) oluşturmaz, fakat bu mücadeleler mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişte etkili olur. Sanayi Devrimi ardından oluşan ve modern adı verilen toplumların en büyük özelliği karmaşık ilişkiler ağının, uzmanlaşmanın ve heterojenliğin artması sayılabilir. Bu nedenle, böyle bir toplumda bireylerin bir arada ve uyum içerisinde yaşayabilmesi için her geçen gün çeşitli değer yargıları ve normlar öğrenmeleri zorunlu hale gelmiştir (Suner, 2007). Toplumsal değişim ve dönüşüm aynı zamanda eğitim sistemi ve politikalarında da bir değişim ve dönüşümü zorunlu hale getirmiştir. Küreselleşme sürecine paralel olarak rekabet çerçevesinde oluşturulan ve piyasa merkezli düzenlenen eğitim politikaları, öğrencilerin, eğitime dönük asıl ihtiyaçlarından daha çok performansları üzerinde yoğunlaşmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda, eğitim kurumları giderek sosyoekonomik ve akademik başarıya göre farklılaşmaya başlamıştır (Margison, 2006; OECD, 2004). Tomul (2009) bu durumun toplumsal kaynaşma için önemli riskler taşıyabileceğine işaret etmektedir. Türkiye'de Cumhuriyet tarihi eğitim politikalarındaki eğilim ve yönelim incelendiğinde, "ulusun inşası sürecinden" başlayıp "müşteri ya da tüketicinin inşası" sürecine doğru yönelen politikalar dikkati çekmektedir. Bireyler önceden toplumsal sorumluluk ile yetiştirilirken günümüzde girişimcilik kültürünün egemen olmasıyla, ticarileşen ve metalaşan bir eğitim anlayışı ile yetiştirilir hale gelmiştir (Güllüpınar, 2015).

Özel öğretim kurumları daha fazla öğrenci kaydedebilmek amacıyla öğrencileri ve anne-babalarını memnun etmeye çaba harcamaktadır. Türkiye'de ülke çapında önem düzeyi yüksek sınavlarda elde edilen başarıya verilen önem nedeniyle özel öğretim kurumlarının odaklandığı temel konuların başında öğrencilerin akademik başarılarını artırmak gelmektedir. Akademik başarı odaklı öğretim faaliyetleri özel öğretim kurumlarının temel faaliyet alanını oluşturmaktadır. Öte yandan devlet okullarından beklediği eğitim hizmetinden hoşnutsuz kesim, maliyetine karşın beklentisini özel öğretim kurumlarında karşılamak üzere arayışa girmektedir. Bu kesim içinde akademik başarının yanı sıra çocukların ve gençlerin bütünsel gelişimini talep edenler de bulunmaktadır. Giderek artan sayıda kişi kaliteli eğitim talebinde bulunmaktadır. Öğrencilerin hem hayata hem de işe hazırlanabileceği eğitim hizmetinin sunumu üst düzey uzmanlığı ve iyi yönetimi ve

kurumsal kültürü gerektirmektedir (TEDMEM, 2017). Özel öğretim kurumları, kaliteli eğitim beklentisini ve akademik başarı ile ülke genelindeki sınavlarda başarı elde etme hedeflerini birleştirerek (Ata, 2006) devlet okullarından fiziki ortam, öğretim materyalleri, öğretim faaliyetleri ve öğretmen nitelikleri açısından farklılaşmaya yönelmiştir. Özel öğretim kurumlarının gelişimine destek sağlayabilecek koşullar da mevcuttur. Devletin finansal teşvik uygulamaları ve atanamayan öğretmen adaylarının maliyeti düşük insan kaynağını oluşturması özel öğretim kurumlarının genişlemesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, rekabet ortamından kaynaklı koşullar, özel okulların gizil mevzuatları gereğince esnek, uzun çalışma sürelerini, yoğun ilgi harcamayı mümkün kılabilmektedir. Bu durum, devlet okullarından farklı bir çalışma anlayış ve kültürünü ortaya çıkartmaktadır. "Kurum Yönetmeliği" deneyimlerin ve karşılaşılan sorunların ortaya çıkardığı bir çalışma ve uygulama kültürünü biçimlendirmektedir. Buna ek olarak öğrenci yönlendirme hizmetlerini daha etkili şekilde yerine getirebilmektedirler. Özel öğretim kurumlarının akademik başarıyı ve ülke genelindeki sınavlarda başarıyı odak alan öğretim etkinlikleri farklı müfredatları şekillendirdiği gibi müfredat geliştirme açısından destekleyici ipuçlarını da sunmaktadır (Özkaya, 1992).

Özel okul yönetimlerinin eğitim yönetimi alanında uzmanlaşmaya yönelmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Karip (1999)'e göre okullarının başarısını artırarak çağın gerektirdiği nitelikli nesiller yetiştirme iddiasında olan bir sistemin, okulları idare edecek ve yönetecek profesyonel kadrolar yetiştirilmesinde de çağın gerisinde kalmaması gerekmektedir. Bu açıdan özel öğretim kurumlarının yönetimlerinin de profesyonelleşmesi gerekmektedir.

Okul yönetimlerinin, öğretmenlerin kariyerleri ve gelecekle ilgili kaygılarına önem vermesi okuldaki eğitimin kalitesini etkileyebilmektedir. Özel okul çalışanlarının sık iş değiştirmek durumunda kalması kurumsal aidiyet hissini törpüleyecektir. Çalışanlara kariyerleri ve geleceğe dönük idealleri ile ilgili yöneticilerin güven vermesi çalışanların performansını önemli ölçüde etkilemektedir (Şahin, 2016). Çeşitli sebepler özel okulların öğretmenler tarafından tercih edilme durumunu etkilemektedir. Başka koşulların yanı sıra devlet okullarına atanmada yaşanan zorluklar, sözleşmeli öğretmen statüsünde çalışma süresi, eş birleşiminde sorunlar gibi sebepler öğretmenleri özel okulda çalışmaya yöneltmektedir.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı açısından devlet okullarıyla özel okullar arasında farklar olduğu öngörülmektedir. Fakat eğitimsel performansı iyi olan ülkelerde bu öngörü destek görememektedir. Örneğin öğretmen başına öğrenci sayısı, Japonya'da devlet

okullarında 13 iken özel okullarda 14; İngiltere'de devlet okullarında 15 iken özel okullarda 16 olarak saptanmaktadır. AB ortalamasında devlet okullarında 12, özel okullarda 11'dir. (OECD, 2017). Türkiye'de ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısı devlet okullarında 18, özel okullarda ise 7'dir. Bu veriler, Türkiye dışında OECD ve AB ülkelerinde özellikle eğitim performansı yüksek olan ülkelerde özel ve devlet okulları arasında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı açısından ciddi bir fark olmadığını göstermektedir. Türkiye'de devlet okullarındaki kalabalık sınıflar, anne-babaları özel okul arayışına iten sebeplerden biridir. Türkiye'de devlet okuluna giden öğrencilerin, özel okula devam eden öğrencilere nazaran birçok yönden dezavantajlı olduğu söylenebilir (Küçükçayır, 2017). Bu durum özel öğretim kurumlarını veliler nezdinde daha avantajlı ve tercih edilir kılmaktadır.

Ülkemizde bütün özel okullar, Millî Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetimi altındadır. Türkiye'de özel okul bağlamında dönemsel yaşanan tartışmalarda özel okulların işleyişinden çok; özel okulculuğun varlığına odaklanılmaktadır. Bu tartışmalarda "eğitim hakkı", "eğitim özgürlüğü", "eğitimde fırsat eşitliği" gibi kavramlarla birlikte "paralı eğitim", "kamusal eğitim", "eğitimde nitelik", "eğitim ve rekabet", "eğitim politikası" gibi hususlar da öne çıkmaktadır. Bu çerçevede özel okullara yöneltilen eleştirilerden biri, bu okulların eğitimde fırsat eşitliğini bozduğu yönündedir (Uygun, 2003). Eğitim alanında özelleştirme eğilimi daha geniş politik yönelimlerin eğitime yansıması olarak görülebilir. Yeni Kamu Yönetimi yaklaşımı hesapverebilirlik, performans değerlendirme ve yükseltme, yönetişim gibi kavramları öne çıkarmıştır. Bu kavramların uygulamaya aktarılmasında özellikle iş güvencesinin zayıflayarak çoklu performans anlayışına dayalı işe devam etme uygulamalarının özel okullar tarafından benimsendiği görülmektedir. Kamu kesiminde yeni kamu yönetimi anlayışı girişimlerinin henüz uygulamaya aktarılamadığı söylenebilir. Özel öğretim kurumlarının yönetim süreçlerinin bütün aşamalarında kamu kesiminden farklı işlediği görülmektedir. Bu bakış açısıyla özel öğretimde politik yönelimlerin analizi hem kamu kesimi açısından hem de özel öğretim politikalarını incelemek ve geleceğe ışık tutmak açısından önemlidir. Alandaki çalışmalar, özel öğretimdeki politik yönelimlerin mevcut durumunu göstererek bu çalışmaya bilimsel bilginin artırılması yönünde zemin oluşturacaktır.

2.4. İlgili Araştırmalar

Alanyazın taraması, politika analizi konusunda artmakta olan çalışmaları göstermesine karşın eğitim politikalarının analizi ve özel öğretim politikalarının analizi konusunda

oldukça sınırlı sayıda çalışmanın varlığı saptanmıştır. Bu kısımda çalışma ile dolaylı ilgisi olan çalışmalar dikkate alınarak alan yazındaki özel öğretim alanındaki politik eğilimlerin durumu özetlenmiştir.

Konuyla ilgili çalışmaların ilki Çelik (2012) tarafından hazırlanan doktora tezidir. Bu çalışmada 2004 yılı ilköğretim müfredat reformu esas alınarak Türk eğitim sisteminde yaşanan politik ve uygulama bağlamındaki değişim ve dönüşümler incelenmiştir. Bu dönüşümler, politika düzeyinde yaşanan dönüşümler ve okullarda fiili yaşanan dönüşümler olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. Ulusal politika kısmı analiz edilirken politika belgeleri; okullarda yaşanan dönüşümler tespit edilirken ise mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu araştırmada, 2002-2012 arası dönemde özellikle uluslararası kurum ve kuruluşların desteği ile Türk eğitim sisteminde hayata geçirilen reformların ve uygulamaların eğitim sistemine yansımalarına değinilmiştir. Bu sürecin ve bu alanda hayata geçen tüm reformların eğitim sistemimizin genel niteliğini nasıl etkilediği çalışmada analiz edilmiştir. 2004 yılı ilköğretim müfredat reformunun merkeze alındığı çalışmada, özellikle ilköğretim düzeyinde yaşanan değişimler, ulusal politikalar ve okullardaki uygulamalar öğretmenlerle yapılan mülakatlar eşliğinde incelenmiştir.

Ata (2006) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tezinde özel öğretim kurumlarının kuruluşu, işleyiş tarzı ve denetimi incelenmiştir. Bu çalışmada özel öğretim kurumlarının genel eğitim sistemimiz içindeki payının çok küçük olmasının başlıca gerekçesi ekonomik zorluklar olarak dile getirilmiştir. Yine bu kurumların açılmasının uzun bir prosedür gerektirdiği ve özel öğretim kurumu personelinin sendikal haklara sahip olamaması sektörün sıkıntılarından birkaçı içerisinde belirtilmektedir. Özel öğretim alanında uygulanan teşvik politika ve çalışmalarının da yeterli olmadığı belirtilmiştir.

Şener (2018) tarafından hazırlanan ve özel okulların işletmecilik alanında yaşadığı sorunları inceleyen yüksek lisans tezinde, hem yaşanan sorunlar hem de bu sorunlara yönelik çözüm önerileri araştırılmıştır. Bu çalışmada araştırma bölümünde tarama yöntemi kullanılmıştır. Uygulama bölümünde ise anket yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın örneklem grubuna uygulanan ankette kolayda örnekleme yöntemi seçilmiş daha sonra ise katılımcı verileri Excel programına aktarılarak işlenmiştir. Araştırma evrenini Bursa ili Eğitim Kurumlarında çalışmakta olan 1175 birey oluşturmaktadır. Örneklemde gönüllü katılım ilkesi esas alınarak; 51 mali çalışan ile 172 öğretmen ve 42 yönetici olmak üzere toplam 265 katılımcı seçilmiştir. Bu çalışmada özel öğretim kurumları sektörünün gelişebilmesi için öncelikle

eğitim alanındaki harcamalar ve yayın gibi araç gereçlerde KDV oranlarının düşürülmesi, hatta mümkünse özel okul sektörünün vergiden muaf hale getirilmesi çözüm önerileri arasında yer almaktadır. Kurumların bilimsel alanda yenilikleri takip edebilmesi ve daha fazla sayıda özel öğretim kurumu açılması hedefleniyorsa bu alanda teşvik etmek için kapsamlı vergi teşvikleri ve çeşitli muafiyetler ile indirimler uygulanması gereği dile getirilmektedir. Katılımcılardan alınan verilere göre, okullara uygulanan vergi indirimlerinin, yatırım sahiplerini cesaretlendirdiği ve okullaşma yönünde teşvik ettiği belirtilmekte aynı zamanda eğitim alanında sektöre yapılan teşviklerin de yeni okulların açılması yönünde katkıda bulunduğu ifade edilmektedir.

Demir (2011) tarafından gerçekleştirilen ve kamu politikası ile politika analizi alanında yapılan çalışmalarının teorik çerçevesinin incelendiği çalışmada politika analizi alanında uluslararası literatürde yaşanan tartışmalar ortaya konmuştur. Çalışmanın amacı, Türk akademik camiası için yeni bir alan sayılabilecek kamu politikası ve kamu siyasetinin genel hatlarıyla teorik çerçevesini çizebilmektir. Çalışmada öncelikler politika analizinin genel çerçevesi ve tarihsel süreci ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada aynı zamanda siyasa tasarımı ve formülasyonu ile bu sürecin uygulaması ve değerlendirilmesi aşamaları da incelenmiştir.

Uysal (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Türkiye'de eğitim politikalarının geliştirilme süreci değerlendirilmiştir. Dördü uzman olmak üzere 38 üst düzey eğitim yöneticisinin (şube müdürü, daire başkanı, genel müdür) görüşleri alınarak içerik çözümlemesiyle sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma sonucu Türkiye'de eğitim politikalarının belirlenmesinde siyaset ve sivil toplum kuruluşları etkili olmaktadır. Politikaların etkili olup olmadığı bakanlık birimlerince değerlendirilmekte fakat değerlendirme sonuçlarının politik değişiklik açısından dikkate alınma hususunun bilinmediği saptanmaktadır.

Uyanık (2014) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tezi çalışmasında Türkiye'deki devlet okulları ile uluslararası özel okulların çok kültürlü eğitim ilkeleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olan vaka (durum) incelemesi yöntemiyle öğrencilerinin dörtte biri yabancı uyruklu olan bir devlet okulu ile uluslararası özel bir okul karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada analiz birimleri anlamında ilkokul müfredatında çok kültürlülük ile ilişkili kazanımlar ve ilgili kazanımların uygulayıcıları olarak da okul öğretmenleri seçilmiştir. Çalışma kapsamında hem doküman incelemesi yapılmış hem de sınıflarda gözlemler yapılmıştır. Bu kapsamda öğretmenlerle (N=9) yarı

yapılandırılmış olan görüşmeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler Castagno'nun (2009) çok kültürlü eğitimle ilgili kullandığı 6 boyutlu kuramsal çerçeve yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu araştırmadaki bulgular incelendiğinde her iki okulun mevcut programları *asimilasyon* ve *sosyal eylem için eğitim* yaklaşımlarına uygun herhangi bir kazanım içermediği gözlenmiştir. Bununla birlikte genel olarak birleşme/kaynaşma, çoğulculuk ve eleştirel farkındalık gibi eğitim yaklaşımlarına cevap verecek nitelikte değerler kazanıldığı görülmüştür. Her iki okulun kazanımları genel olarak incelenip değerlendirildiğinde programların en temelinde çok kültürlü eğitim ilkelerinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aktay (2008) tarafından gerçekleştirilen "Özel ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin özel okulculuk olgusunu besleyen etmenlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında en temel olarak küreselleşen dünyada ve özelde Türkiye'de, özel ilköğretim okullarının veli, öğrenci ve öğretmenler tarafından tercih edilme nedenleri araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Diyarbakır il merkezinde faaliyet göstermekte olan farklı özelliklerdeki özel ilköğretim okullarında görev yapan 215 öğretmen üzerinde çalışma yürütülmüştür. Bu amaç için geliştirilen 24 maddelik ölçme aracıyla ilgili öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar hakkındaki görüşleri ve okulu tercih sebepleri ile öğrencilerin ve velilerin bu kurumları neden seçtikleri, bununla birlikte kurumların da bu beklentilere ne ölçüde cevap verdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonunda öğrenciler için özel okulların dönüştürme gücünün daha yüksek olması ve resmi eğitime kıyasla daha etkili ve verimli hizmet vermeleri, eğitimciler için kendilerini rahat ifade edebilecekleri ve kendilerine ekonomik/sosyal yönden daha fazla fayda sağlayacağını düşündüklerinden ötürü özel okulların tercih edildiği anlaşılmıştır. Velilerin ise bu okulları tercih etme nedenleri teknolojik araçlarla çocukların eğitim kalitelerini yükseltme ve bir sonraki eğitim aşaması için çocuklarını daha iyi hazırlayabilmeleri şeklinde ortaya çıkmıştır.

Hasbay (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ise "Orta öğretim düzeyinde çalışan öğretmenlerin performansını etkileyen faktörler" incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda ise öğretmenlerin performansını etkileyen unsurların başında 'yönetim faktörü' olduğu belirtilmiştir. Yönetim faktörünün ardından çalışma ortamı ve ücret faktörleri karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada öğretmenlerin kendilerini rahat hissettikleri ve baskı görmedikleri çalışma ortamlarında çalışırken daha yüksek performans gösterdikleri, yapılan analiz sonuçlarıyla desteklenmiştir. Bu açıdan eğitim alanında yasal düzenlemeler yapılırken

öğretmenlerin ve eğitimcilerin sosyal statü ve toplumsal konumları mutlaka dikkate alınmalıdır.

Uygun (2003) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Türkiye'de Tanzimat döneminden günümüze özel okulların gelişimi ve etkileri incelenmiştir. Özel okulların geleneksel okul anlayışından farklı olarak, Batılılaşma hareketlerinin başlangıcı sayılan Tanzimat dönemiyle birlikte yabancı ve azınlıkların öncülüğünde geliştiği ortaya konmuş ve söz konusu çalışmada yabancı ve azınlıklara ait özel okulların, Türk eğitim sisteminde yenileme ve niteliğin artması yolundaki olumlu olumsuz etkileri araştırma kapsamında incelenmiştir.

Yazıcı (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada azınlıklar (Ermeni, Rum ve Yahudiler), Yabancılar (Alman, İngiliz, İtalyan, Fransız, Amerikalı vs.) ve Türkler tarafından açılmış olan özel okulların 1950-1960 arasındaki gelişim, değişim, faaliyet ve Türk eğitim sistemine katkıları değerlendirilmiştir. Çalışmada Cumhuriyet öncesinden başlayarak bu kurumlarla ilgili fermanlar, nizamnameler incelenmiştir. 20. yy. Türkiye eğitim tarihine, özelinde yabancı ve azınlık okulları politikalarına yön veren Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarına değinilmiş, söz konusu dönemde yapılan değişikliklerin Menderes dönemi ve sonrasına etkileri incelenmiştir. Azınlık ve yabancı okulların sayısının azalma eğilimine karşın Türk müteşebbislerin girişimleri ile açılan özel okulların sayısı artmıştır. Çalışmada ihtiyaç duyulan istatistikî ve rakamsal bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığı arşivlerinden ve Devlet İstatistik Enstitüsü verilerinden elde edilmiştir. Kaynakların edinilmesinde konu ile ilgili başka kütüphanelerin arşivlerinden de yararlanılmıştır.

Şahin (2016) tarafından yapılan özel okul yöneticilerinin liderlik tarzlarının öğretmenlerin performansına etkisi konulu araştırmada, İstanbul ili Avrupa yakasında 2015-2016 yılları arasında görev yapan öğretmenler üzerinde çalışma yürütülmüştür. Araştırmada katılımcılara kişisel bilgi formu ile birlikte liderlik tarzlarının öğretmen performanslarına ne denli etki ettiğini tespit etmek için 34 soruluk bir anket uygulanmıştır. Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS paket programında, elde edilen istatistikler, farklılık analizlerine tabi tutulup analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin görev yaptıkları özel veya resmi kurumlarda öğretmen performanslarının istenen düzeyde olması için kurum yöneticilerinin esnek çalışma ortamları temin etmeleri ve öğretmen kapasite ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak görevlendirmeler yapmaları gereği ortaya çıkmıştır. Çalışılan ortamlarda yöneticiler tarafından kurumdaki havanın olumlu hale getirilmesi ve iletişimin önemi de vurgulanmıştır.

Taşkın (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu incelenmiş ve bu kanunun getirdiği yenilikler betimlenmiştir. Bu makalede 5580 sayılı kanun derinlemesine incelenmiş, kurumların açılması, işletilmesi, ücretlendirilmesi, yönetimi, denetimi, devri ve nakli gibi temel konular ele alınmıştır. 5580 Sayılı kanunun birçok yeniliği beraberinde getirmekle beraber 625 sayılı yasadaki bütün eksikleri giderme noktasında ideal olana tam olarak yaklaşamadığı belirtilmektedir. Bu araştırmada, 625 sayılı yasada yer almayan ve 5580 sayılı yasa ile birlikte getirilen hususlar ile birlikte hem 625 sayılı yasada hem de 5580 sayılı yasada varlığını sürdüren maddeler belirlenmiştir.

Kahyaoğlu ve Karataş (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel okullar için uygulanan teşvik yardımının, mevcut olan durumdaki analizi konu edilmiştir. Bu araştırma da yine nitel bir çalışma olup doküman analizi yöntemi kullanılarak kaleme alınmıştır. Araştırma sonucunda teşvik alan kurum türlerinin sayısında artış olduğu ve bu sayının 22'den 26'ya çıkarıldığı tespit edilmiştir. Destek tutarlarının her yıl arttığı ama teşvik desteğinden ilk defa yararlanacak olan öğrenci sayısının her yıl azaldığı belirtilmiştir. Bu durumda da teşvik desteğinden istifade eden öğrenci sayısı toplamda artmış gözükmektedir. Destekten yararlanacakları belirlenen öğrencilerin kriterlerinin de ilerleyen yıllarda sürekli değiştiği bu araştırma kapsamında belirtilmiştir.

Bu bölümde ilgili çalışmalar incelenerek mevcut çalışma açısından değerlendirilmiştir. Önceki çalışmalardan özellikle Taşkın (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın, bu çalışmanın konusuyla yakından ilgili olduğu saptanmıştır. Önceki çalışmaların hiç birinde özel öğretim alanındaki politik eğilimi incelemeye odaklanılmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma, eğitim politikalarının incelenmesi konusunda artmakta olan çalışmalar için farklı bir boyuttan fayda sağlayarak alan yazındaki araştırma boşluğunu gidermeye katkı yapabilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örneklemi, veri toplama aracının hazırlanması ve özellikleri, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili çalışmalar açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma deseninde doküman/içerik analizi ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Fraenkel, Wallen ve Hyun (2012)'a göre içerik analizinde veriler kitaplar, tezler, gazeteler, romanlar, bilimsel makaleler gibi dokümanlardan elde edilmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de özel öğretim politikalarındaki eğilim ortaya konulmaya çalışıldığından politik eğilimin temel göstergeleri olarak kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, yönetmelikler, kalkınma planları ve MEB şura kararları, MEB stratejik planları, araştırma dokümanları olarak incelenmiştir. Bu çerçevede öncelikle üç temel aşama izlenmiştir. Öncelikle ilgili dokümanlara ulaşabilmek için bir çerçeve geliştirilmiştir. Ardından dokümanlar elde edilerek düzeylendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Sonraki aşamada bu dokümanlardan içerik analiziyle veriler elde edilmiştir. Doküman/içerik analizinde Şimşek ve Yıldırım (2018)'ın beş aşamalı doküman analizi stratejisi kullanılmıştır. Bu aşamalar: (*i*) Dokümanlara ulaşma, (*ii*) Orijinalliği kontrol etme, (*iii*) Dokümanları anlama, (*iv*) Veriyi analiz etme, (*v*) Veriyi kullanmaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'de 2000-2015 döneminde "özel öğretim" konulu ya da "özel öğretim" ile ilgili konuları düzenleyen planlar ve uygulamayı şekillendirici yasal düzenlemeler oluşturmuştur. Bu çerçevede planlayıcı niteliğinde *kalkınma planları*, *şura kararları* ve *stratejik planlar* belirlenmiş; uygulamayı şekillendirici niteliğinde ise *kanunlar* ve *yönetmelikler* tespit edilmiştir. Evrenin tamamına ulaşmak amaçlandığından örneklem alınmamıştır. Bir başka söyleyişle bu çalışmada evren üzerinde çalışılmıştır. Evreni oluşturan doküman sayısı Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Evrene ilişkin nicel veriler

Dönem	Planlayıcı niteliğinde düzenlemeler			Uygulamayı şekillendirici düzenleme		
	Kalkınma planları	MEB Stratejik Planı	MEB Şura kararları	Kanunlar ve KHK	Yönetmelik	Toplam
2000-2005	1		1	1	1	4
2006-2010	1	1	2	1	1	6
2011-2015	1	1	1	1	1	5
Toplam	3	2	4	3	3	15

Kalkınma planı kategorisinde 2001-2005 yıllarını kapsayan 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı olmak üzere toplam üç kalkınma planı yer almıştır. Stratejik Plan kategorisinde Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından 2000-2015 döneminde yayınlanan toplam iki adet stratejik plan bulunmaktadır. Bu planlardan ilki 2010-2014 yıllarını kapsayan 258 sayfalık MEB Stratejik Planı, diğeri ise 2015-2019 yıllarını kapsayan ve tablolarla daha öz hale getirilmiş 110 sayfalık ikinci MEB stratejik planıdır. Araştırmanın odaklandığı dönemde toplam dört adet MEB Şurası gerçekleştirilmiştir. Bu kategoride ilk şura 1999 yılında toplanan 16. MEB Şurasıdır. Diğerleri sırasıyla 2006, 2010 ve 2014 yıllarında toplanan 17., 18. ve 19. MEB Şuralarıdır. Planlayıcı niteliğinde düzenlemeler kapsamında toplam dokuz ayrı doküman belirlenmiştir. Uygulamayı şekillendirici düzenlemeler kapsamında ise ilgili dönemde herhangi bir kanun hükmünde kararname (KHK) saptanmamıştır. KHK dışında üç ayrı kanun ve 3 ayrı yönetmelik tespit edilmiştir. Böylelikle uygulamayı şekillendirici nitelikte toplam altı adet doküman saptanmıştır. Araştırmanın kapsadığı dönem içinde geçerliğini sürdüren ya da yeni

düzenlenen kanunlar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 625 sayılı Özel Öğretim Kanunu ile 2007 tarihli 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunudur. İncelenen yönetmelikler ise dokuz bölümden oluşan 1985 tarihli ve 18790 sayılı Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği, beş bölümden oluşan 2008 tarihli ve 26810 sayılı Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği ile yedi bölümden oluşan 20.03.2012 tarihli resmi gazetede yayınlanmış olan 18239 sayılı Özel Öğretim Kurumları yönetmeliğidir.

Saptanan dokümanlardan altı tanesi uygulamayı şekillendirici nitelikte; dokuzu ise planlayıcı niteliktedir. Bu kapsamda tespit edilen toplam 15 adet doküman, çalışmanın evrenini oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Aşamalı şekilde beş farklı kategoride dokümanlara erişilmiştir. Dokümanlar, kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, kalkınma planları, MEB Şura Kararları ve MEB Stratejik Planları olarak belirlenmiştir. Dokümanlara elektronik ortamda erişim için anahtar kelimeler "özel öğretim", "kalkınma planı", "kanun", "yönetmelik", "MEB şuraları", "MEB stratejik planları" kullanılmıştır. Arama motorları olarak mevzuat.gov.tr, google.com, ookgm.meb.gov.tr, sbb.gov.tr kullanılmıştır. Veriler arası ilişkilendirmeyi yapabilmekte kolaylık sağlamak amacıyla Kp (kalkınma planı), Kn (kanun), Khk (kanun hükmünde kararname), Y (yönetmelik), Şk (Şura kararları) ve Sp (Stratejik plan) kısaltmaları kullanılmıştır. Dokümanların seçiminde 2000-2015 döneminde geçerliğini sürdürmesi ve basılı ya da elektronik ortamda tam metin olarak erişilmesi koşulu aranmıştır. Erişilen dokümanlarda özel öğretimin alt bileşenleri açısından içerik taranmıştır. Bu alt bileşenlerin saptanmasında eğitim yönetimiyle ilişkili alanyazın temel alınmıştır (Cemaloğlu ve Özdemir, 2019; Hoy ve Miskel, 2012; Özdemir, 2019; Şişman, 2019; Lunenburg ve Ornstein, 2013). Alt bileşenler özel öğretim kurumunun teşekkülü/kuruluşu, öğrenci kabul şartları, kurum yönetimi personel istihdamı, fiziki (bina, bölüm ve diğer müştemilat) standartlar, eğitim-öğretim hizmetinin sunumu, denetim, teşvikler ve cezalar. Kanun ve yönetmeliklerin bu bölümler ile daha fazla zikredilmesi ve bulguların sunumunda ekonomiklik sağlamak üzere yukarıdaki başlıklar (*i*) Açma, kapama ve devir (*ii*) Eğitim öğretim, (*iii*) Yönetim, yetki, sorumluluk (*iv*) Fiziki standartlar, (*v*) Denetim ve teşvik şeklinde düzenlenmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Anahtar sözcükler kullanılarak arama motorlarından tespit edilen dokümanların orijinalliği kontrol edilmiştir. Bu amaçla üç özel öğretim kurumu yöneticisinden görüş alınmıştır. Bunun yanı sıra yasal dokümanların depolama alanı olan mevzuat.gov.tr adresinden elde edilen dokümanlar teyit edilmiştir. Dokümanlar tespit edilerek kişisel bilgisayara pdf formatında kaydedilmiştir. Dokümanlar öncelikle iki kategoriye, her kategori içinde yıllara göre sıraya konularak kodlanmıştır. Böylece dokümanlar içerik analizi sürecine hazır hale getirilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Dokümanları sistematik şekilde inceleyebilmek için Tablo 3'te gösterilen doküman analizi ve veri işleme tablosu oluşturulmuştur. Bu tablo, dikey olarak doküman kodu ve yatay olarak yönetim unsurlarının yer aldığı bir tür veri işleme matrisidir. Matris işlenirken ilgili dokümanda eğitim yönetiminin aranan unsurlarına ilişkin saptanan veriler ilgili hücreye işlenmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Doküman incelemesinde araştırmacının yanı sıra özel okul yötecisi iki farklı bağımsız uzmandan yardım alınmıştır. İnceleme esnasında uyumsuzluk ortaya çıkması durumunda çoğunluğun kararı; üç farklı görüşün belirmesi halinde de dördüncü uzman kişiye danışılması yöntemi benimsenmiştir. Oluşturulan bütün tablolar uzlaşılan bulguları içermiştir. Uzlaşılamayan noktalar özellikle yönetmelik içeriğinden elde edilen bulguları Tablo 3'e işlerken "açma-kapama-devir" ile "denetim-teşvik" başlıklarından hangisinin altında yer verileceğine ilişkin olarak belirmiştir. Bu sorunun çözümünde kurum açılması, kapatılması konusunun yasal düzenlemelerdeki tanımı temel alınmıştır. İlgili doküman taranırken bir paragraf, bir cümle ya da bir kavram doğrudan alıntılanmıştır. Böylece ilgili dokümandan elde edilen bilgi parçacıkları niteliğinde veriler oluşturulmuştur. Yinelemeler olması durumunda sayılarla (2, 3, 4…) verilen kodlar diğer hücrelere de yazılarak ekonomiklik sağlanmıştır. Tablo 3 benzeri veri analiz tablosu beş farklı doküman türü için de oluşturulmuştur. Aynı teknikle dokümanlar taranmıştır. Tablolara veri işleme işlemi tamamlandığında yönetim unsurları dikkate alınarak kapsayıcı genel bir tablo üretilmiştir.

Tablo 3. Doküman analizinde kullanılan veri işleme tablosu (Kalkınma Planları)

Analiz Boyutları	Kp 1	Kp 2	Kp 3	Genel
Açma, kapama, devir				
Eğitim-öğretim				
Yönetim, yetki, sorumluluk				
Fiziki Standartlar				
Denetim ve teşvik				

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın amacı açık bir şekilde belirtilmiş, verilerin nasıl toplandığı ve bulgular çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilmiş ve ilgili alanyazın ile karşılaştırılmıştır. Anahtar kavramlar açıklanmış ve bulgularla ilişkilendirilmiştir. Dokümanlara nasıl ve nereden erişildiğine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Veri toplama ve analizine ilişkin yapılan açıklamalara uygun bulguların sunulmuş olması geçerliği ve güvenirliği desteklemektedir. Ayrıca doküman incelemesinde özel okul yöneticisi bağımsız uzmanların olması ve bu uzmanların oluşturmuş olduğu tablolar ile araştırmacının oluşturduklarının karşılaştırılarak uzlaşılanların bulgular olarak sunulması güvenirliği desteklemektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada 2000-2015 yılları arasında Türkiye'deki özel öğretim alanındaki politik yönelimler yasal düzenlemeler temelinde incelenmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular çalışmanın alt problemleri dikkate alınarak aşağıda verilmiştir.

4.1. Doküman türüne (kanun, kalkınma planı, şura kararı, stratejik plan ve yönetmelik) göre politik yönelim nasıldır?

Bu başlık altında bulgular planlayıcı niteliğindeki dokümanlar ve uygulamayı şekillendirici dokümanlar olarak ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

4.1.1. Planlayıcı niteliğindeki dokümanların incelenmesiyle elde edilen bulgular

Planlayıcı niteliğinde kalkınma planları, MEB Şura kararları ve MEB Stratejik Planları incelenmiştir. Çalışmanın odaklandığı dönem içinde sekizinci, dokuzuncu ve onuncu kalkınma planı olmak üzere üç adet kalkınma planı incelenmiştir. Bulgular, Tablo 4'te gösterilmektedir. Bulgulara göre, kalkınma planlarında özel öğretime dönük çok fazla hedef ve veriye rastlanamamıştır. Kalkınma planlarında özel öğretime dönük ifadeler arasında en öne çıkanı "özel öğretimin genel eğitim içerisindeki payının ve oranının artması" talebidir. Uzun erimli planlama gereği (Karakütük, 2016; Yıldırım, 2019), özel öğretimin payının artırılması vurgusu genel olarak ifade edilmiş; belirli ölçülebilir bir oran verilmemiştir.

Sekizinci Kalkınma planında özel öğretime dönük teşvik politikalarının düzenlenmesi yönünde ifadeler yer alırken Dokuzuncu Kalkınma planında "dershanelerin özel okula

dönüştürülmesi" yönünde hedefler belirtilmiştir. Dönüşüm konusunda belirtilen bu husus hemen hemen aynı yılları kapsayan MEB stratejik planı ile de paralellik arz etmektedir. Nitekim 2010 yılında yayınlanan MEB 2010-2014 Stratejik planı da incelendiğinde özel öğretimle ilgili olarak en çok üzerinde durulan husus dershanelerin özel okula dönüşümü olarak göze çarpmaktadır. Özel öğretim hedefleri 10. Kalkınma planında ise "özel sektörün eğitim alanında yatırım yapmaya teşvik edilmesi" yönünde bir tavsiye kararıyla sınırlı kalmıştır. Kalkınma planlarının incelenmesinde saptanan bulgulara göre özel öğretimin payının artırılması, özel öğretimin teşvik edilmesi amaçları tespit edilmiştir. Sekizinci, dokuzuncu ve onuncu kalkınma planlarının genelinde eğitim hizmeti üreten sektörde özel öğretimin payının (okul, öğretmen, öğrenci sayılarının) artması eğilimi birbiriyle uyumlu şekilde belirmektedir.

Planlayıcı dokümanlardan bir diğeri MEB Şura Kararlarıdır. Araştırmanın odaklandığı dönemde 1999 tarihli 16. Şura, 2006 tarihli 17. Şura, 2010 tarihli 18. Şura ve 2014 tarihli 19. Şura kararları tespit edilmiş ve incelenmiştir. Bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Bulgulara göre şura kararlarında özel öğretim konusuna, kalkınma planlarına göre daha sıklıkla ve daha ayrıntılı yer verilmiştir. Bu kararlar içerisinde en çarpıcı olanı 18. Şurada "özel öğretimin payının % 25'e kadar arttırılması hedefi"nin belirtilmesidir. 2018 yılı içerisinde özel öğretimin genel öğretim içerisindeki payının yaklaşık % 9 olduğu göz önüne alındığında bu hedefin oldukça iddialı olduğu söylenebilir. Fakat 19. MEB Şura kararlarında özel öğretime dair herhangi bir atıf yer almamaktadır. 18. Şurada özel öğretim ile ilgili beklentilerin bu denli yüksek iken 19. Şurada bu hususla ilgili hiçbir veri ve değerlendirmenin olmaması şuralarda tespit edilen görüşme temalarına bağlanabilir.

Özel öğretimle ilgili şura kararlarında öne çıkan bir başka konu "özel sektörün mesleki ve teknik eğitim alanında da faaliyet göstermesi"ne yönelik çalışmalar planlaması isteğidir. Özel öğretimin mesleki ve teknik eğitim alanlarında hizmet veren özel okullar açabilmesi yönünde teşvik edilmeleri ve bu yönde desteklenmeleri vurgulanmıştır. Şura kararına uygun olarak özellikle Organize Sanayi Bölgelerinde mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin açıldığı belirtilmektedir (Çakmakçı, 2019).

"Dershanelerin özel okula dönüşümü, bu konuda arsa tahsisi ve ilgili konular" MEB stratejik planında ve MEB şura kararlarında yer almaktadır. "Hizmet satın alma yoluyla özel okul potansiyelinin ve kontenjanlarının arttırılması, özel öğretim sektöründe belli standartların

yakalanması, kimi özel okullarda uygulanan ilkokul seviyesinde öğretmenlerin branşlaşmasının örnek alınarak resmi okullarda da uygulanmaya başlamasının tavsiye edilmesi, gerektiğinde fiziksel tesislerin ortak kullanılması ve özel okullara arsa tahsisinde yaşanan problemlerin çözülmesi" gibi hususların ifade edildiği 18. MEB şura kararları, incelenen diğer şura kararlarına nazaran özel öğretime sıklıkla ve ayrıntılı biçimde yer vermiştir.

Özellikle 18. Şurada dile getirilen ve "özel okula çocuklarını gönderen ailelerin resmi okullardaki bir öğrenci maliyetinin yarısı kadar bir tutar ile desteklenmesi" yönündeki karar, Türkiye'de özel öğretimin gelişimi açısından dikkat çekicidir. İncelenen diğer planlayıcı politika belgeleriyle karşılaştırıldığında ilk defa özel öğretimin teşvik edilmesi doğrultusunda uygulamanın nasıl ve ne şekilde olacağı hakkında bir yöntem ifade edilmiş, özel öğretimin yaygınlaştırılması ve daha fazla sayıda ailenin özel okullardan istifade edebilmesine dönük somut bir teşvik önerisi yapılmıştır.

MEB Stratejik planları da planlayıcı düzenlemeler arasındadır. Çalışmanın odaklandığı dönemde 2010-2014 Stratejik Planı ve 2015-2019 Stratejik Planı belirlenmiş ve bu dokümanlar incelenmiştir. Bu belgelerde "özel öğretim kurumları, devletin denetleyici ve destekleyici rolüyle birlikte çağın bütün teknolojik ve fiziksel ortamlarını temin edebilme esnekliğine sahip kurumlar" olarak nitelendirilmiştir. Özel öğretim kurumlarının yapısal desteğiyle "toplumun değişen ve çeşitlenen eğitim taleplerinin karşılanması" yönünde, eğitim sisteminin daha da gelişmesi ve güçlenmesi yönünde katkı sunacağı da belirtilmiştir. Bu belgeler de genel olarak "özel öğretimin eğitim sistemi içerisindeki payının artırılması" ve "özel sektörün finansal gücünü eğitim yatırımlarına dönüştürebilmesi" stratejik hedef olarak ifade edilmiştir. 2015-2019 raporunda Millî Eğitim Bakanlığının 2010–2014 Stratejik Planında belirlenen stratejik amaç, stratejik hedefler ile performans göstergelerine % 63 oranında tamamen ya da makul düzeyde erişildiği paylaşılmıştır. Özellikle 2010-2014 yıllarını kapsayan stratejik planda "dershanelerin özel okula dönüşmesi, bu alanda yatırım ve teşviklerin arttırılması ile dönüşüm esnasında fiziksel standartlar açısından sorun yaşayan kurumlara esneklik tanınması" yönünde kararlar alınmıştır. Bu planda dikkat çeken bir ayrıntı, "dershane kurucularının yatırımlarını özel okul sektörüne kaydırmaları" yönünde teşvik edilmeleri hususudur. Nitekim 2010 tarihli bu planda "özel öğretimin kalite ve payının artması" vurgusu ile birlikte en çok üzerinde durulan husus bahsedilen "dönüşüm" çalışmalarıdır. Bu stratejik planlar genel hatları itibariyle incelendiğinde Millî Eğitim

Bakanlığının stratejileri arasında "özel sektörün eğitim alanında yatırım yapması"nın teşvik edilmesi, "daha çok vatandaşın özel öğretim kurumlarından yararlanması"nın sağlanması ve "özel öğretim kurumlarındaki eğitim, öğretim ve yönetim kalitesi"nin iyileştirilmesi hususları öne çıkmaktadır.

Tablo 4, planlayıcı niteliğindeki dokümanların özel öğretime ilişkin bulgularını içermektedir. Bulgular, analiz konu başlıkları olan açma-kapama-devir, eğitim-öğretim, yönetim-yetki-sorumluluk, fiziki standartlar ve denetim-teşvik boyutları açısından tasnif edilmiştir. Böylelikle aynı zamanda çalışmanın ikinci alt problemine ilişkin de bulgulara ulaşabilmek mümkündür.

Özel öğretim kurumlarının açılması, kapatılması ve devri ile ilgili MEB Şura kararlarında özel sektöre mesleki eğitim merkezleri açma hakkı verilmesi tavsiye edilmiştir. Bu kapsamda MEB stratejik planlarında dershanelerin kapatılması ve özel öğretim kurumlarına dönüştürülmesi ve buna yönelik teşviklerin düzenlenmesi konuları saptanmıştır. Ayrıca eğitim hizmetlerinin sunumunda özel sektör yatırımlarının artırılması hususu vurgulanmıştır.

Eğitim-öğretim boyutunda planlayıcı dokümanlarda saptanan bulgular Tablo 4 yardımıyla şu şekilde sıralanabilir:

- Özel öğretimin genel eğitim içerisindeki payının ve oranının arttırılması
- Dershanelerin özel okula dönüştürülmesi
- Özel sektörün eğitim alanında yatırım yapmaya teşvik edilmesi
- Özel öğretimin payının % 25'e kadar arttırılmasının hedef olarak belirlenmesi
- Özel sektörün mesleki ve teknik eğitim alanında da faaliyet göstermesinin teşvik edilmesi
- Dershanelerin özel okula dönüşümü ve bu konuda arsa tahsisi ve ilgili kolaylıklar tanınması
- Hizmet satın alma yoluyla özel okul potansiyelinin ve kontenjanlarının arttırılması,
- Özel öğretim sektörü kalite standartları oluşturma noktasında adımlar atılması
- Özel okullarda uygulanan ilkokul seviyesinde öğretmenlerin branşlaşmasının örnek alınarak resmi okullarda da uygulanmaya başlaması
- Gerekli durumlarda fiziksel tesislerin resmi ve özel okullar tarafından ortak kullanılması

Tablo 4. Planlayıcı Yasal Düzenlemelerde Özel Öğretime İlişkin Bulgular					
Analiz Boyutları		Kp 1: 8. Kalkınma Planı	Kp 2: 9. Kalkınma Planı	Kp 3: 10. Kalkınma P	Genel
Kalkınma Planları	Açma, kapama, devir	- Bütün eğitim kademelerinde özel öğretim kurumlarının sayısı ve oranının artması gereğinin önemi vurgulanmaktadır.			-Özel okulların açılma şartlarından ziyade daha fazla sayıda özel okul açılması ihtiyacı belirtilmiş.
	Eğitim-öğretim	- Bütün eğitim kademelerinde özel öğretim kurumlarının sayısı ve oranının artması gereğinin önemi korunmaktadır. - Bütün eğitim kademelerinde özel öğretim kurumlarının artması yönünde ihtiyaçlar devam etmiş ve bu kurumlardaki öğrencilerin toplamdaki payı yüzde 1,7 düzeyinde olmuştur.	-Toplumsal istihdam becerilerini artırabilmek amacıyla yaşam boyu öğrenme stratejisi kapsamında örgün ve yaygın eğitim imkanlarının artırılması, bu şekilde söz konusu eğitim türleri arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, çıraklık ve halk eğitiminin bu alanlara yönelik olarak yapılandırılması gerekmektedir. Bu şekilde özel sektör ve STK'ların bu alanda faaliyet göstermesini sağlayacak mekanizma ve sistemler geliştirilmelidir.		Özel öğretimin genel eğitim içerisindeki payının arttırılması en temel ortak hedef olarak öne çıkmaktadır. Mesleki eğitim alanında da özel sektöre ciddi bir görev düştüğü ifade edilmiştir.
	Yönetim, yetki, sorumluluk		-Kamu ve özel sektör işbirliği ile girişimciliği geliştirmeye yönelik özel öğretim politikaları geliştirilmelidir.		Eğitim politikalarının özel öğretimi destekleyecek yönde geliştirilmesi gereği ifade edilmiştir.
	Fiziki Standartlar				-Özel Öğretim Kurumları ile ilgili bir veri bulunmamaktadır.
	Denetim ve teşvik	- Özel Öğretim Kurumları Kanunu, yeni ve daha kapsamlı teşvik imkanları sunacak bir biçimde yeniden düzenlenecektir.	-Ortaöğretim ve yükseköğretime hazırlık dershanelerinin özel okullara dönüşümü teşvikleri sağlanacaktır. -Eğitim sisteminin geliştirilmesi ile ilgili bölümde 8. Plan döneminde eğitim yatırımlarına özel sektörün desteğinin artması olumlu bir gelişme olarak belirtilmiştir.	- Eğitim alanında özel sektörün eğitim kurumu açması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımı özendirilecektir.	Türkiye'de özel öğretimin payının arttırılması ve özel sektörün hem genel eğitimde hem de mesleki eğitim alanında daha fazla yer alabilmesi amacıyla teşvik politikalarının geliştirilmesi yönünde bir eğilim mevcuttur.

Tablo 4. Devam						
Analiz Boyutu		Şk 1: 16.Şura	Şk 2: 17.Şura	Şk 3: 18. Şura	Şk4: 19.Şura	Genel
MEB Şura Kararları	Açma, kapama, devir	-625 Sayılı Kanun kapsamındaki özel öğretim kurumlarına İşletmeler Üstü Eğitim Merkezleri açma hususunda imkân sağlanmalıdır.			Veri yok.	Eğitim merkezi açma hakkı verilmesi tavsiye edilmektedir.
	Eğitim-öğretim		-Özel sektörün eğitime yatırım yapması özendirilmeli ve özel sektörden hizmet satın alınması sağlanmalıdır.	-Bazı özel ilköğretim okullarında olduğu gibi resmî ilköğretimlerde de 1, 2 ve 3. sınıflarda uzmanlaşmış bir sınıf öğretmeni ile dersler işlenmeli. 4 ve 5. sınıflarda da branş öğretmenlerinin dersleri işlemesi sağlanmalıdır. 2023 perspektifi kapsamında, temel eğitim birinci kademe için her sınıf düzeyi için sınıf öğretmenlerinin branşlaşmaları sağlanmalıdır. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda derece yapan sporcu öğrencilere resmî ve özel ortaöğretim ile yükseköğretim kademelerine geçişte ek puan, kontenjan veya burs gibi imlanlar sunulmalıdır. - Hizmet satın alma ile özel okul kapasiteleri artırılmalıdır.	Veri yok.	Özel sektörün teşviki, özel sektörden hizmet satın alınması, özel öğretim kurumlarının deneyimlerinden yararlanılması.
	Yönetim, yetki				Veri yok.	Veri bulunmamaktadır.
	Fiziki Standartlar		-Özel kurum ve kuruluşların fiziki ortamlarından ve imkânlarından yaşam boyu öğrenme etkinlikleri kapsamında yararlanılmalıdır.	- Özel okul arsa tahsisi ile ilgili problemler çözülmelidir. - Resmî ve özel kurum-kuruluşlarla iş birliği yapılmalı, toplumun her tabakasında spor kültürünü geliştirmek için sporu yaygınlaştıracak spor alanları ve tesislerin ortak kullanımı sağlanmalı ve aktiviteler planlanmalı. - Özel sektörün spor tesisi yapma konusunda teşvik edilmesi gerekmektedir.	Veri yok.	Eğitim kapasitesinin ortak kullanılması tavsiye edilmektedir.

Tablo 4. Devam

	Denetim ve teşvik	-Mesleki eğitim yapan özel kurumların çıraklık eğitim merkezleri ve eğitim birimleri kurmaları teşvik edilmelidir. -Özel sektörün mesleki ve teknik eğitim okulları açması özendirilmelidir.	-Özel öğretim kurumlarının, mesleki ve teknik eğitim ile yaygın eğitimalanlarında eğitim sunmaları sağlanmalıdır. -Okulöncesi eğiti kurumlarının açılmasında özel-sektör teşvik edilmelidir.	-Eğitimde niteliğin artması amacıyla özel okullar teşvik edilerek sayıları artırılmalıdır. Teşvik kapsamında özel okullara çocuklarını gönderen aileler, resmî okullardaki bir öğrenci maliyetinin yarısı kadar bir teşvik ile desteklenmelidir. Bu yöntem ile devletin eğitim harcamaları azaltılmalıdır. -2023 Vizyonu kapsamında özel öğretimde okullaşma oranının % 25'e çıkarılması için gereken tedbirler alınmalıdır. - Eğitim alanında faaliyet gösteren özel kurum ve kuruluşların istihdamdaki vergi ve primleri kalkınmada öncelikli yörelere göre alınmalıdır.	Veri yok.	Mesleki eğitim ve okul öncesi eğitim düzeyinde özel okul açılması vurgulanmaktadır. MEB Şura Kararlarında özel öğretim kurumlarının denetimi yönünde herhangibir karar bulunmamaktadır. Eğitim kalitesini iyileştirmede özel okullara aracı işlev rolü verilmektedir. Devletin genel eğitim maliyetlerinin düşürülebilmesi için özel öğretim kurumlarına özellikle açılış aşamasında kimi vergi muafiyetleri tanınmasını da istenmektedir.

Analiz Boyutları		Sp 1: MEB 2010-2014 Stratejik Plan	Sp 2: MEB 2015-2019 Stratejik Plan	Genel
MEB Stratejik P.	Açma, kapama, devir	-Ortaöğretim ve yükseköğretime hazırlık dershanelerinden özel okula dönüştürülebilecek olanların tespit edilip 2014 sonuna kadar % 70'inin özel okula dönüştürülmesinin sağlamak. Dünyada özel örgün eğitime yönelişte yaşanan artış ve devletin, dershaneleri özel okula dönüştürme politikalarından yararlanarak diğer kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapılarak dershanelerin özel okula dönüşümüyle ilgili teşvikleri (arsa tahsisi, vergi muafiyeti vb.) içeren yeni mevzuat geliştirilecektir.	-Özel öğretim kurumlarının eğitim sistemi içerisindeki payının artması beklentisi mevcut hedef olarak zikredilmiştir. Özel sektörün genel olarak eğitim yatırımlarının yeterli düzeyde olmaması sistemi tehdit eden unsurlar arasında paylaşılmaktadır.	-Özel okul açılabilmesi için kolaylıklar tanınması ile dershanelerin özel öğretim kurumuna dönüştürülmesi
	Eğitim-öğretim	-MEB tarafından kurumlarla aktif iletişim kurularak, özel öğretim kurumlarında özel eğitim hizmeti alan öğrencilerin ücretlerinin tam olarak ve zamanında ödenmesi için çalışmalara devam edilecektir. -Örgün eğitim kapsamında öğrenci sayısı açısından özel öğretimin genel eğitimimiz içindeki payını 2014 sonuna kadar % 2.76'dan % 5'e çıkarmak. Mevcut mevzuat, dershanelerin özel okula dönüştürülmesine imkân sağlayacak biçimde geliştirilerek dershane çalışanlarının bu dönüşümden olumsuz biçimde etkilenmemesi sağlanacaktır.	-Özel öğretim kurumlarındaki eğitim ve öğretimlerin Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde belirtilen seviyelerdeki bilgi, beceri ve yetkinliklere uygun biçimde yapılacaktır. Ayrıca eğitim ve öğretim faaliyetleri nihayetinde düzenlenen belge ve sertifikalar için standartlar oluşturulacaktır. -Genel eğitim içerisinde özel öğretimin payı ve özel okulların doluluk oranı, MEB eğitim sisteminin sorun ve gelişim alanları arasında zikredilmektedir. Bu hususa bir kaç yerde geliştirilmesi gereken alan olarak atıfta bulunulmuştur.	-Eğitim öğretimde kalitenin arttırılması ve devlet maliyetlerinin azaltılması için özel öğretim kapasitesinden faydalanılması.

Tablo 4. Devam				
Analiz Boyutları		Sp 1: MEB 2010-2014 Stratejik Plan	Sp 2: MEB 2015-2019 Stratejik Plan	Genel
	Yönetim, yetki,	-Gerekli veri paylaşımı ile özel öğretim kurumlarının ulusal düzeyde en az orta vadeli öngörü yapabilmelerine imkân sağlanacaktır. Dershane kurucuları mahiyetindeki yatırımcıların geleceğe dönük yatırım planlarını özel okullara yönlendirmeleri sağlanacaktır.	-Özel öğretim kurumlarına "..@meb.k12.tr" uzantılı ücretsiz e-posta adresleri verilmiştir.	Yatırımcıların eğitim sektörüne dönük hizmet sunabilmeleri yönünde çalışmalar başlatılması ifade edilmiştir. MEB özel öğretim kurumlarını sahiplenme eğilimindedir.
	Fiziki Standartl	-Bağımsız binaya sahip olmayan dershanelerin ve personelinin özel okula dönüşümünde uzlaşmacı yöntemler takip edilecektir. -MEB'nın, dershanelerle ilgili ayrıntılı veriye ulaşabilme imkanı kullanılarak, bağımsız binalardaki dershanelerin özel okula dönüştürülmesine dönük çalışmalar yapılacaktır.		Dershanelerin özel okula dönüşümünde bir çerçeve sağlanması ve bazı esneklikler tanınması.
	Denetim ve teşvik	-Bakanlığa bağlı özel öğretim kurum oranını % 5.21'den bu stratejik plan dönemi sonuna kadar % 9'a çıkarmak. -Özel öğretim alanında hizmet veren denetim personelinin nicelik olarak yetersizliği; özel alan bilgisi bakımından eksiklikleri olumsuz bir durum arz etmektedir. Bu alanda yetişmiş müfettişlerin sayıları ve hizmet içi eğitimleri artırılacaktır. -Mevzuat düzenlenerek okullara yönelik mevcut ve yeni teşvik imkanlarından dönüşüm tercihini seçen dershanelerin de yararlanabilmesine imkân sağlanacaktır.	-Özel sektörün eğitim ve öğretimdeki payını artırmaya dönük teşvik uygulamaları geliştirilecektir. Bu teşvik ve finansman çalışmalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi daha güçlü hale getirilecektir. -Özel öğretimi destekleyen teşvik sistemleri, bakanlığın güçlü tarafları arasında zikredilmektedir.	Denetçi yetiştirilmesine dönük tedbirler alınması, özel sektörün eğitim alanında daha fazla yatırım yapabilmesi, özel öğretimden daha fazla bireyin yararlanması.

- Özel okullara arsa tahsisinde yaşanan problemlerin çözümü noktasında gerektiğinde esnek davranılabilmesi
- Özel okula çocuklarını gönderen ailelerin resmi okullardaki bir öğrenci maliyetinin yarısı kadar bir tutar ile desteklenmesi
- Özel sektörün finansal gücünün eğitim yatırımlarına dönüştürülmesi
- Dershane kurucularının yatırımlarını özel okul sektörüne kaydırmalarının teşvik edilmesi
- Özel öğretimin kalite standartlarının yükseltilmesi
- Daha fazla sayıda bireyin ve ailenin özel öğretim kurumlarından yararlanabilmesi
- Özel öğretim kurumlarındaki eğitim, öğretim ve yönetim kalitesinin iyileştirilmesi

4.1.2. Uygulamayı şekillendirici niteliğindeki dokümanlardan elde edilen bulgular

Uygulamayı şekillendirme niteliğindeki yasal düzenlemelerden kanunlar ve yönetmelikler incelenmiş; fakat ilgili dönem içinde KHK bulunamadığı için incelenememiştir. Çalışmanın odaklandığı dönem içinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu olmak üzere üç adet kanun incelenmiştir. İnceleme aynı zamanda çalışmanın ikinci alt problemi olan "kurum açma-kapama, eğitim-öğretim, yönetim-yetki-sorumluluk, fiziki standartlar ve denetim-teşvik" boyutları dikkate alınarak yapılmıştır.

Bulgular, Tablo 5'te gösterilmektedir. Bulgulara göre özel öğretim kurumlarının açma-kapama ve devir işlemlerinde birinci dereceden sorumlu olan kurum MEB olarak belirtilmiştir. Bazı özel durumlarda da MEB ile birlikte valiliklerin de koordineli çalışması istenmiştir. Bu durum yerelleşmeye dönük eğilime işaret etmektedir. Özellikle kurum açma ve devretme aşamalarında izlenmesi gereken genel çerçeve kanunla belirlenmiş ayrıntılar yönetmeliklerde çözüme kavuşturulmuştur. Açma-kapama ve özellikle devir aşamasında öğrenci ve velilerin mağduriyet yaşamaması adına da hukuki düzenlemeler yapılarak şartlara uygun bir şekilde kapama ve devir işlemi gerçekleştirmeyen kurumlara yasal yaptırımlar ve para cezaları öngörülmüştür. 625 sayılı kanunda özel öğretim kurumlarında, kuruluşundan beş yıl sonra da en az üçte ikisi, asıl görevi bu okulda olan öğretmenler tarafından derslerin okutulması zorunlu iken 5580 sayılı kanunda bu süre 3 yıla indirilmiştir. Ayrıca devlet memurlarının da 10 saate kadar bu kurumlarda ders görevi alabilecekleri yine yasal düzenleme ile kayıt altına alınmıştır. Özel öğretim kurumlarının ücretsiz okutmakla mükellef oldukları öğrenci sayıları ve oranları da 625 sayılı kanunda kapasitelerinin % 2 si kadar iken 5580 sayılı kanunda bu oran en az % 3 olarak belirtilmiştir. Özel öğretim kurumlarında

görev yapacak yönetici ve öğretmenlerin çalışma izinleri 625 sayılı kanunla Bakanlık tarafından verilirken 5580 sayılı kanunda valilikler tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır. Personelin çalışma akitleri de en az bir yıllık olmak koşulu ile düzenlenirken yeni düzenleme de özel durumlarda bir yıldan az süreli akitlerin de düzenlenebileceği belirtilmiştir. Fiziksel standartlar aşamasında bu kurumlar ile eğlence merkezleri ve alkollü müesseselerin arası fiziksel uzaklık en az 200 metre olarak belirlenmiş iken 5580 sayılı kanunda söz konusu mesafe 100 metreye düşürülmüştür. Bu durum özel öğretim kurumlarının açılması şartlarını kolaylaştırırken eğitimin amaç ve hedeflerinin korunması noktasında olumsuz bir adımdır. Bu düzenlemeyle birlikte turizm bölgelerinde bahsedilen 100 metre mesafe şartının aranması da kaldırılmıştır. 5580 sayılı kanun ile özel öğretim kurumlarının su, doğal gaz ve elektrik faturalarının ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanmaktadır. 625 sayılı kanunda kalkınmada öncelikli bölgelerde açılacak özel okulların, öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl süreyle gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaları kararı alınmış bu durum özel öğretim kurumlarının ilk açılma sürecinde maliyetlerini ciddi ölçüde azaltmıştır. Diğer bölgelerde açılacak özel okulların da bu vergi muafiyetinden bir yıl süreyle yararlanabilmeleri özel okulculuğun ekonomik yükünü hafifleten unsurlar arasında yer alır.

Tablo 5. Uygulamayı Şekillendirici Yasal Düzenlemelerde Özel Öğretime İlişkin Bulgular-Kanunlar				
Boyut	Kn 1: 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu	Kn 2: 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kn 3:5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Genel
Açma, kapama, devir	Özel okul açılması MEB iznine tabidir. Okulların derecelendirilmesi MEB tarafından düzenlenir. Milli Eğitimin amaçları özel okulları da kapsamaktadır.	-Özel öğretim kurumları MEB denetimi ve gözetimi altındadır. -Özel öğretim kurumu açmak için "Kurum açma izni" MEB'dan alınır. Kalkınmada öncelikli bölgelerde açılacak özel okullara ve özel meslek teknik okullarına öncelik tanınır. - Askeri okul, din eğitimi ve öğretimi yapan özel okul ve emniyet teşkilatına bağlı okulların aynı veya benzeri açılamaz. - Özel okul açacak veya açılmış bir kurumu devralacak gerçek vaya özel hukuk tüzel kişilerinin temsilcilerinde şu şartlar aranır: 1. Medeni hakları kullanma ehliyeti, 2. Ağır hapsi gerektiren veya yüz kızartıcı bir suçtan mutlak surette, yahut kasdi bir cürümden dolayı 6 ay veya daha fazla hapis cezası ile mahküm edilmemiş olma, 3. Ahlaki açıdan kötü bir şöhrete sahip olmama. - Öğretime başlama izni almış kurum, 2 yıl içinde öğretime başlamazsa veya başladıktan sonra ara verirse veya izni alınış amacından başka amaçla kullanılır ve bu durum teftiş raporlarıyla kesinleşirse öğretime başlama izni geri alınır. Bir yıl içinde öğretime başlama iznini tekrar almayan kurum kapatılır. - Kanun, tüzük ve yönetmeliklere veya genel emirlere aykırı faaliyet gösteren kurumlar, geçici veya sürekli olarak kapatılabilir. - Bir özel okul kurucusu; Bakanlığa ve diğer ilgililere en az altı ay önce yazılı bildirmek şartıyla, öğretim yılı sonunda okulu kapatabilir. Bu durumda gerek görürse Bakanlık bu okulu devletleştirebilir. Bunun dışında özel okul kurucu tarafından öğretim yılı için de asla kapatılamaz. Aksini yapan kurucuya tekrar özel okul açma veya özel okula ortak olma izni verilmez. Kurucu, o yıl için aldığı taksitleri velilere aynen iade eder.	-Bir özel öğretim kurumunda öğretime başlamak için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları millî eğitim müdürlüklerine yapılır.Valilikçe izin alması uygun bulunan okullar Bakanlığa bildirilir. -Askerî okullar, emniyet teşkilâtına bağlı okullar ve din eğitim-öğretimi yapan okulların aynı veya benzeri özel kurumlar açılamaz. -Kurum açacak veya bir kurumu devralacak olan gerçek kişilerle tüzel kişilerin temsilcilerinde; affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı bir suçtan veya kasdî bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkûmiyet kararı olmaması şartı aranır. -Kurum açma izni verilen kurumlarda iki yıl içinde öğretime başlamayan ile amacı dışında kullanıldığı tespit edilen kurumun, kurum açma izinleri iptal edilir. -Okul kurucusu veya kurucu temsilcisi tarafından, Bakanlığa, yöneticilere ve diğer ilgililere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla öğretim yılı sonunda kapatılabilir. -Kurumların devri ve nakline ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.	Bu kısımda özel öğretim kurumlarının MEB'e bağlı olarak hizmet vereceği ile açılış şartları ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Kurum açacak kişilerin taşıması gereken şartlar ve vasıflar ile kurumların devri veya özel nedenlerle kapanması durumunda izlenmesi gereken yollar ve prosedürler de genel olarak bu kısımda açıklanmaktadır.

Tablo 5. Devam

Boyut	Kn 1: 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu	Kn 2: 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kn 3:5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Genel
Eğitim-öğretim	Özel okulların derecelerinin tayini, MEB'e aittir.	-Bu kurumlar, sadece kazanç sağlamak amacıyla çalışamazlar. Eğitim kalitesini yükseltme, eğitimin gelişimine imkân sağlayacak yatırımlar ve hizmetler yapmak koşuluyla gelir sağlayabilirler. -Öğretime başlama izni alınmadıkça kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. -Uzman ve usta öğreticiler geçici veya sürekli olarak bu kurumlarda çalışabilir. Mevcut derslerin, kuruluş aşamasında üçte biri; kuruluşundan beş yıl sonra da en az üçte ikisi, asıl görevi bu okulda olan öğretmenler tarafından okutulmak zorundadır. - Özel okullarda yönetim ve eğitim-öğretim aynı derecedeki resmi okullar ile erişilmek istenen seviyeye uygun düzenlenir. -Özel okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda eğitim gören Türk vatandaşı öğrencilerin yüzde yirmisini aşmamak kaydı ile belirlenir. -Özel okullarda okutulacak ders kitapları ve yardımcı kitapların seçilmesi, resmi okullarda uygulanan usullere uygun olarak, MEB iznine bağlıdır. -Öğrenci sayısı, MEB izni olmadan arttırılamaz. -Özel Öğretim Kurumları, öğrenci kapasitelerinin en az % 2 si kadar ücretsiz öğrenci okutmak zorundadırlar. Bakanlık ücretsiz okutulacak öğrenci miktarını yüzde ona kadar artırma yetkisine sahiptir.	-Özel Öğretim Kurumları, faaliyetlerini sadece kâr elde etmek için düzenleyemezler. Ancak, MEB genel amaçları doğrultusunda eğitim kalitesini yükseltmek, gelişmelere fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve faaliyetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler. -Kurum açma izni alınmadan ilgili kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. -Eğitim ve öğretimde MEB resmi çerçeve esastır. Bununla birlikte Bakanlık uygun gördüğü taktirde farklı öğretim programları ile farklı haftalık ders çizelgesi de uygulanabilir. -Bir kurumun öğretime başladığı tarihten itibaren mevcut ders saati sayısının, kuruluş sırasında üçte birinin, kuruluşundan üç yıl sonra da en az üçte ikisinin asıl görevi bu okulda olan öğretmenler tarafından okutulması zorunludur. - Uzman öğreticiler, usta öğreticiler ve öğretmenlik yapma şartlarını taşıyan diğer Devlet memurları, ilgili birimlerin izniyle haftada on saati geçmemek üzere ücretli ders görevi alabilirler. -Kurumlar, mevcut öğrenci sayısının % 3'ünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bakanlık tarafından bu oran yüzde ona kadar çıkarılabilir. Ücretsiz okutulacak öğrenci seçimi, sayısı ve öğrencilere öğrenim bursu gibi konular yönetmelik ile belirlenir.	Özel öğretim kurumlarının eğitim öğretim sürecinde müfredat başta olmak üzere derslerin içeriği ve dersleri okutacak personellerin belirlenmesi ve atanması bu kısımda açıklanmıştır. Kurumların okutması gereken ücretsiz öğrenci sayısı ile burslu öğrenci sayıları da kanun ile belirlenen hususlar arasında yer almaktadır.

Tablo 5. Devam				
Boyut	Kn 1: 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu	Kn 2: 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kn 3:5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Genel
Yönetim, yetki, sorumluluk	-Eğitim alanında faaliyet gösteren resmi, özel ve gönüllü tüm kurum ve kuruluşların çalışmalarında MEB tarafından koordinasyon sağlanır.	-Öğretime başlama izni şu şartlara tabidir. a) Kuruma ait ders araç ve gereçlerinin, laboratuvarların, kitaplığın ve beden eğitimi imkanlarının amaç ve ihtiyacı karşıladığına dair teftiş raporu, b) Kurumun yönetici, öğretmen ve hizmetlilerinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması, c) Kurumun yönetmelikleriyle müfredat programının Bakanlık tarafından onanmış olması. - Özel öğretim kurumlarında yönetim, eğitim ve öğretim hizmetleri, asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici ve eğitim-öğretim personeli tarafından yürütülür. -Özel öğretim kurumları, MEB'na karşı sorumlu bir müdür tarafından yönetilir. Bir şahıs birden fazla kurumun kurucusu olabilir; fakat müdürü olamaz. Gerekli vasıfları taşıyan kurucu ilgili kurumun müdürü de olabilir. -Birden fazla özel öğretim kurumu barındıran kurumlara, ilgili şartlara haiz bir genel müdür atanabilir. - Gerekli şartları taşıyan yönetici ve öğretmenlere Bakanlık tarafından çalışma izni düzenlenir. Çalışma izninin iptali de Bakanlık tarafından yapılır. - Özel okullarda grev yapılamaz. Özel okul öğretmenleri sendika kuramazlar ve sendikalara üye olamazlar. -Çalışma akdi en az bir yıl süreli olmak koşuluyla yazılı olarak yapılır.	Açılış için şu şartların yerine getirilmesi gerekmektedir: a) Ders araç-gereçlerinin kurumun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi. b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ile bu kurumda çalışacak personellerin belgelendirilmesi. c) Kurum yönetmeliğinin ve öğretim programının Bakanlıkça incelenmesi ve onanmış olması. -Kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetim, asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici ve eğitim-öğretim elemanları tarafından yürütülmesi esastır. -Kurum müdür tarafından yönetilir. Okul kurucusu birden fazla kurumun kurucusu olabilir. Gerekli nitelikleri olan kurucu veya kurucu temsilcisi, kurumun müdürü olabilir. Üzerinde müdürlük görevi bulunmayan kurucu veya kurucu temsilcisi, kurumun eğitim-öğretim vb. işlerine karışamaz. Bünyesinde birden fazla kurum bulunduran okullara genel müdür ve genel müdür yardımcısı atanabilir. Gerekli şartları taşıyan tüm eğitim personeli için çalışma izni valilikçe düzenlenir. Çalışma izninin iptali yine valilikçe yapılır. Çalışma akdi en az bir yıl süreli olmak koşuluyla yazılı olarak yapılır. Mazeretleri dolayısıyla kurumdan ayrılan öğretmen ve öğreticilerin yerine alınacak personel ile devredilen okulların yönetici, öğretmen ve öğreticileri ile bir yıldan daha az bir süre için de iş sözleşmesi/akdi yapılabilir. Yetki, sorumluluk, ödül, ceza, disiplin ve sicil gibi işlemlerin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller yönetmelikle belirlenir.	Bu kurumlarda çalışacak personellerin tayin edilmesi, kurumun hangi kararında hangi idarecinin yetkili ve sorumlu olduğu, kurumda çalışacak öğretmenlerin çalışma akdi, süresi ve grev hakkı gibi özlük hakları bu kısımda verilmiştir.

Tablo 5. Devam				
Boyut	Kn 1: 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu	Kn 2: 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kn 3:5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Genel
Fiziki Standartlar		-Teftiş raporlarıyla bir sakınca görülmediği tespit edilmesi durumunda, bir kurucuya ait yapı içinde farklı derecelerde özel öğretim kurumları birlikte bulunabilir. -Kanunda belirtilen eğlence merkezleri ve alkollü içki satılan mekanlar ile hapishane ve elektronik oyun merkezleri gibi yerlerin, ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin devam ettiği müesseselerden en az 200 metre uzaklıkta bulunması gereklidir. Turizmin yoğun olduğu bölgelerde bu şart tatil dönemlerinde o yerin mülki idare amirine bağlıdır. - Özel öğretim kurumlarının yerleri, binaları, tesis ve fiziksel şartları ile ilgili standartlar, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, İmar ve İskan Bakanlıklarının mütalaaları alınarak MEB tarafından tesbit ve ilan olunur.	-Kanunda belirtilen eğlence merkezleri ve alkollü içki satılan mekanlar ile hapishane ve elektronik oyun merkezi tarzı yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre mesafede bulunması zorunludur. Özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarında bu zorunluluk aranmaz. Ancak, söz konusu özel öğretim kurumlarıyla yukarıda belirtilen türdeki iş yerleri aynı binada bulunamaz. Turizmin yoğun olduğu bölgelerde,okulların tatil olduğu dönemlerde, belirtilen iş yerleri ile okullar arasındaki yüz metre mesafe şartı aranmaz. - Dönüşüm süreci sonunda dönüşme talebinde bulundukları halde örgün eğitim kurumlarının haiz olması gereken şartları taşımayanların kurum açma izinleri iptal edilir ve faaliyetlerine son verilir.	Açılacak kurumların fiziki şartlarının istenen standartları ile özellikle eğlence merkezi vb işletmelere olan uzaklıkları kanunla genel hatları ile belirlenmiştir. Ayrıca dönüşüm programı sürecinde kurumların izlemeleri gereken genel çerçeve yine kanuna yansıyan hususlar arasındadır.

Tablo 5. Devam				
Boyut	Kn 1: 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu	Kn 2: 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kn 3:5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Genel
Denetim ve Teşvik	Amaçlara uygunluğu bakımından özel okulların denetimi MEB'e aittir.	- Özel öğretim kurumlarının teftiş ve denetlenmeleri, okulların özellik ve seviyeleri ile belirlenen şartları sağlayıp sağlamadığı dikkate alınarak MEB tarafından yapılır. -Özel okullar öğretime başladığı yıl içinde genel teftişe tabi olurlar. -Özel kurumunun teftiş ve denetlemesi esnasında zaruret görülen durumda, MEB ilgili kurumun müdür ve öğretmenlerine işten el çektirme hakkına sahiptir. Bakanlıkça yapılan teftiş sonucunda, çalışmaları ve durumu eksik görülen okullar önce uyarılır. Yöneticileri hakkında gerekirse, 45. madde hükümleri uygulanır. Bir sonraki teftişte durumunu düzeltmediği tespit edilen okulların denkliği, öğretim yılı sonu itibariyle kaldırılır. Ertesi yıl yapılacak teftişte çalışmalarının hâlâ eksik olduğu tespit edilen okullar, öğretim yılı sonuna gelindiğinde kapatılır. -Kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak özel okullar, öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl süreyle gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulurlar. Diğer bölgelerde açılacak özel okullar ise bu muafiyetten bir yıl süreyle yararlanırlar. -Kamu yararına çalışacak derneklerce ticaret gayesi gözetilmeksizin kurulmuş olan özel öğretim kurumlarına Devlet tarafından mali yardımda bulunulabilir. Bu yardımların şekil ve şartları yönetmelikte belirtilir.	-Kurumların teftiş ve denetlenmesi sırasında valilik, gerekirse kurumun yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerini görevden el çektirebilir. Bu takdirde valilikçe, geçici görevlendirme yapılarak ihtiyaç duyulan tedbirler alınır. - Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır. -Organize sanayi bölgelerinde açılacak olan mesleki ve teknik eğitim okullarına, öğrenim gören her bir öğrenci için, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılından başlamak üzere, resmî okullarda öğrenim gören bir öğrencinin Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, her eğitim öğretim yılı Maliye Bakanlığı ile Bakanlık tarafından ortak belirlenen bir tutarda, Bakanlık bütçesi ödeneğinden eğitim- öğretim desteği yapılabilir. -Özel ilkokul, ortaokul ve liselerde öğrenim gören ve TC vatandaşı olan öğrenciler için, resmî her kademede okulun öğrenim süresi aşılmamak üzere, eğitim ve öğretim desteği verilebilir. Bu kanun kapsamında eğitim-öğretim desteğinden özel okul öncesi okullarında eğitim alanlar da, 48 ile 66 ay arasında olmak şartıyla en fazla bir eğitim-öğretim yılı süresi için yararlandırılabilir. - Eğitim-öğretim desteği alacak toplam öğrenci sayısı her yıl Maliye Bakanlığı ile MEB tarafından birlikte belirlenir.	Denetim ve teşvik kısmı MEB temel kanunda oldukça sınırlı, 625 sayılı kanunda bir ölçüde daha geniş, 5580 sayılı kanunda ise daha ayrıntılı ve kapsamlı olarak geçmektedir. Özel öğretimin yaygınlaştırılması yönündeki politik yönelim kanun aşamasında da özellikle 5580 sayılı kanunda oldukça belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uygulamayı şekillendirici dokümanlardan diğeri yönetmeliklerdir. Çalışmanın odaklandığı dönemde özel öğretim ile ilgili 18790 sayılı 1985 tarihli; 26810 sayılı 2008 tarihli ve 28239 sayılı 2012 tarihli özel öğretim kurumları yönetmelikleri olmak üzere toplam 3 adet yönetmelik incelenmiştir. 1985 tarihli yönetmelik 9 ana bölüm ve 98 maddeden oluşmaktaydı. 2008 ÖÖKY beş ana bölümden oluşurken halen yürürlükte olan ve zaman zaman değişiklikler yapılan 2012 tarihli MEB Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği yedi ana bölümden oluşmaktadır. 2012 ÖÖKY 72 maddeyi içermekte ayrıca çeşitli ve son hükümler kapsamında 9 madde, 4 ek madde ve 18 geçici madde içermektedir. Bu durum anılan yönetmeliğin daha da kapsamlı ve ayrıntılı hale getirildiğine işaret etmektedir. Ayrıca bu yönetmeliğin son kısmında özel öğretim ile ilgili hemen hemen tüm dilekçe form ve evraklar matbu birer şablon olarak yer almaktadır. Bu durum, işlemleri standartlaştırma eğilimi olarak ifade edilebilir. Yönetmeliklerin incelenmesiyle elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir. Kurum açma, kapama ve devir boyutunda Y1 (1985 tarihli ÖÖKY) den Y3 (2012 ÖÖKY)'e doğru yerelleşmeye yönelim olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin Y1'de "Bakanlıkça kurum açma izni verilir" ifadesi Y2'de okullar ve diğer özel öğretim kurumları arasında ayrım gözetilerek okullara yine Bakanlıkça kurum açma izni verilir hükmü korunmuş fakat okul dışındaki diğer öğretim kurumlarına Valilikçe kurum açma izni verilmesi ifadesi eklenmiştir. Y3'te ise başvuruların kaymakamlıklara ya da valiliklere yapılabileceği hükmü getirilmiştir. Bu durum aynı zamanda merkezden yerele hiyerarşik yetki dağılımında bir yetki aktarımı olduğunu da göstermektedir. Böyle davranılmasının temel gerekçesi giderek artmakta olan iş yükü olarak düşünülebilir. İllerdeki nüfus yoğunlaşması ve illerdeki devlet kurumlarının ihtiyaçlara cevap verecek şekilde örgütlenmesi bu çerçevede dikkate alınabilecek bir diğer gerekçe olarak kabul edilebilir.

Y1'de özel öğretim kurumlarında karma eğitim yapılması esası vurgulanmakla birlikte takip edilen programa göre kız veya erkek öğrencilere özel kurs açılabileceği vurgulanmaktadır. Y2 ve Y3'te bu hususa yer verilmemiştir. Karma eğitim konusuna verilen önemin azalma eğiliminde olduğu söylenebilir. Y1'de kurucu nitelikleri hakkında ifadeler yer almakta iken Y2 ve Y3'te bu ifadelere yer verilmemiştir. Özel öğretim kurumunu açmak isteyen gerçek ya da tüzel kişinin niteliğine verilen önem azalmış denilebilir. Bununla birlikte kurucunun ahlaken kötü bir şöhrete sahip olmaması gibi muallak bir tabir ortadan kaldırılmıştır. Nitekim kötü bir şöhrete sahip ibaresi hukuki anlamda net bir ifade olmayıp bu ifade daha objektif bir niteliğe kavuşmuştur.

Eğitim dilinin Türkçe olması tüm yönetmeliklerde ortak olan ana unsurlardan biridir. Benzer şekilde Y3'te kurumlara verilen isimlerin de Türkçe olması gerektiği ifade edilmiştir. Yine sağlık ve zaruri haller dolayısıyla resmi makamlarca yapılan tatil kararlarına bütün özel öğretim kurumlarının da uyması gerektiği yönetmeliklerde ortak olarak görülen hususlardan bir diğeridir. Dengi resmî okullardan farklı uygulama yapacak veya farklı dersler içeren okulların yapacakları farklı uygulama ve ders içeriklerini Bakanlık izni ve onayı ile uygulayabilecekleri de üç ayrı yönetmelikte farklı söylemlerle de olsa aynı amaca yönelik olarak ifade edilmiştir. Y1'de kurum açma izni" alıp, üç yıl içinde "Öğretime Başlama İzni" almayan kurucunun "Kurum Açma İzni" geri alınacağı ifade edilirken Y2'de izin alan kurumun, iki yıl içinde öğretime başlamaması veya öğretime başladıktan sonra izinsiz olarak öğretime ara vermesi durumunda izninin iptal edileceği ifade edilmiştir.

Yönetmelikler incelendiğinde dikkat çeken bir konu da sınıflardaki maksimum öğrenci sayılarında Y1 (1985 tarihli ÖÖKY) den Y3 (2012 ÖÖKY)'e doğru azaltılmaya doğru bir yönelim olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin Y1'de okul öncesi grubunda sınıflarda en fazla 25 öğrenci bulunabilir denirken Y3'te bu sayı 20'ye düşürülmüştür. Diğer okul türlerinde de benzer şekilde sınıf yoğunluğunun seyreltilmesi yönünde bir temayül vardır. Y1'de maksimum öğrenci sayıları, fen liseleri sınıfları için 24, ilköğretim okulu sınıfları ve hazırlık sınıfları için 36, diğer sınıflar için en fazla 40 olarak belirtilmiştir. Y3'te ise bu sayılar mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 30, diğer okullarda ise 24'ten fazla olamaz şeklinde düzenlenmiştir. Bir sınıfta öğrenim gören öğrenci sayılarındaki bu düşüşler hem nitelikli eğitim-öğretimin bir gereği olarak hem de toplumsal beklentinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Y1 ve Y2'de kurumların ilan ve reklam verme detaylarına pek yer verilmezken bu husus Y3'te daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Y3'te kurumların ilan ve reklamlarında hem öğrenci resimleri ve isimleri hem de öğrenci başarı durum bilgilerinin kullanılamayacağı net olarak ifade edilmiştir. Bu düzenleme ile özel hayata saygı ile ilan ve reklam konusunda kurumların hassasiyet göstermeleri amaçlanmıştır denilebilir. Yönetmeliklerde bir kurumun tek bir müdür tarafından yönetilmesi esas olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte bir kurucuya ait aynı bina veya kampüste bulunan okul öncesi eğitim ile ilköğretim okullarının tek bir müdür; yine aynı durumdaki birden fazla ortaöğretim okullarının da ayrı bir müdür tarafından yönetilebileceği kararı kapasitelerine kıyasla az sayıda öğrencisi olan özel öğretim kurumları için ekonomik bir destek sayılabilir. Bu durumdaki kurumlar her okul için

ayrı bir yönetici istihdam edecek iken tek bir müdür istihdam ederek maliyetlerini düşürmüş olacaklardır.

2008 tarihli Y2'de okul öncesi eğitim kurumlarının bahçesi bulunan ve tamamı okula ait binalarda olması veya bahçesi bulunan binanın bahçe katında, birbirine bitişik binaların birbirine bağlantılı aynı katlarında, birbirine bitişik daire veya bahçe katının bir üst ya da bir alt katında olması gerektiği belirtilmiştir. Y3'te ise bu husus, internet sayfasında yayınlanan standartlara uygun ölçülerde bahçesi bulunmayan okulöncesi eğitim, ilkokul, ortaokul veya Anadolu lisesinden sadece biri en az 250 m2 bahçesi bulunan müstakil binalarda açılabilir şeklinde ifade edilmiştir. Y3'te dönüşüm programına alınan kurumların ise 2018-2019 eğitim öğretim yılı sonuna kadar devam edecek olan okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve temel lise türünden sadece biri mevcut binalarında veya farklı binalarda açılabilir denilerek bir esneklik gösterilmiştir. Sınav sistemleri ve değerlendirmeleri yönünden yönetmeliklere bakıldığında, özel okulların sınav ve sınav değerlendirme aşamalarını objektif ve geçerli yapmaları gereği yönetmeliklerde ortak olarak belirtilmiştir. 2008 yılında yayınlanan yönetmelikte sınıf öğretmenliği ile ilgili olarak, 1-5 sınıf düzeyleri için "sınıf öğretmenliği esastır" ibaresi varken 2012 yılında yayınlanan Y3'te 4. ve 5. sınıf düzeyleri için branşlaşma yönünde bir eğilim mevcuttur. Nitekim 5. Sınıflar halihazırda ortaokul kademesinde yer almakta olup hem resmi hem özel öğretim kurumlarında branş öğretmenleri ile ders faaliyetlerini yürütmektedirler. 4. Sınıflar ise kimi özel okullarda kademeli olarak branş öğretmeni uygulamasına geçmiş bulunmaktadırlar. İncelenen kanunlarda daha çok özel öğretim kurumlarının teşviki yönünde düzenleme varken yönetmeliklerde ise daha çok bu kurumların denetlenmesi ve teftişi yönünde ibareler mevcuttur. Özel öğretim kurumlarının teşviki ile ilgili olarak da en öne çıkan uygulama 2012 yılında yayınlanan Y3'te Maliye Bakanlığı ile koordineli olarak hayata geçirilen "eğitim öğretim desteği" uygulamasıdır. Kısaca "teşvik" adıyla anılan bu uygulama ile belirlenen sayıdaki öğrenciler için belirlenen okul türleri ve gruplarına göre öğrencilere eğitim öğretim nakit desteği verilmesi kararı alınmıştır. Bu tutarın, resmi okullarda öğrenim gören bir öğrencinin Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek şartıyla, bir önceki yılın verilerinin esas alınarak ödenmesi ve ödemenin % 35'inin Kasım, % 35'inin Şubat ve % 30'unun da Haziran aylarında gerçekleştirilmesi gibi detaylara yer verilmiştir. Yine aynı düzenlemede eğitim ve öğretim desteği kapsamında inceleme soruşturma geçirip ikinci kez ceza alan özel öğretim kurumlarının bir yıl süreyle eğitim ve öğretim desteği kapsamı dışında tutulması kararı alınmış ve bu uygulamanın önemi vurgulanmıştır.

Tablo 6. Uygulamayı Şekillendirici Yasal Düzenlemelerde Özel Öğretime İlişkin Bulgular-Yönetmelikler				
Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y 2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Açma, kapama, devir	-"Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilere; Kanun'un ilgili maddelerine göre Bakanlıkça "Kurum Açma İzni" verilir." -"Özel öğretim kurumlarında karma eğitim yapılır. Ancak öğretim programında zorunluluk bulunması hâlinde yalnızca kız veya erkek öğrenciler için açılacak özel kurslara, kurum açma izni verilebilir." -"Kurucunun ahlâken kötü bir şöhrete sahip bulunmadığına ve ağır hapsi gerektiren veya yüz kızartıcı yahut kasdî bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkum edilmemiş olduğuna ilişkin adli makamlardan belge istenir". - "Kurum Açma İzni" alıp, üç yıl içinde "Öğretime Başlama İzni" almayan kurucunun "Kurum Açma İzni" geri alınır." -"Özel öğretim kurumlarına verilecek adların; kurumun amacına, düzeyine uygun olması, belli bir anlam taşıması, Millî Eğitimin temel amaçlarına aykırı düşmemesi ve Türkçe olması gerekir." -"Bir özel öğretim kurumunda öğretime başlayabilmek için gerekli belgelerle en geç öğretim yılı başından üç ay önce Bakanlığa başvurulur. (EK:1/b formla) Okul öncesi öğretim kurumları kurslar ve öğrenci etüt eğitim merkezlerinin öğretim yılı başı her ayın ilk iş günüdür. Öğretime başlama izni alınmadıkça kurum öğrenci kaydı yapamaz ve öğretime başlayamaz."	-"Gerekli inceleme sonucu valilikçe açılması uygun görülen kurumlardan; a) Okullar dışındaki özel öğretim kurumlarına kurum açma izni valilikçe, b) Okullara ilişkin başvurular, ekleriyle birlikte Bakanlığa gönderilir. Uygun görülmesi hâlinde kurum açma izni Bakanlıkça verilir." – "Özel öğretim kurumlarına verilecek adların, Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçları ile temel ilkelerine aykırı düşmemesi ve Türkçe olması şartıyla kurumun amacına ve düzeyine uygun ve belli bir anlam taşıması gerekir." – "Kurum açma izni alan bir kurum, iki yıl içinde öğretime başlamazsa veya öğretime başladıktan sonra izinsiz olarak öğretime ara verirse yahut iznin alınış amaçları dışında kullanıldığı tespit edilirse izni veren merci tarafından kurum açma izni iptal edilir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun genel ve özel amaçlarıyla temel ilkelerine uymayan, kurumunu mevzuata uygun kapatmayan, geçici olarak kapatma cezası alan ve aynı fiilî tekrar işleyen kurumların kurum açma izni, izni veren merci tarafından iptal edilir. Geçici olarak kapatma cezası verilen kurumların geçici kapatma sürelerinin dolması ve valiliklerce eksikliklerini tamamladıklarının tespit edilmesi hâlinde öğretime devam etmelerine izin verilir. Kurum açma izni veren merci tarafından kurum açma izni iptal edilen kurumlar, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı veren yetkili idareye bildirilir. Kurum, kuruculuk koşullarını taşıyan başka bir gerçek veya tüzel kişiliğe yönetmelikte yer alan ilgili şartları yerine getirerek devredilebilir."	-"Dönüşüm programı: 14/3/2014 tarihinden itibaren dershane veya öğrenci etüt eğitim merkezi ismiyle faaliyet göstermekte iken 1/9/2015 tarihine kadar özel öğretim kurumuna dönüşmek isteyenlerin resmi prosedürün, kurucuların dönüşmek istedikleri okul ve kurum ile dönüşümü tamamlayacakları süreye yönelik taahhütlerinin yer aldığı program olarak tanımlanır." -"Gerçek kişilerde kurucu, tüzel kişilerde kurucu temsilcisi, ikinci fıkrada belirtilen belgeler ile kurum açmak için valilik veya kaymakamlıklara müracaat eder. Müracaat eden kişiye, müracaat tarihinin yazılı olduğu bir alındı belgesi verilir. Kaymakamlıklara yapılan müracaatlara ilişkin dosya, üç iş günü içinde bir üst yazı ile valiliğe gönderilir." -"Kurumlara Türkçe ad verilir." -"Kurum adları, kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatıyla birlikte verilir. Kurumların adları, birinci fıkraya uygun olmak şartıyla kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatını veren merciin onayı ile değiştirilebilir."	Önceki yönetmelikte kurum açma prosedürü daha zor ve MEB uhdesinde iken. ilerleyen yıllarda görece daha kolay ve valilik ile koordineli biçimde düzenlenmiştir. Kurumların açılış aşamasında kurucuda aranan şartlar ile ilgili, 2010 öncesi kurucunun ahlaken kötü şöhrete sahip olmaması gibi muğlak bir ifade varken 2012 yılında bu ifade daha net ve yasal çizgilerle belirtilmiştir.

Tablo 6. Yönetmelikler devam				
Boyut	Y1: 18790 sayılı 1985 tarihli ÖÖKY	Y2: 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3:28239 sayı 2012 ÖÖKY	Genel
Açma, kapama, devir	-"Özel orta öğretim okullarına öğretime başlama izni Bakanlık Müfettişlerince; okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulları ile diğer kurumlara ise ilköğretim müfettişlerince düzenlenecek nihaî rapora göre Bakanlıkça verilir." -"Öğretime başlama izni almış olan bir kurum iki yıl içinde öğretime başlamazsa veya öğretime başladıktan sonra ara verirse yahut iznin alınış amacından başka amaçlarla kullanıldığı teftiş raporlarıyla anlaşılırsa öğretime başlama izni iptal edilir. Bir yıl içinde yeniden öğretime başlama izni almayan kurum kapatılır." -"Bakanlıkça veya kurucuları tarafından kapatılan özel okulların öğrencileri; resmi ve özel benzeri okullara nakledilirler. Denkliği kaldırılmak suretiyle kapatılan özel okulların öğrencilerinin nakil işlemleri, müracaat ettikleri okulların mevzuatına göre yapılır." -"Kurum, kuruculuk koşullarını taşıyan başka bir gerçek veya tüzel kişiliğe; gerekli prosedürleri izleyerek Bakanlık izni ile devredilebilir." -"Belirtilen şartlara uymadan kurumunu kapatan kurucuya tekrar kurum açma veya bir kurumu devir alma ya da ortak olma izni verilemez." -"Üç yıl içinde en az iki defa kurumu Bakanlıkça kapatılan kurucuya beş yıl müddetince yeni bir kurum açma, bir kurumu devralma veya ortak olma izni verilmez."	-"Özel öğretim kurumu kurucusu olan şirketin türünün değiştirilmesi ve bu değişikliğin Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanması hâlinde kurucu temsilcisi, devir senedi dışında ilgili belgelerle birlikte valiliğe müracaat eder. Kurucu veya kurucu temsilcisinin talep etmesi hâlinde ve valilikçe uygun görüldüğü takdirde, zorunlu hâllerde kurucu veya kurucu temsilcisi görev ve yetkilerinin bir kısmını veya tamamını, süresi belirtilmek kaydıyla en fazla bir yıl için kurucu veya kurucu temsilcisi olma şartlarını taşıyan bir kişiye; tüzel kişiliklerde yönetim kurulunun kararı, gerçek kişiliklerde noterlikçe onaylı bir sözleşme ile geçici olarak devredilebilir. - Bir özel öğretim kurumunun kurucusu; kurum açma izni veren mercie, eğitim personeli ve diğer personel ile öğrenci veya kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi kurum açma izni veren merci tarafından uygun bulunduğu takdirde okullarda öğretim yılı sonunda, diğer kurumlarda ise dönem sonunda kurumunu kapatabilir. - Kurucunun veya kurucu temsilcisinin kademeli kapatma talebi üzerine ya da Bakanlıkça hakkında kapatma kararı verilen okul, kararın verildiği tarihi takip eden öğretim yılından itibaren ve ilk sınıfından başlamak üzere okulun mevcut öğrencileri normal süresi içinde mezun oluncaya veya nakil ve diğer nedenlerle ayrılıncaya kadar kademeli olarak kapatılır. - Hakkında kademeli kapatma kararı verilen okulun, kapatılmamış sınıflarına naklen öğrenci alınabilir."	-"Dönüşüm sürecinin bitiminde dönüşme talebinde bulundukları örgün eğitim kurumunun şartlarını karşılayamayan kurumların kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir faaliyetine son verilir. Kurucunun, verilen süre içinde yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişi ortaklığı sonlandırmadığının veya kurumda ikinci kez yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiliğin bulunduğu inceleme/soruşturma/denetleme sonucu tespit edilmesiyle, kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı, vermeye yetkili makam tarafından iptal edilir." -"Kurum devir işlemleri, kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı veren merci tarafından sonuçlandırılırsa kurum devredilebilir." -"Okul kurucusu; millî eğitim müdürlüğü kanalıyla Bakanlığa, diğer kurumlarda ise millî eğitim müdürlüğüne, eğitim personeli ve diğer personel ile öğrenci veya kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı veren merciin uygun bulduğu okulları öğretim yılı sonunda, diğer kurumları ise dönem sonunda kapatabilir." –"Bakanlıkça kademeli kapatılan okulun, kapatılmamış sınıflarına naklen öğrenci alınabilir."	

Tablo 6. Devam

Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Yönetim, yetki, sorumluluk	-"Sağlık ve diğer zaruri haller dolayısıyla resmi makamlarca alınan tatil kararlarına bütün özel öğretim kurumları da uymak zorundadırlar." -"Özel Okullar, öğretime başlama iznini kurucunun isteği üzerine, bütün sınıflar için alabilecekleri gibi, kademeli olarak da alabilirler." -"Kurum binaları, kuruluşlarına esas olan eğitim ve öğretim hizmetleri dışında başka bir amaçla kullanılamaz. Ancak, eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılmadığı tatil dönemlerinde eğitim-kapsamında ve eğitim genel ilkelerine aykırı olmayan ücretli veya ücretsiz faaliyetler valiliğin müsaadesi ile yapılabilir." -"Özel okullarda, dengi ve benzeri resmi kurumlarda okutulmayan seçmeli dersler ile değişik programlar için kurumlar ayrı bir öğretim programı yaparlar." -"Özel öğretim kurumlarında öğretim dili Türkçedir. Türkçeden başka bir dille öğretim yapılmasına izin verilmiş bulunan mevcut okullar kendi statüleri içinde öğretime devam ederler."	-"Kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetim, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda düzenlenen Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütülür." -"Kurum açma izni alınmadıkça kuruma öğrenci kaydı yapılamaz ve öğretime başlanılamaz." -"Resmî benzeri olmayan, farklı öğretim programlarının onaylandığı, Talim ve Terbiye Kurulu Kararının tarihi ve sayısı istenir." -"Kurucu veya kurucu temsilcisi; valilik veya Bakanlıkça mazereti uygun görülmesi, kurumda öğrenci/kursiyerlerin bulunmaması ve personel görevlendirilmesi dışında kurum açma şartlarını koruması kaydıyla en çok bir yıl süreyle kurum açma izni veren merciin izniyle öğretime ara verebilir. -Özel okullarda, resmî okullar için hazırlanan yıllık çalışma takvimi uygulanmakla birlikte, valilikçe kabul edilmesi hâlinde ayrı bir çalışma takvimi de düzenlenebilir." -"Sağlık ve diğer zorunlu hâller nedeniyle resmî mercilerce alınan kurumların tatil edilmesi kararlarına, dengi özel öğretim kurumları da uymak zorundadır." -"Kurum binaları, kuruluşlarına esas olan eğitim-öğretim hizmetleri dışında başka bir amaçla kullanılamaz. Ancak, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapılmadığı zamanlarda eğitim kapsamında veya eğitimin genel ilkelerine aykırı olmayan ve Kanun kapsamına girmeyen ücretli veya ücretsiz, kısa süreli ve geçici faaliyetler kaymakamlığın/valiliğin izniyle yapılabilir."	-"Dengi resmî okullardan farklı uygulama yapacak okullar yapacakları farklı uygulamalara kurum yönetmeliklerinde yer vererek Bakanlığın izninden sonra uygularlar." –"Kurumlarda öğretim dili Türkçedir." -"Bakanlık tarafından yapılan merkezi ortak sınavlar özel okullarda da yapılır. Bu sınavlara özel okullarda okuyan öğrenciler de girer. –"Kurumlar, kurumda okuma hakkını kazananlardan Kanunun 13 üncü maddesinde belirtilen harp veya vazife malulü sayılanların ilk ve orta öğrenim çağındaki çocukları ile haklarında koruma, bakım veya barınma kararı verilen çocuklara öncelik verilir. Özel öğretim kurumlarında ücretsiz okuma hakkı kazanan öğrenci ve kursiyerler MEBBİS'te oluşturulan elektronik modüllere işlenir." –"Ders ya da sınavlardaki başarıları veya bilim, kültür, sanat, spor ve benzeri alanlardaki başarılarından veya maddi imkânsızlıklarından dolayı öğrenci ve kursiyerlere kurumlarca karşılıksız olarak burs verilebilir. Kurumlar, burs verilecek öğrenci ve kursiyer tespitine yönelik sınav yapmak istemeleri durumunda bu sınavlardan sınav ücreti alamazlar."	2008 yılında sınıf öğretmenliği ile ilgili olarak, 1-5 sınıf düzeylerinde "sınıf öğretmenliği esastır" ibaresi varken ilerleyen yıllarda 4. ve 5. Sınıflar düzeyinde branşlaşma yönünde bir eğilim mevcuttur. İlgili yönetmelikler incelendiğinde (pedagojik açıdan mı yoksa ihtiyaç analizi gereği mi) branşlaşma ve özellikle sanatsal derslerin branş öğretmenleri tarafından verilmesi yönünde kuvvetli bir temayül bulunmaktadır.

Tablo 6. Devam

Boyut	Y 1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y 2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y 3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Yönetim, yetki, sorumluluk	-"Özel ilköğretim okulları arasındaki nakiller resmî okulların mevzuatına göre yapılır. -Öğrenci sayısı; okul öncesi eğitim sınıflarında 25, ilköğretim okulu sınıflarında ve hazırlık sınıflarında 36, diğer sınıflarda 40, özel eğitim sınıflarında 12, fen liseleri sınıflarında 24 öğrenciyi aşamaz." -"Özel okullarda okul dışından bitirme sınavları yapılamaz." -"Her kurum bir müdür tarafından yönetilir. Okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilköğretim ve orta öğretim okullarına ayrı ayrı müdür atanması esastır. Ancak; aynı kurucuya ait okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulları tek bir müdür tarafından yönetilebilir. Yönetimi birleştirilen kurumlarda kurum veya kısım için ayrı müdür yardımcıları görevlendirilir. Bunun dışında aynı kurucuya ait olup bünyesinde birden fazla kurum bulunduran kurumlara yöneticilik yapma şartlarını haiz bir genel müdür tayin edilebilir." -"Her derece ve türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda resmi öğrenim kurumlarına atanacaklarda aranan nitelik ve şartlar aranır."	-"Kurumlarda, eğitim-öğretim ve yönetim hizmetlerinin, asıl görevi bu kurumlarda olan eğitim personeli tarafından yürütülmesi esastır. Yeni açılan kurumlar öğretime başladığında yönetici ve kurumun faaliyet alanındaki derslere giren eğitim personelinden en az üçte birinin asıl görevli aylık ücretli, diğerlerinin ise ders saati ücretli olarak görevlendirilmesi, kurumun açılışından üç yıl sonra ise eğitim personelinin en az üçte ikisinin asıl görevli aylık ücretli olması zorunludur. -Özel okullarda görevli yönetici ve öğretmenler ile uzman öğreticiler, dengi resmî okul öğretmenlerinin okutmakla yükümlü bulundukları ders saati sayısı kadar derse girebilirler. -İlköğretim okullarının 1-5 inci sınıflarında sınıf öğretmenliği esastır. (2) İlköğretim okullarının 4 ve 5 inci sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, din kültürü ve ahlak bilgisi, bilgisayar, yabancı dil ve sanat etkinlikleri derslerinde branş öğretmenleri görevlendirilir. Bu sınıflarda diğer dersler için de branş öğretmenleri görevlendirilebilir. (3) "Okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilköğretim okullarının ana sınıfı, 1, 2 ve 3 üncü sınıflarında özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen dersler için de branş öğretmenleri görevlendirilebilir. -Eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı dışındaki diğer Devlet memurları ile eğitim sektörü dışındaki özel sektörde görev yapanlara özel öğretim kurumlarında haftada 10 saati geçmemek üzere ücretli ders görevi verilebilir. - Özel okullar kendi bünyelerine uygun kurum yönetmeliklerini ve gerektiğinde öğretim programlarını hazırlar. Bu Yönetmelik ve programlar, Bakanlığın izninden sonra uygulanır."	-"Bakanlık tarafından eğitim öğretimin niteliğini ve başarıyı değerlendirmeye yönelik yapılacak ölçme değerlendirme uygulamaları, eğitim öğretim desteği ödenecek özel okullara da uygulanır." "Okullarda sınıf mevcutları; okul öncesi eğitimde 20, organize sanayi bölgelerinde açılan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 30, diğer okullarda ise 24'ten fazla olamaz." "Her kurumun bir müdür tarafından yönetilmesi esastır. Ancak aynı kampüste bulunan a)Okul öncesi eğitim kurumu ile ilkokul ve ortaokul, b)Ortaokul ile lise, c)Birden fazla ortaöğretim okulu bir müdür tarafından yönetilebilir." -"İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim okullarında öğrenci 500 ve daha fazla ise ikinci rehber öğretmen olmalıdır." "İşe başlama için evraklar milli eğitim müdürlüklerine teslim edilir. Nitelik ve şartları uygun bulunanlara müracaattan itibaren 10 gün içinde çalışma izni valilikçe düzenlenir. Valilikten çalışma izni alınmadan personel işe başlatılamaz. Okullarda görevli yöneticiler haftada 6 saat aylık karşılığı, 6 saat ders ücretli olarak toplam 12 saat; diğer kurumlardaki yöneticiler ise haftada toplam 12 saat ders okutabilir." "Özel okul yöneticiliği için; resmî veya özel öğretim kurumlarında en az iki yıl asıl öğretmenlik yapmış olmak veya öğretmenlik yapma koşullarını taşıyıp en az iki yıl asıl görevli uzman öğretici olarak görev yapmış olmak."	Yönetmeliklerde öğretim dilinin Türkçe olması gibi en başta yer alıp varlığını aynen koruyan hususlar olduğu gibi ilerleyen yıllarda değişen ve yenilenen konular da mevcuttur. Özel okullarda da sınav ve sınav değerlendirme aşamasının objektif ve geçerli yapılması gereği yönetmeliklerde ortak olarak zikredilmiştir.

Tablo 6. Devam				
Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y2: 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3: 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Yönetim, yetki, sorumluluk	-"Özel okullarda, müdür ve müdür yardımcılığı için; bu okullarda, öğretmenlik yapma koşullarını taşıyıp resmî veya özel öğretim kurumlarında en az iki yıl öğretmenlik yapmış olmak, -Özel öğretim kurumlarında aynı dersin veya birbirine yakın olan derslerin öğretimiyle görevli bulunan öğretmenlere zümre başkanı görevlendirilir. Öğretmen sayısı en az üç olan branşlarda müstakil zümre başkanı görevlendirilir.-Stajyer öğretmen, uzman ve usta öğreticiler özel öğretim kurumlarında bir yıl süre ile görevlendirilir."	-"Özel öğretim kurumlarında öğretim dili Türkçedir." "Özel öğretim kurumlarındaki eğitim personeli, diğer personel, öğrenci ve kursiyerlerin kılık-kıyafetlerinde ilgili mevzuat hükümleri uygulanır." –"Bir kimse birden fazla kurumun kurucusu veya kurucu temsilcisi olabilir." "Üzerinde müdürlük görevi bulunmayan kurucu veya kurucu temsilcisi, kurumun eğitim-öğretimine ve bunlarla ilgili yönetim işlerine karışamaz. Ancak kurucu veya kurucu temsilcisi eğitim-öğretimle ilgili toplantılara katılarak görüşlerini öneri şeklinde kurula bildirebilir." "Her kurumun bir müdür tarafından yönetilmesi esastır. Ancak, bir kurucuya ait aynı bina veya kampuste bulunan okul öncesi eğitim ile ilköğretim okulları tek müdür, aynı durumdaki birden fazla ortaöğretim okulları da ayrı bir müdür tarafından yönetilebilir. Yönetimleri birleştirilen okullarda her kurum veya kısım için ayrı ayrı müdür yardımcıları görevlendirilir. –"Aynı kurucuya ait birden fazla kurum bulunması hâlinde, bu kurumlara genel müdür ile genel müdür yardımcıları görevlendirilebilir." "Özel öğretim kurumlarında öğretmen sayısı en az üç olan branşlarda bağımsız zümre başkanı görevlendirilir. Branş öğretmeni sayısı üçten az olan derslerde ise aynı dersin veya birbirine yakın olan derslerin öğretimiyle görevli bulunan öğretmenlerden biri zümre başkanı olarak görevlendirilir. Her derece ve türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda resmî öğrenim kurumlarına atanacaklarda aranan nitelik ve şartlar aranır. Resmî dengi bulunmayan özel öğretim kurumlarının yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde Bakanlıkça belirtilen nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilir."	-"Kurum müdürü kurumun yönetiminden, kurumun amacı doğrultusunda öğrenci veya kursiyerlerin yetiştirilmesinden, eğitim ve öğretim faaliyetleri ile rehberlik hizmetlerinin planlanmasından ve yürütülmesinden, kurumun mali işlemlerinden kurucu veya kurucu temsilcisine varsa genel müdüre, Bakanlığa ve diğer resmî makamlara karşı sorumludur." –"Kurumlarda görev yapan eğitim personeli ile diğer personel, Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanununun hükümlerine tabidir". –"Kurumlarda görevli eğitim personelinin özlük dosyası, millî eğitim müdürlüklerince tutulur." -"Özel öğretim kurumlarındaki eğitim personeli, diğer personel, öğrenci ve kursiyerlerin kılık ve kıyafetlerinin sade ve temiz olması gerekir." –"Kurumların reklam ve ilanlarında öğrenci resimleri ve isimleri ile öğrenci başarı durum bilgileri kullanılamaz."	Yönetmeliklerde bir özel okulun yönetilmesinden müdürlerin sorumlu olduğu müştereken ifade edilmiş olup eğitim-öğretim aşamasına kurucuların doğrudan müdahale etmemesi yönünde bir talep vardır. Yönetmeliklerde özel okullarda çalışacak idareci, öğretmen ve eğitim dışı hizmetlerle ilgilenen personellerin çalışma ve atama şartları ile özlük hakları da oldukça geniş olarak ifade edilmiştir.

Tablo 6. Devam				
Boyut	Y 2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY			Genel
Yönetim, yetki, sorumluluk	-"Kurumlarda görevlendirilecek diğer personel hakkında 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri uygulanır." -"Altmış beş yaşını dolduranlara özel öğretim kurumlarında görev verilmez. Görevli iken altmış beş yaşını dolduranların görevlerine son verilir. Ancak bu kişilere valilik izniyle sadece danışmanlık görevi verilebilir." –"Müdür ve müdür yardımcılarında Okul öncesi eğitim kurumlarında; görev yapacağı okulda öğretmenlik yapma koşullarını taşımak ve resmî/özel öğretim kurumlarında en az iki yıl öğretmenlik yapmış olmak; bu şartları taşıyan öğretmen bulunmaması hâlinde sınıf öğretmeni, Türkçe, sosyal bilgiler, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım dersi öğretmeni ve rehber öğretmen olup resmî/özel öğretim kurumlarında en az iki yıl öğretmenlik yapmış olmak; İlköğretim, özel eğitim ve ortaöğretim okullarında; görev yapacağı okulda öğretmenlik yapma koşullarını taşımak ve resmî/özel öğretim kurumlarında en az iki yıl öğretmenlik yapmış olmak şartı aranır." –"Aynı kurucuya ait birden fazla özel öğretim kurumu bulunması hâlinde bu kurumlara, kurum yönetmeliklerinde belirtilen görevleri yapmak üzere genel müdür ve genel müdür yardımcısı görevlendirilebilir." –"Kurumlardaki eğitim personeli ile diğer personel görev, yetki ve sorumlulukları bakımından Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve ortaöğretim okulları yönetmeliklerinde ve kendi kurum yönetmeliklerinde belirtilen hükümlere tabidir. Eğitim personeline, valilikten/kaymakamlıktan geçici olur veya çalışma izni alınmadan kurumlarda ders saati ücretli olarak görev verilmez." –"Özel öğretim kurumlarında görevlendirilecek diğer personelle yapılacak iş sözleşmeleri, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre yapılır." –"Özel öğretim kurumlarında görevli eğitim personelinin özlük dosyası ve sicil kayıtları, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince tutulur."			
Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y2: 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y 3: 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Fiziki Standartlar	-"Kurumlara ait bina ve binalar içinde iki ayrı kurucuya ait aynı veya farklı derecede veya nitelikte okul bulunamaz. Aynı kurucuya ait olmak üzere farklı derecelerde özel öğretim kurumları bir arada bulunabilir. Ancak dershanelerin bünyesinde öğrenci etüt eğitim merkezi açılamaz. Açılacak kurumlar mahiyet ve amaç itibariyle farklılık gösteriyorsa; a)Aynı veya ayrı zamanlarda öğretim yapması müfettiş raporlarında tespit edilir.	-"Kurum binası kurucuya ait ise tapu senedi örneği; kurum binası kiralık ise okullarda öğretim süresi kadar, diğer kurumlarda da en az bir yıllık kira sözleşmesinin aslı veya onaylı örneği açılış esnasında teslim edilir." - "Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul açılacak binalardan kapıdan kapıya en az yüz metre mesafede, özel eğitim okulları ile diğer özel öğretim kurumlarının açılacağı binalarda ise yukarıda belirtilen türdeki iş yerlerinin aynı binada yer alıp almadığı tespit edilir." - "İlköğretim, özel eğitim ve ortaöğretim okulu açılacak binaların müstakil ve tamamının kullanım hakkının okula ait olup olmadığı tespit edilir."	-"Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler ile Resmî veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik hükümlerine uygun olup olmadığını incelemek üzere il millî eğitim müdürlüğünce en az iki maarif müfettişi/şube müdürü veya uygun görülen başka personel görevlendirilir." -**"**Dönüşüm programına alınan ve mevcut binalarında veya farklı binalarda 2018-2019 eğitim öğretim yılı bitimine kadar faaliyetlerini sürdürecek olan okulların 1/9/2015 tarihine kadar kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatını almış olmaları gerekir."	

Tablo 6. Devam				
Boyut	Y 1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y 2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y 3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Fiziki Standartlar	b)Bir arada bulunan kurumlarda müdür ve büro hizmetleri odaları, bilgisayar, motor derslikleri gibi bölümler iki kurum tarafından müşterek kullanılamaz. -"Özel öğretim kurumlarının yönetici odaları, kurucu odası, derslik, laboratuvar, yemekhane, kantin ve spor salonu gibi kurumun her türlü bina, tesis ve kampüsünde; kurucu, kurucu temsilcisi, yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticiler, diğer personel ile öğrenciler hakkında; 7/12/1981 tarihli ve 17537 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık-Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır." -"Kurumlarda ihtiyacı karşılayacak sayıda tefriş edilmiş oda, salon ve yeterli araç-gereç bulunur."	-"Genel Müdürlükçe belirlenecek standartlarda açılacak olan kurum için belirtilen araç-gerecin bulunup bulunmadığı, -Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okulu binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunması zorunludur. Ölçüm yapılırken binaların varsa bahçe kapıları, yoksa bina kapıları; kapıların birden fazla olması durumunda ise en yakın kapı esas alınır." – "Okul öncesi eğitim kurumlarının bahçesi bulunan ve tamamı okula ait binalarda ya da bahçesi bulunan binanın bahçe katında, birbirine bitişik binaların birbirine bağlantılı aynı katlarında, birbirine bitişik daire veya bahçe katının bir üst ya da bir alt arka arkaya katlarında olmak zorundadır." -"İlköğretim, özel eğitim ve ortaöğretim okulu açılacak binaların, bahçe içerisinde ve tamamı okula ait müstakil olması gerekir. -kurumların açılacağı binalarda; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerler bulunamaz. Ayrıca bu kurumların; a) Bütün birimleri aynı binanın birbirine bitişik daire veya katlarında, b) Bitişik binaların birbirine bağlantılı aynı katlarında, c) Aynı bahçe içerisinde tamamı kuruma ait binalarda olması gerekir."- "Binaların aynı katında farklı kuruculara ait özel öğretim kurumları açılamaz." – "Okullara ait bina ve binalar içinde iki ayrı kurucuya ait aynı veya farklı derecede veya türde okul bulunamaz." –"Özel okullara ait binalarda ilaveler veya değişiklikler yapılarak alan veya dal ilavesi yapılmak istenmesi hâlinde ilgili şartlar yerine getirilerek onay alınır."	-"Okul öncesi eğitim kurumu bahçesi bulunan; tamamı okula ait binalarda veya binanın bahçe katının birbirine bitişik dairelerinde ya da birbirine bitişik binaların bahçe katının birbirine bitişik dairelerinde yahut binanın bahçe katında ve bahçe katının bir üst ya da bir alt arka arkaya katlarında açılabilir. -İlkokul, ortaokul, ortaöğretim okulu ve özel eğitim okulu kullanım hakkının tamamı okula ait bahçe içerisinde ve müstakil olan binalarda açılır." –"Genel Müdürlükçe belirlenerek internet sayfasında yayınlanan standartlara uygun ölçülerde bahçesi bulunmayan okulöncesi eğitim, ilkokul, ortaokul veya Anadolu lisesinden sadece biri en az 250 m2 bahçesi bulunan müstakil binalarda; Dönüşüm programına alınan kurum ise faaliyetleri 2018-2019 eğitim öğretim yılının sonuna kadar devam edecek olan okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve temel lise türünden sadece biri mevcut binalarında veya farklı binalarda açılabilir." -"Binanın zemin katının dışında birden fazla katı bulunan kurumlarda veya binanın zemin katı dışında kurum açılacak binalarda asansör veya engellilerin erişilebilirliğini sağlayan taşıma ve iletme sistemlerinin bulunması gerekir. Asansörün engelliler için Türk Standartları Enstitüsünün belirlediği standartlara uygun olması zorunludur**."**	Özel öğretim kurumlarının açılış aşamasında taşımaları gereken özellikler ile ve fiziki özellikleri ile özellikle bahçe gibi tüm öğrencilerin ortak kullanımında olan mekanların nitelikleri yönetmeliklerde öne çıkmaktadır. Ayrıca kurumlar açıldıktan sonra bünyelerinde ve fiziki yapılarında gerçekleştirmek istedikleri değişikliklerde ve kontenjan artımı taleplerinde izlemeleri gereken yöntem de yönetmelik de belirtilmiştir.

Tablo 6. Devam

Boyut	Y 2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y 3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY
Fiziki Standartlar	- "Kurucu veya kurucu temsilcisi kuruma bina, blok, kat ilavesi veya mevcut binada değişiklik yapmak suretiyle kontenjan değişikliği yapacağını, ilgili belgelerle kaymakamlık veya valiliğe bildirir. Uygun görülmesi hâlinde kurum açma iznini veren merci tarafından 10 iş günü içerisinde kontenjan değişikliği için izin verilir." - "Binada değişiklik yapılmadan genel kontenjana etki eden yerleşim planı değişikliklerine, Genel Müdürlükçe yönergede belirlenecek standartlar dikkate alınarak il millî eğitim müdürlüklerince düzenlenecek rapora göre kurum açma izni veren merci tarafından izin verilir."	-**"**Dönüşüm programına alınan ve mevcut binalarında veya farklı binalarda açılan okullar ile okul öncesi eğitim kurumları hariç okullara ait bina ve binalar içinde iki ayrı kurucuya ait aynı veya farklı derecede veya türde okul bulunamaz." -"Dönüşüm programına alınan dershanelerden 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren taahhüt ettiği özel okula dönüşecek olanlardan 30/5/2015 tarihinden önce mevcut binalarında veya farklı binalarda okul olarak kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı düzenlenen kurumlar aynı anda 1/9/2015 tarihine kadar faaliyetlerine devam edebilirler."

Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y2 : 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3 : 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Denetim ve teşvik	-"Valilikçe, kurumda öğretime başlamak için gerekli hazırlıkların yapılıp yapılmadığı ilköğretim müfettişlerine incelettirilerek, rapor düzenlettirilir." -"Kurum açma ve öğretime başlama iznine esas olan şartlardan biri veya bir kaçının ihlali veya ortadan kalkması halinde kurum uyarı yapılmaksızın geçici veya sürekli kapatılabilir." -"Kurucunun isteği üzerine, özel öğretim kurumlarında uygulanan programlardan birinin iptali için; ilköğretim müfettişleri raporu ile valilik görüşü esas alınarak Bakanlıkça işlem yapılır."	-"Özel öğretim kurumları, kurum açma şartlarından herhangi birini kaybetmesi veya izinsiz değişiklik yapması, mevzuatta belirtilen sayıda personel çalıştırılmaması veya mevzuata aykırı personel çalıştırılması, reklam ve ilana ilişkin gerekli şartların yerine getirilmemesi hâlinde, davranışın ağırlık derecesine göre 15 günden az olmamak kaydıyla üç aya kadar geçici olarak kurum açma izni veren merci tarafından kapatılır. Geçici olarak kapatılan kurumda öğrenim gören öğrenci/kursiyerlerle ilgili valilikçe gerekli tedbir alınır." – "İki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen eğitim personelinin çalışma izni, izni veren merci tarafından iptal edilir." –"Özel öğretim kurumları, Bakanlık ve ilköğretim müfettişleri ile diğer denetim yetkisi bulunanlarca denetlenir."	-"Kanunun ek birinci maddesi kapsamında eğitim ve öğretim desteği verilebilmesi için e-okulda o derslikte en az 6 öğrenci kayıtlı olması gerekir. -Özel öğretim kurumları, kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı aldıkları tarihten itibaren en geç 1 yıl içerisinde denetlenir."-"Özel Okullar Değerlendirme Yönergesine göre yapılan denetimler sonucunda durumunda değişiklik olduğu tespit edilen okulların grupları durumuna uygun grupla değiştirilir." –"Yapılan denetlemeler esnasında ilgili mevzuata aykırı hususların tespiti halinde denetlemeye yetkili olanlar tarafından söz konusu aykırılığın denetleme sonuna kadar giderilmesi istenir. Gerekli düzenlemelerin denetleme sonuna kadar yapılmaması halinde işlenen fiilin gerektirdiği, Kanunun 7 nci maddesinde belirtilen idari para cezasının uygulanmasına ilişkin teklif, idari para cezasını vermeye yetkili makama bildirilir"	İncelenen tarihler arası düzenlenmiş olan kanunlarda özel öğretim kurumlarının teşviki yönünde daha fazla düzenleme varken yönetmeliklerde ise daha çok bu kurumların denetlenmesi ve teftişi yönünde ibareler mevcuttur.

Tablo 6. Devam				
Boyut	Y1: 18790 sayılı ve 1985 tarihli ÖÖKY	Y2: 26810 sayılı ve 2008 tarihli ÖÖKY	Y3: 28239 sayılı ve 2012 tarihli ÖÖKY	Genel
Denetim ve teşvik	-"İki ayrı teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen idareci, öğretmen, uzman ve usta öğreticiler ile hizmete devamında mahzur görülen kurum personelinin çalışma izinleri, bu izni veren merciler tarafından kaldırılır ve görevlerine son verilir." -"Özel öğretim kurumları, öğretime başladıkları yıl içinde genel teftişe tâbi tutulurlar. Kurumların genel denetimleri sırasında yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin ders teftişleri de yapılır. Teftiş sonucunda düzenlenen raporların bir sureti Bakanlığa gönderilir." -"Kurumların teftişi sırasında, lüzum ve zaruret görülen durumlarda, o kurumun müdür ve öğretmenlerine işten el çektirilebilir."	-"Soruşturma veya kurumların teftiş ve denetiminde, kurumun eğitim personelinin davranış ve uygulamalarında, görevden uzaklaştırmayı gerektirecek bir durumunun tespiti hâlinde valilik veya teftiş, denetim ve soruşturmayı yapan Bakanlık müfettişleri tarafından eğitim personeli ve diğer personel 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine göre geçici olarak görevden uzaklaştırılabilir. Görevden uzaklaştırılan müdürün yerine, kurumda görevli eğitim personelinden biri veya kurucunun valiliğin onayıyla görevlendireceği yahut valiliğin kurucunun görüşünü de göz önünde bulundurarak şartları taşıyan bir kişi, üç ay süreyle geçici olarak görevlendirilir. Görevden uzaklaştırılan diğer eğitim personelinin yerine, şartları taşıyan eğitim personeli görevlendirilmesi için gerekli tedbirler alınır."	-"İdari para cezaları MEBBİS sistemine işlenir. Aynı fiillerin tekrarının olup olmadığı MEBBİS kayıtlarından da kontrol edilir." –"Her yıl Temmuz ayında Maliye Bakanlığı ile müştereken hazırlanacak olan tebliğde illere göre belirlenen sayıdaki öğrenciler için belirlenen okul türleri ve gruplarına göre eğitim ve öğretim desteği verilebilir. Tebliğde; her bir öğrenci için verilebilecek eğitim öğretim desteği tutarı resmi okullarda öğrenim gören bir öğrencinin okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, bir önceki yılın verileri esas alınarak belirlenir." –"Eğitim ve öğretim desteği, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden yaşları 48-66 ay arasında olmak üzere en fazla bir eğitim-öğretim yılı süresince, diğer okullarda ise okulun öğretim süresi kadar verilir. Nakil yoluyla gelen öğrenciler için ise eğitim ve öğretim desteği süresi okulun kalan öğretim süresinden fazla olamaz." -"Bir eğitim ve öğretim yılı için verilecek eğitim ve öğretim desteğinin % 35'i Kasım, % 35'i Şubat ve % 30'u da Haziran aylarında okula ödenir. Eğitim ve öğretim desteği kapsamında inceleme soruşturma geçirip ikinci kez ceza alan özel öğretim kurumları bir yıl süreyle eğitim ve öğretim desteği kapsamı dışında tutulur." -"Özel mesleki ve teknik Anadolu liseleri, öğrenci ve personelinin mesleki kazanımlarının üretim içinde gelişimi, ülke sanayisine katkı, atölye teçhizat ve donatılarının aktif kullanılması maksadıyla üretim faaliyetlerinde bulunabilirler."	Bu denetim ve teftişlere ek olarak denetim sonucunda istenen adımları atmayan kurumların cezai müeyyideleri de mevzuatta düzenlenmiş ve yer almıştır. Bu süreç idari para cezasından okul kapatmaya kadar gidebilmektedir. 2012 yönetmeliğinde ise teşvik uygulamaları görece daha öne çıkmaya başlamaktadır.

4.2. Yönetimin temel unsurlarına (kurum açma-kapama, eğitim-öğretim, yönetim-yetki-sorumluluk, fiziki standartlar ve denetim-teşvik) göre politik yönelim nasıldır?

Açma-Kapama-Devir boyutunda bütün planlayıcı ve uygulayıcı yasal düzenlemelerde özel öğretim kurumlarının sayısal artışı yönünde kolaylaştırıcı, kuralları esnetici ve yerelleştirme yönlü bir eğilim bulgusuna ulaşılmaktadır.

Eğitim-Öğretim boyutunda hem kalitenin iyileştirilmesi hem de kapsamın genişletilmesi yönünde bir eğilim olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle uygulamayı biçimlendirici kanunlar ve yönetmeliklerde belirlendiği üzere sınıftaki maksimum öğrenci sayılarındaki azaltma, personel niteliklerinde standartlaştırma eğilimi bu bulgunun örneklerindendir. Bu durumun yanı sıra karma eğitime verilen önemin zayıflaması ve ortak öğretim programlarının ve ders çizelgelerinin uygulanmasında çeşitliliğe gidilmesi eğilimi saptanmıştır. Eğitim öğretim boyutu kapsamında bir başka yön ulusal düzeyli ölçme-değerlendirme uygulamalarına özel öğretim kurumlarının da dâhil edilmesi eğilimidir.

Yönetim-yetki-sorumluluk boyutunda ise yönetici ve öğretmenlerin nitelikleri bakımından esnekliklerin sağlandığı, çalışma izinlerinin verilmesinde yerelleşmeye tabi tutulduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Fiziki standartlar konusunda hem planlayıcı hem de uygulayıcı yasal düzenlemeler merkezi yönetimin standartlarında esneklik sağlama eğilimi saptanmıştır. Fiziki imkânların devlet kurumlarıyla ortak kullanımı söz konusu olduğu gibi özel öğretim kurumlarının da devlet kurumlarının fiziki imkânlarından yararlanması eğilimi belirlenmiştir. Dershanelerin özel okula dönüştürülmesinde arsa tahsisi, hizmet satın alınması gibi destekler fiziki yapı bakımından eğitim kurumunun taşıması gereken standartlara yaklaştırma yönünde bir eğilim saptanmaktadır. Bununla birlikte eğitim kurumlarının belirli mekânlardan uzak olması ilkesi ise terkedilmiş ya da oldukça zayıflamıştır. Benzer yönde fiziki yönden özel öğretim kurumlarının sahip olması gereken niteliklerin kurumsal denetim dışına çıkarılma eğilimi de gözlemlenmiştir.

Denetim boyutunda günümüze yaklaştıkça özel öğretim kurumlarının denetiminin oldukça esnetildiği eğilimi saptanmıştır. Denetim, MEB yerine Valiliklere bırakılmıştır. Denetimin kapsamı daraltılmıştır. Teşvik açısından ise kurumsal denetimin etkisinin zayıflatıldığı finansal bir teşvik sistemi kurulma eğilimi saptanmıştır.

4.3. Alt dönemlere göre (2000-2005, 2006-2010 ve 2011-2015) politik yönelim nasıldır?

Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6 hem yönetim süreçleri alt boyutlarında hem de ilgili yasal düzenlemelerin yıllara göre içeriklerindeki değişimi göstermektedir. Söz konusu tablolar ile Tablo 1 birlikte ele alındığında, yıllar ilerledikçe özel öğretim kurumlarının sayısının ve öğrenci kapasitelerinin sayısal artış eğiliminde olduğu belirgin şekilde fark edilmektedir.

Yıllar ilerledikçe özel öğretim kurumlarının faaliyet alanında da genişleme eğilimi saptanmıştır. Örgün öğretimin bütün düzeylerinde özel öğretim kurumları açılabildiği gibi mesleki-teknik eğitim alanında da özel öğretim kurumları açılması teşvik edilmektedir. Özellikle organize sanayi bölgelerinde mesleki-teknik eğitim veren kurumların artma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Günümüze yaklaştıkça özel öğretim kurumlarıyla ilgili işlemlerin yerelde yapılma eğilimi fark edilmektedir. Bu doğrultuda özel okul açma sürecinin daha hızlı ve daha kolay olduğu belirtilebilir. Özel öğretim okullarına yönelik teşvik kapsamında hizmet satın alma uygulaması da dikkat çekicidir. Özel sektörün finansal gücünün eğitime yönlendirilmesi sürekli vurgulanmakla birlikte kamunun finansal gücünün özel sektöre aktarılması eğilimi son dönemde tespit edilen bir durumdur.

Özel öğretim kurumlarının fiziki imkânlarının artması yönünde teşviklerin daha somut bir şekil aldığı söylenebilir. Dolaylı finansman yoluyla özel öğretim kurumlarının finansmanında kamunun pozitif destek sağladığı gözlemlenmiştir. Yıllar ilerledikçe özel öğretimin kalite standartlarının daha iyileştirilmesi eğilimi gözlemlenmekte fakat bu iyileşmenin nasıl denetleneceği hususunda belirsizlik ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 2000-2015 yılları arasında Türkiye'deki özel öğretim alanında gerçekleşen politik yönelimleri, bu dönemdeki yasal düzenlemeler temelinde incelemek ve ortaya koymak amaçlanmıştır. Politika oluşturma ve uygulama süreçlerinden planlama ve uygulama aşamalarına odaklanılarak bu süreçleri temsil eden planlayıcı yasal düzenlemeler (kalkınma planları, MEB Şuraları, MEB Stratejik Planları) ve uygulamayı biçimlendirici yasal düzenlemeler (kanunlar ve yönetmelikler) incelenmiştir. Çalışmada temel olarak özel öğretim konusuyla ilgili planlayıcı ve uygulayıcı nitelikli yasal düzenlemelerin kendi içinde ve aralarında nasıl bir uyum olduğu ve politik yönelimin nasıl olduğu sorularına odaklanılmıştır. İzleyen kısımda elde edilen bulgular tartışılarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmış ve sonuçlar temelinde araştırmaya ve uygulamaya dönük öneriler geliştirilmiştir.

Planlayıcı nitelikli dokümanların içerik incelemesiyle *özel öğretimin genel eğitim içerisindeki payının sürekli artırılması* istikrarlı bir eğilim olarak saptanmıştır. Bu doğrultuda kalkınma planlarına uyumlu şekilde MEB Şuralarında da aynı bulgu saptanmıştır. Kanunlar ve yönetmelikler de özel öğretimin yaygınlaşmasını destekleyici yönde maddelere sahiptir. Hem planlayıcı hem de uygulamayı biçimlendirici dokümanların analizine dayalı olarak *özel sektörün eğitim alanında yatırım yapması* ve bu yönde *teşvik uygulamalarının yapılması* eğilimi saptanmıştır. Örneğin özel öğretimin teşvik edilmesi kapsamında somut biçimde "öğrenci maliyetinin yarısının devlet tarafından özel okula ödenmesi" planlayıcı ve uygulamayı şekillendirici dokümanlarda tespit edilmiştir. Çalışmanın bu sonucu, Taşkın (2010), Gül ve Yılmaz (2018) tarafından da vurgulanmıştır. Ancak Ata (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada özel okullara yönelik teşvik uygulamalarının yetersiz olduğu ileri sürülmüştür. Oysa, özel okullara yönelik devletin

finansman desteği 625 sayılı kanunda yok iken 5580 sayılı kanunda bu hususa yer verilmiştir. Bu çerçevede "MEB bütçesi ödeneğinden eğitim-öğretim desteği yapılabilir" maddesi eklenmiştir. MEB desteğinden yararlanabileceklerin sayısının ise Maliye Bakanlığı ile MEB tarafından birlikte belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Özel öğretimin yaygınlaştırılmasında temel amaç 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2018a) ifade edilen amaçlara hizmet etmelidir. Bu doğrultuda özel öğretimin yaygınlaştırılmasıyla "Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek ve öğrencilerin bütünsel gelişimine fırsat ve imkân verecek yatırımlar yapılması" amaçlanmaktadır. Bir başka amaç ise özel girişimin yenilikçi uygulamalara öncülük etmesidir (Dönmez, 2016; Suner, 2007). Özel okullar aracılığıyla eğitim hizmetlerinin sunumunda verimliliğin artırılması böylece daha az kaynakla daha iyi eğitimsel sonuçlar alınması da amaçlanmaktadır. Bir başka amaç ise özel girişimin elindeki finansal kaynağın eğitim yatırımlarına yönlendirilmesidir. Ancak Lasswell (1971) politik amaçlarla, uygulamaların farklılaşabildiğini açıklamaktadır. Yukarıda belirtilen özel öğretimin yaygınlaştırılmasındaki amaçlar, uygulama aşamasında göz ardı edilerek amaçlardan uzaklaşma riski söz konusudur (Bakioğlu, 2015). Bu durumda eğitim yönetimi açısından "etkisizlik" kavramıyla karşılaşılır. Gedikoğlu'na (1997) göre kar amaçlı özel girişimin eğitim alanına uygulanması eğitim hizmetinin sunumunda fırsat eşitliğini zedeleyecektir. Benzer bir vurgu Fidan (2012) tarafından yapılarak bütün çocuklara kaliteli eğitim fırsatının sunulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bakımdan özellikle sınıf mevcutlarının azalmasına yönelik yasal düzenlemeler kalitenin iyileştirilmesini destekleyici yöndedir. Bir başka olumlu düzenleme ise özel okullarda ücretsiz öğrenim göreceklerin oranı 625 sayılı kanunda tüm kapasitenin en az yüzde ikisi kadar iken 5580 sayılı kanunda bu oran en az yüzde üç olacak şekilde değiştirilmiş olmasıdır. Bu durum maddi yetersizliği olan fakat özel okulda öğrenimine devam etmek isteyenler için olumlu değerlendirilebilir. Yönetmeliklerde bu hususun denetlenebilmesi ve takibi istenmektedir. Öte yandan özel öğretimin yaygınlaştırılması eğilimi, toplumsal talepten çok hükümetin talebi olarak nitelenebilir (Bakioğlu ve Korumaz, 2019). Çünkü toplumsal talep temelindeki politikalar toplumsal uzlaşı ve amaç birlikteliği esası ile biçimlenmektedir. Uysal (2019) tarafından da belirlendiği gibi eğitim politikalarını belirleyen aktörler hükümet ve bir ölçüde sivil toplum kuruluşları (sendikalar) dır. Bu durumda hükümetin özel öğretimi teşvik ve yaygınlaştırma yönündeki politik eğilimi toplumsal taleple örtüşmeyebilir. Toplumsal talep, eğitimin

kalitesinin bütün devlet okullarında iyileştirilmesi ve bu doğrultuda özel okullara yönelik teşviklerin devlet okullarına yönlendirilmesi biçiminde olabilir (TEDMEM, 2017). Toplumsal talebin politika oluşturulmasında dikkate alınmaması liberal politika uygulamalarının belirtilerindendir (Kurt, 2015). Liberal politika uygulamalarında piyasadaki aktörlerin bireysel istekleri toplumsal talepten daha güçlüdür. Kamusal fayda yerine bireysel fayda önemsenir ve gözetilir hale gelmektedir. Neoliberal politika uygulamaları Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllarda etkilerini hissetirmeye başlamıştır (Ekzen, 2009). Bu anlayışa göre piyasa dinamiklerinin kendilerinin piyasayı şekillendirmelerine önem verilir. Devlet, piyasaya müdahale etmez (Yıldırım, 2019). Türkiye'de dışa açılma, serbest ticaret, özel girişimin desteklenmesi, kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesi gibi uygulamalar neoliberal uygulama örnekleridir (Yazıcı, 2012). Piyasa taleplerine uygun düzenlenen eğitim politikaları, öğrencilerin performansını artırmaya odaklı uygulamalara ağırlık vererek onların gerçek ihtiyaçlarını baskılamıştır. Aynı zamanda sosyoekonomik arka plan ve önceki akademik başarı düzeyi, eğitim kurumları arasında da sınıflandırmaya yol açmıştır. Daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip anne babalar çocuklarını özel öğretime tabi tutarak devlet okullarına devam eden diğer çocuklardan farklılaştırmışlardır (Margison, 2006; OECD, 2004). Ülke çapında yapılan ve öğrencilerin geleceğinde önemli bir etkisi olan sınavlardan dolayı, özel öğretim kurumları da piyasanın talep ettiği sınav odaklı öğretimi geliştirmeye yönelmiştir. Bu durumun yarattığı riskler belirlenmiştir (Güllüpınar, 2015; Tomul, 2009).

Uygulamayı şekillendirici dokümanların içerik incelemesiyle özel okul açmanın kolaylaştırıldığı, maddi teşviklerin sağlandığı ve özel okullarla ilgili işlemlerde yerelleşmeye gidildiği bulguları elde edilmiştir.

Çalışmanın bulgularından bir diğeri ise özel öğretimin kapsama alanı genişletilerek *mesleki-teknik alanda faaliyet göstermesi* eğilimidir. Planlayıcı niteliğindeki dokümanların üzerinde durduğu konulardandır. Hem 10. Kalkınma Planında hem de 17. MEB Şurasında alınan kararlar arasında mesleki eğitim alanında da özel öğretimin artması ve teşvik edilmesi vurgulanmaktadır. Bu durum kalkınma planları, şuralar ve stratejik planlar için de ortak vurgu konusudur. Şuraların yıllar ilerledikçe özel öğretimin teşvik edilmesi yönünde daha somut önerilere yöneldiği anlaşılmaktadır. Örneğin 18. Şurada özel öğretimin nasıl teşvik edilmesi gerektiği somut biçimde vurgulanmıştır. Stratejik planlar, kalkınma planları ve şuralara göre uygulamaya daha yakın planlar olarak nitelenebilir (Karakütük, 2016). Bu

nedenle stratejik planların hedeflerini uygulamaya aktarılmak üzere olan hedefler şeklinde algılamak mümkündür. Stratejik planlarda dershanelerin özel okula dönüşümü ve bu yönde teşvik uygulamaları doğrultusunda *arsa tahsisi* konusu dikkat çekicidir. Hatta "arsa tahsisinde yaşanan sorunların çözülmesi" vurgusu merkezi yönetimin yerelde yaşanan sorunlarda tarafını ortaya koymaktadır. Bu çerçevede MEB iradesi ile devlet bürokrasisi arasında tam bir uyumun olmadığı söylenebilir.

Bir başka dikkat çekici bulgu "hizmet satın alma" yolunun ilk kez ifade edilmesidir. Bu durum, genel eğitim içindeki özel öğretimin payının artırılmasına yönelik eğilimin kamu eliyle finanse edileceğinin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Önceki yıllardan beri vurgulanan özel öğretimin payının artırılması eğiliminin beklentileri tam karşılamadığı çıkarımı da yapılabilir. Dolayısıyla söz konusu eğilimi *uygulamaya daha güçlü aktarabilmek için* kamunun imkânlarının özel yatırımcılara sunulacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu düzenleme ile kontenjanını büyük ölçüde doldurmamış nitelikli kampüslere sahip özel okulların Milli Eğitim Bakanlığı uhdesinde hizmet satın alma yoluyla kullanılabilmesinin önü açılmak istenmiştir şeklinde de yorumlanabilir. Aynı doğrultuda fiziki imkânların (bina, tesis, spor salonu vb.) ortak kullanımı da ifade edilmiştir. Özel okullara yönelik ekonomik gücün aktarılması farklı yollarla da gerçekleştirilmiştir. Örneğin son yönetmelik ile hayata geçen ve teşvik adıyla bilinen eğitim-öğretim desteği ödeneği gibi desteklerin yanı sıra 5580 sayılı kanun ile özel öğretim kurumlarının su, doğal gaz ve elektrik faturalarının ücretlendirilmesinin, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden hesaplanması gibi dolaylı destekler de yapılmıştır. Ayrıca 625 sayılı kanunda kalkınmada öncelikli bölgelerde açılacak özel okulların, öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl süreyle gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaları kararı, özel öğretim kurumlarının ilk açılma sürecinde maliyetlerini azaltmaktadır. Diğer bölgelerde açılacak özel okulların da bu vergi muafiyetinden bir yıl süreyle yararlanabilmeleri ekonomik destektir. Bu ve benzeri düzenlemeler, özel öğretimin yaygınlaştırılması yönündeki eğilimi desteklemektedir.

Bu durumla birlikte özel öğretim kurumlarının sayısal artışını toplumsal değişim ve gelecek kaygısı da destekler yöndedir. Arzuladıkları yetiştirme hizmetini devlet okullarında göremeyen ve ülke çapında önem düzeyi yüksek sınavlarda çocuklarının başarısını garantiye almaya çalışan anne-babaların sayısal artışı özel öğretim kurumlarının sayısal artışını destekler yöndedir (Aktay, 2008; Ata, 2006; Güllüpınar, 2015; Tomul, 2009). Ayrıca şehirleşme ve çekirdek aile tipinin yaygınlaşması neticesinde çocuklarına yeterince vakit

ayıramayan ebeveynler çözümü özel eğitim kurumlarında aramışlardır. Özel eğitim öğretim kurumları vesilesiyle çocukları ile ilgili endişe ve kaygılarından kurtulmayı, hayallerini ise gerçeğe dönüştürmeyi arzulayan velilerin bu şekilde kendi açıklarını kapatma düşüncesi, özel eğitim-öğretim kurumlarının önünü ve sayısını alabildiğine açmıştır (Avşar, 2016). Özel öğretim kurumlarını, Türkiye genelindeki ulusal düzeyli sınavlarda öğrencilerin daha başarılı olmasını sağlayacak kurumlar olarak görmek yanlış olmakla birlikte gerçeklik bu algıyı desteklemektedir. Toplumun ve kamunun asıl hedefi bu kurumları ülkenin geleceğine, insanların huzuruna, refahına ve kalkınmasına katkıda bulunan bireyler yetiştiren kurumlar haline getirmektir (Bakioğlu, 2015; Yalçın, 2016). Özel okul açılmasının kamu tarafından teşvik edilmesi ve toplumsal talep sinyal teorisine göre yorumlanabilir. Kamu tarafından özel öğretimin teşvik edilmesi, girişimcilerin özel öğretim kurumu açma sonucunu doğuracaktır. Fakat özel öğretim kurumlarının teşviklerden yararlanmak amacıyla hızlı sayısal çoğalması bir süre sonra müşteri bulma sorunu ve buna bağlı finansal sorunları ortaya çıkarabilir. Finansal sorunlar ise denetlenemez ise öğrencilerin ve ailelerin mağduriyeti anlamına gelir. Bu durumda başta MEB olmak üzere kamu kurumları sorumluluk üstlenmek zorundadır çünkü bütün eğitim kurumları MEB gözetim ve denetimine tabidir.

Özel öğretimin yaygınlaştırılmasında dikkate alınan amaçlardan biri özel girişimin yenilikçi uygulamalara öncülük etmesidir. Stratejik planlarda "özel öğretim kurumlarına çağın gereklerini yakalama ve uygulamada öncü olma misyonu" yüklenmiştir. Bu çerçevede özellikle *toplumun çeşitlenen eğitim taleplerinin karşılanması, teknolojinin eğitimde uygulanması* ve *fiziki düzenleme* vurgulanmıştır. Devlet okullarına örnek olabileceği beklentisi ile özel okullara böyle bir misyon atfedilmesi aslında özel girişimin desteklenmesinin temelinde yatan bir olgudur (Bakioğlu, 2015; Dönmez, 2016; Yalçın, 2016). Fakat FATİH projesiyle devletin kendisi yenilikçi uygulamalara öncülük etmiştir. Bu açıdan özel öğretimin yaygınlaştırılmasında güdülen amaçlardan birinin daha gerçekleşmediği söylenebilir. Özel öğretim kurumlarının öncülük ettiği pedagojik yenilik henüz tespit edilememiştir. Sınava yönelik hazırlık ve bu çerçevede oluşan endüstri özel öğretim kurumlarının kar odaklı faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanlardır. Bu faaliyetler ise kamu tarafından sunulan eğitime alternatif değil tersine kamu tarafından verilmeye çalışılan ve eğitimin gerçek amacı olan öğrencilerin bütünsel gelişimine zarar verici yöndedir. Dolayısıyla özel okullardan beklenen öncü olma misyonu çalışmanın odaklandığı dönem dikkate alındığında henüz gerçekleştirilmemiştir.

Özel öğretimin daha nitelikli eğitim hizmeti üretilmesinde devlet okullarına örnek olmasına yönelik beklentinin stratejik planda ifade edilmesi MEB'in özel öğretim kurumlarına yönelik yaklaşımının bir ifadesi olarak vurgulanabilir. Eğitim ve öğretimin temel hedefi ülke insanını öncelikli olarak arzu edilen sosyal, kültürel ve siyasal değerleri kazandırarak yetiştirmektir (Fidan, 2012). Ülke insanına maddi ve manevi hedefleri ve değerleri kazandırmak eğitim bakanlığının en temel görevidir (Aslanargun, 2016). Benzer şekilde planlayıcı nitelikli belgelerde *dershane kurucularının yatırımlarını özel okul şeklinde yapmaları* ifade edilmiştir. Bu beklentinin gerçekleşmesi açısından "ortak kullanım" ifadesi uyumlu gibi görünebilir fakat özel öğretim kurumlarının devlet okullarının imkânlarından yararlanması biçiminde düşünüldüğünde beklentinin karşılıksız olacağı kestirimi yapılabilir. Bu kestirimi destekler yönde bir başka bulgu özel sektörün finansal gücünün eğitim yatırımlarına aktarılması vurgusudur. Bununla birlikte devletin arsa tahsisi, hizmet satın alma, öğrenci maliyetinin yarısını karşılama gibi uygulamalarla tersi yönde bir uygulama eğiliminin de saptanması bir çelişkidir. Dershanelerin özel okula dönüşmesi kapsamında "fiziksel standartları karşılamada sorun yaşayan kurumlara esneklik sağlanması" bulgusu da bu eğilimi destekler yöndedir. Eğer özel sektörün finansal gücünden yararlanmak amaçlanıyorsa devletin elindeki finansal gücün özel sektöre aktarılmaması gerektiği söylenebilir. Bu durum hedefle-uygulama çelişkisi olarak nitelenebilir. Bir başka anlamı ise yönetimin "etkililik, verimlilik" yönlerinin zayıflamasıdır. Eğer kamu, eğitim hizmetlerinde etkililiği, verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için özel öğretim kurumlarını bir araç olarak kullanmayı amaçlıyorsa bunu bütün öğrencilerin fırsat eşitliği dikkate alınarak ve alternatif finansal modeller dikkate alınarak yapılması tercih edilebilir (Bakioğlu ve Korumaz, 2018; Yıldırım, 2019).

Stratejik planlarda özel öğretim kurumlarının da *devletin denetimine tabi* olduğu vurgusu yapılmıştır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temel nitelikleri resmi ya da özel öğretim farkı olmaksızın korunmalıdır. Bu durumdan doğrudan sorumlu olan ise MEB'dir (Bakioğlu, 2015; Taşkın, 2010). Özel öğretim kurumlarının denetiminde asıl mesele, eğitim sürecini ele almadan yapılan idari denetimin yeterli olup olmadığı hususudur (Ceylan, 2016). Fakat "denetim boyutu" stratejik planlarda olduğu gibi incelenen dokümanların genelinde az değinilen bir konudur. Oysa stratejik planlarda *özel öğretimin kalitesi*nin iyileştirilmesi vurgulanan konulardandır. Kalitenin geliştirilebilmesi için öncelikle mevcut durumun saptanması, olması gerekenle karşılaştırılması ve iyileştirme çalışmalarına rehberlik

yapılması denetimin işlevidir (Ünal ve Gülmez, 2019). Bununla birlikte "standartlaşma" konusu da vurgulanmaktadır. Bu çerçevede belge ve sertifikalandırmada standartlaşma ile eğitim-öğretim faaliyetlerinde Türkiye Yeterlikler Çerçevesine uyum sağlanması vurgulanmıştır. Standartlaşmanın gerçekleştirilmesi sürecinde de MEB denetim birimi rol üstlenmek zorundadır. Denetim ile ilgili ilk stratejik planda personel yetersizliği vurgulanarak müfettiş sayısının artırılması ve hizmet içi eğitimlerinin gerçekleştirilmesine değinilmiştir. Fakat bir sonraki stratejik planda bu vurguya yer verilmemiştir. Bu durum denetimin arka plana atıldığına işaret etmektedir. Bu durumda hem kalitenin geliştirilmesi, hem standartlaşmanın sağlanması konularında özel öğretim kurumlarının kendi haline bırakıldığı iddia edilebilir. Hızla sayısı artma eğilimi olan bu durumun denetlenme ihtiyacı olduğu gibi öğrenci birim maliyetlerinin yarısının devlet tarafından ödenmesi uygulaması bakımından da denetimin arka plana itildiği düşünülürse karşılaşılabilecek sorunlarda nasıl bir yol izlenebileceği sorun alanı olarak belirmektedir. Fakat özel öğretim kurumlarının faaliyeti devletin gözetim ve denetiminde gerçekleştirilir ilkesi MEB rolüne işaret etmektedir (Yalçın, 2016).

İncelenen dokümanlarda *özel öğretim kurumlarının orta vadeli öngörü yapabilmelerine olanak sağlanması* vurgulanan konulardandır. Bu vurgu, politik eğilimlerde istikrar sağlanarak sık değişimin önüne geçmeyi hedeflemektedir. Eğitim politikalarının kısa süreli hayata geçirilip ardından vazgeçilmesi ve ilgili politikalarda çok fazla değişikliğe gidilmesi gibi sorunlar özel öğretimin gelişimini olumsuz yönde etkileyen hususlardandır. Politikaların özellikle hükümet ve sendikaların etkisiyle oluşturulduğu dikkate alınırsa eğitim politikalarının da siyasi iktidarın ömrü ile ya da bakanın görevde kalış süresiyle sınırlı olduğu değerlendirilmektedir. Özel öğretim kurumları için orta vadede istikrar ancak toplumsal uzlaşı ve toplumsal fayda temelinde sağlanabilir. Türkiye'de eğitimin tarihsel gelişimi açısından hükümetlerin siyasi yaklaşım ve görüşlerinin eğitim sistemini şekillendirmede oldukça belirleyici olduğu görülmektedir (Akyüz, 2012). Bu nedenle hükümet değişikliklerinde kaçınılmaz biçimde eğitime bakış açısı değişebildiği gibi uygulamalar da değişebilmektedir. Dolayısıyla eğitim politikalarının toplumun farklı kesimlerinin temsiliyetiyle geniş katılımlı uzlaşı sonucu oluşturulması hükümet politikalarının önünde olmalıdır.

2007 yılında çıkarılan 5580 Sayılı yasa ile 625 sayılı özel öğretim kurumları kanunu değiştirilerek oldukça kapsamlı sayılabilecek özel öğretim kurumları ile ilgili birçok

düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerin nasıl uygulamaya aktarılacağına ilişkin usul ve esaslar ise yönetmeliklere bırakılmıştır. 2012 yılında yayınlanan yönetmelik ile özel öğretim kurumlarının işleyişi ayrıntılandırılmıştır. Özel okul açılması 1739 sayılı kanunda ve 625 sayılı kanunda MEB iznine bağlı iken 5580 sayılı kanunda bu durum "il milli eğitim aracılığı ve Valilik görüşü ile uygun olanlar Bakanlığa bildirilir" şeklinde düzenlenmiştir. Özel okul açılmasında süreç bir ölçüde yerelleştirilmiştir. Bu eğilimi destekleyen bir başka bulguda özel öğretim kurumlarında yönetici ve öğretmenlerin çalışma izni verilmesi ve iptali hususu 625 sayılı kanunda Bakanlık onayına bağlı iken sonraki kanunda Valilik onayına bağlanmış olmasıdır. Ata (2006) tarafından yapılan bir çalışmada özel öğretim kurumlarının açılmasının uzun bürokratik süreçleri gerektirdiği tespiti yapılmıştır. Geçmişte yaşanan bu olumsuzlukların özel girişimcilerin değişim talebini oluşturduğu ve uygun siyasi ortamla birlikte bu taleplerin kolaylaştırma yönünde politik eğilime yol açtığı söylenebilir. Benzer sonuç Şener (2018) tarafından da saptanmıştır. Buna göre özel öğretim kurumlarının maddi yönden desteklenmesi için vergi muafiyeti ve KDV indirimi gibi düzenlemeler talep edildiği bildirilmiştir. Türkiye'de özel öğretimin uzun bir tarihsel geçmişe sahip olmasına karşın kamu kesimine göre hâlâ oldukça düşük düzeyde bulunmaktadır (Akyüz, 2012; OECD, 2017).

Öğrenci kaydına izin önceki kanunda "öğretime başlama izni" ne bağlı iken sonrakinde "kurum açma izni"ne bağlanmıştır. Öğretime başlama için ön koşullardan biri olan fiziki alt yapı ve materyallerin amaç ve ihtiyacı karşılaması teftiş raporu ile belgelendirilmesi ifadesine yer verilmiş iken sonraki kanunda teftiş raporu yerine "bir rapor ile tespit edilmesi" şeklinde muğlaklaştırılmıştır. Önceki kanunda özel okulların öğretime başladığı yıl içinde genel teftişe tabi tutulacağı hükmü yer alırken bu madde 5580 sayılı kanunda yer almamıştır. Özel okulların teftiş ve denetiminden önceki kanunda MEB sorumlu iken sonraki kanunda Valilik sorumlu tutulmuştur. İlgili yasal mevzuatta özel öğretim kurumlarının gerek açma-kapama ve devir işlemlerinde gerekse de denetim ve teftiş işlemlerinde birinci dereceden sorumlu olan kurum Milli Eğitim Bakanlığı olarak ifade edilirken sonraki düzenlemelerde özellikle yönetmeliklerde kurumların açma-kapama devir ve dönüşüm süreçlerinde öğrenci ve veli açısından mağduriyetler yaşanmaması adına yasal yaptırımlar ve para cezaları gibi yaptırımların hafifletildiği fark edilmektedir.

Özel öğretim kurumlarının bina ve fiziki unsurlarının sahip olması gereken niteliklerle ilgili düzenlemelerde de kolaylaştırma eğilimi saptanmıştır. Bir özel öğretim kurumunun

açılabilmesi için belirli mekânlardan en az 200 metre uzakta olması hususu 100 metreye indirilmiş; turizm bölgelerinde ise bu şart kaldırılmıştır. Yani alkollü içki satılan bir mekân ya da eğlence merkezi ile yan yana özel okul açılabilecektir. Bu durum özel öğretim kurumlarının açılması şartlarını kolaylaştırırken eğitimin amaç ve hedeflerinin korunması noktasında olumsuz bir adımdır. Bu düzenleme, özel öğretim kurumları ve alkollü işletmeler gibi müesseselerin kurulma aşamasında lehine gibi gözükse de toplumsal anlamda eğitim hedefleri ile etik ve pedagojik açıdan riskler barındırmakta uzun vadede ilgili eğitim kurumlarının nitelikli ve sağlıklı eğitim faaliyetlerini yürütebilmelerinin aleyhine olan bir değişim olarak değerlendirilebilir. Özel okulların açılması sürecinde bina ve tesislerinin nitelikleri kapsamında 5580 sayılı kanunun 4. maddesinde özel okul binalarının nitelikleri ve bu binalar bünyesinde açılabilecek kurumlar ile bu binalara ait her tür tesis ve donanıma ilişkin standartların Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirleneceği ifade edilmiştir. Söz konusu yasa doğrultusunda çıkarılan 08.03.2008 tarihli ve 26810 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde ise "*... belirtilen belgelerin eksiksiz ve uygun olması hâlinde il millî eğitim müdürlüğünce; bayındırlık ve iskân müdürlüğü, sağlık müdürlüğü ve itfaiye müdürlüğünden, açılacak kuruma ait binanın, kurum türü dikkate alınarak Genel Müdürlükçe belirlenecek standartlara göre incelenmesi ve 10 gün içerisinde rapor düzenlenmesi birer yazı ile istenir.*" hükmü ile ilgili kurum ve kuruluşlar da belirtilmiştir.

Özel okulların personel niteliklerinde de değişiklik söz konusudur. Günümüze yaklaştıkça özel okulların ders okutan öğretmenlerinin yalnızca bu okulda hizmet vermesi eğilimi saptanmaktadır. Fakat bu eğilimle çelişecek şekilde sonraki yasal düzenlemede öğretmenlik şartlarına sahip diğer devlet memurlarının da özel okullarda ek ders karşılığı ders verebileceği hükmü getirilmiştir. Devlet memurlarının 10 saate kadar bu kurumlarda ders görevi alabilecekleri yasal düzenleme ile kayıt altına alınmıştır. Bu durum öğretmenlik eğitimi almış fakat eğitim öğretim hizmetleri sınıfı dışında başka hizmet sınıfında devlet memuru olarak çalışanlardan yararlanabilme fırsatı yaratmıştır. Özel okulların öğretmen ihtiyacını ekonomik yoldan karşılama imkânı yaratan bu düzenleme aynı zamanda özel okullarla devlet kurumları arasında organik bir bağ oluşturulmasına yol açmıştır. Devlet okulunda çalışmakta olan bir öğretmen de ek ders karşılığı 10 saate kadar özel okullarda ders okutma görevi üstlenebilir. Bu eğilim özel öğretim kurumları lehinde bir adımdır. 625 sayılı kanunda özel öğretim kurumlarında kuruluşundan beş yıl sonra derslerin en az üçte ikisi, asıl görevi bu okulda olan öğretmenler tarafından okutulması zorunlu iken 5580 sayılı kanunda

bu süre 3 yıla indirilmiştir. Bu ve benzeri adımlarla özel öğretim kurumlarının açılış süreçlerinde eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmelerinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir denilebilir. Ayrıca özel okullarda çalışma sözleşmeleri de esnetilerek önceki kanunda en az bir yıl süreli ve yazılı olması hususu yer alırken 5580 sayılı kanunda bir yıldan daha az bir süre için iş sözleşmesi/akdi yapılabilir şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme özel okullarda çalışan sirkülasyonunu artırabileceği gibi çeşitli sebeplerle (gebelik, hastalık, eğitim, taşınma vb.) kurumla bağını sonlandıracak olanlar için hukuki süreçlere ihtiyaç duymayacak şekilde sorununu çözme fırsatı yaratabilir.

625 sayılı kanunda kapatılması süreci başlatılan bir özel okulun gerekirse devletleştirileceği hükmü yer alırken sonraki kanunda bu hükme yer verilmemiştir. Bu değişim ile devletleştirme yaklaşımının ve bu yaklaşıma uygun işlemlerin yapılmayacağı vurgulanmaktadır. Özellikle kamu kuruluşlarının verimliliği açısından özelleştirme bir çare olarak denenmekte iken devletleştirme seçeneği uyumsuz bir durum oluşturmakta olduğundan özelleştirme eğilimine uyumlu bir değişiklik yapılmıştır. Bu çalışmanın ilgilendiği dönem için de özelleştirme yaklaşımının güçlü şekilde devam etmesi çalışmanın bu bulgusunun geçerliğini desteklemektedir.

Yönetmelikler, üst düzenleyici belge olan kanunlar temel alınarak hazırlanmakta ve uygulamaya dönük daha detaylı yasal belgeler olarak değerlendirildiğinden 625 sayılı ve 5580 sayılı kanunlardaki değişim eğiliminin yönetmeliklerde de geçerli olduğu görülmüştür. Özel okul açma, kapama ve devir işlemlerinde yerelleşme eğilimi yönetmeliklerde de belirlenmiştir. Kanunlarda belirtilmeyen bir başka eğilim yönetmeliklerde karma eğitime vurgunun zayıflamasıdır. Bununla birlikte farklı öğretim programı ve farklı ders çizelgesi Bakanlık izni ile uygulanabilecektir. Farklı müfredatla öğretim yapma Tevhid-i Tedrisat öğretimin birleştirilmesi yaklaşımını zayıflatabilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı öğretim programlarını geliştirmekten sorumlu MEB Birimidir. Takip edilecek müfredat programının Bakanlık tarafından onanması şartı her iki kanunda da korunmuş olmasına karşın; özel okullarda izlenecek öğretim programları ile haftalık ders çizelgesi hususu esnetilerek 5580 sayılı kanunda "farklı öğretim programları ve farklı haftalık ders çizelgesi uygulanabileceği" hükmü getirilmiştir. Bu durum eğitim öğretim faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ile öğretim birliği açısından birlikte incelenmesi gerekli bir değişiklik olarak değerlendirilmektedir.

Özel okul açabileceklerin niteliklerinde de bir değişim eğilimi söz konusudur. Özel öğretim kurumunu açmak isteyen gerçek ya da tüzel kişinin niteliğinde nelerin dikkate alınacağı sonraki yönetmeliklerde belirtilmemiştir. 5580 sayılı kanunun 6. maddesinin IV. fıkrası ile *özel öğretim kurumlarının kurucuları ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve bir kişiye aynı anda birden fazla özel öğretim kurumu kurucusu olabilme imkânı* sağlanmıştır. Kanun, kurucularla ilgili genel çerçeveyi çizerken 22.07.2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği'nin 11.maddesi ise kurum kurucusunun veya kurucu temsilcisinin gerekli olan maddî imkânları hazırlamak, yeterli ve nitelikli personeli görevlendirilmek, zorunlu araç-gereçleri temin etmek ve bina ve fiziksel imkânları yeterli hale getirmek gibi görev, yetki ve sorumlulukları ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Ayrıca 625 sayılı yasanın 7. maddesinde kurumların kurucuları ile ilgili olarak "ahlaken kötü bir şöhrete sahip bulunmamak" hükmü, 5580 sayılı yasada yer almamaktadır. Zira ahlaki açıdan "kötü bir şöhret" ifadesi muğlak bir kavramdır. Bu hükmün 5580 sayılı yasada yer almaması, kastedilen ifadenin sadece iş ahlakı ile mi ilgili oluğu yoksa şahsın özel yaşamı ve özel ilişkilerini kapsayan bir ahlak anlayışı ile mi ilgili olduğu konusundaki tartışmalı bir sorununun gündeme gelmesi olasılığını ortadan kaldırmıştır denilebilir (Taşkın, 2010).

Planlayıcı niteliğindeki dokümanlar arasında (kalkınma planları, MEB Şuraları, MEB Stratejik Planları) genel olarak bir uyum olduğu gözlemlenmiştir. Uyum olan noktalar özellikle özel öğretimin teşvik edilmesi, dershanelerin özel okula dönüştürülmesi hususlarındadır. Milli Eğitim Bakanlığı 2016 yılı Özel Öğretim Performans Hedefi ve 2015-2019 Stratejik Planlamasında özel öğretimin desteklenmesi yönünde vurgular mevcuttur. Bu adımların içinde temel lise dönüşümleri ile veli ve girişimci teşvikleri belirtilebilir. MEB 2015-2019 Stratejik Planı, okulöncesi eğitimde özel öğretimin payını % 23'e yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu oranın 2014 yılında % 9.16 olduğu göz önüne alınırsa okul öncesi alanında özel teşebbüslere çok ciddi bir alan oluşturulması niyeti anlaşılabilir. 2010-2011 ve 2015-2016 eğitim ve öğretim yılları arasında öğrenci sayılarının yüzdesel dağılımı incelendiğinde, 2011'de öğrencilerin % 74'ü resmi anasınıfına devam ediyor iken, 2016'da bu oran % 57'ye gerilemiştir. Resmi anaokuluna devam eden öğrencilerin toplam içindeki oranı 2010'da % 16 iken, 2016'da % 25'e çıkarken, özel anaokuluna devam eden öğrencilerin toplam içindeki oranının % 3'ten % 9'a çıktığı gözlenmiştir (Küçükçayır, 2017).

Araştırmaya söz konusu dönemle ilgili incelenen kalkınma planlarının üçünde de ortak nokta "bütün eğitim kademelerinde özel öğretim kurumlarının sayısı ve oranının artması gereğinin" vurgulanmış olmasıdır. Bu husus şura kararlarında da dile getirilmiş hatta 18. MEB Şura kararlarında bu oranının 2023 vizyonu çerçevesinde % 25'lere kadar çıkması hedeflenmiştir. Benzer şekilde Stratejik Planlar da aynı konuda artış yönünde hedefler belirlenmiştir. 2010 yılında yayınlanan stratejik planda "öğrenci sayısı açısından özel öğretimin genel eğitimimiz içindeki payının" 2014 sonuna kadar "% 2.76'dan % 5'e çıkarmak" olduğu belirtilmiştir. Söz konusu artışların yeterli düzeyde olmaması da 2015 stratejik planında "tehdit" unsurları arasında belirtilmiştir. Ayrıca 2010 yılı stratejik planında Bakanlığa bağlı özel öğretim kurum oranının "% 5.21'den ilgili stratejik plan dönemi sonuna kadar (2014) % 9'a çıkarmak" hedef olarak belirtilmiştir. Bu veriler ışığında özel öğretimin genel eğitim içerisindeki payının artması yönündeki eğilim planlayıcı nitelikteki dokümanlarda öne çıkmaktadır.

Söz konusu belgelerde ortak hususlardan biri de dershanelerin özel okula dönüşümü ile ilgili eğilimdir. 9. Kalkınma planında dershanelerin özel okullara dönüşmesi gereği vurgulanırken benzer şekilde 2010 yılı stratejik planda da bu dönüşüm planlama içerisinde yer almakta hatta bağımsız binaları olan dershanelerin özel okula dönüştürülmesinin detayları paylaşılmaktadır. Bu bağlamda 18. MEB Şurada özellikle dershane kurucusu olan yatırımcıların yatırımlarını özel okul alanına kaydırabilmelerini kolaylaştıracak "özel okul arsa tahsisi" problemlerine çözüm üretme gereği dile getirilmiştir.

2001-2005 yıllarını kapsayan 8. Kalkınma planında kapsamlı teşvik politikalarının talep edildiğini görmekteyiz. Hatta bu konu ile ilgili olarak özel öğretim kanununun da yenilenmesi gereği ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu taleplerin ve gelişen gündemlerin neticesinde 2010 yılında yayınlanan MEB Şura raporlarında da özel öğretimden istifade etmek isteyen velilerin öğrencilerinin resmi okullardaki öğrenci maliyetinin yarısı kadar bir düzeyde desteklenmesi yönünde bir tavsiye kararı gündeme getirilmiştir. Nitekim bu teşvik uygulaması ayrıntıları ile yasal olarak düzenlenmiş; 2015 yılında yayınlanan MEB Stratejik Planında özel öğretimin desteklenmesi yönünde "teşvik sistemi" Bakanlığın güçlü tarafları arasında vurgulanmıştır.

Genel olarak uzman öğretici, usta öğretici, öğretim yılı gibi yasada yer aldığı halde tanımlanmamış olan kavramlar yönetmeliklerde tanımlanmıştır. 5580 sayılı yasada 15 tanıma yer verilirken 2012 tarihli güncel yönetmelikte 29 tanımın yer alması,

yönetmeliklerde ayrıntıların daha fazla önemsendiğinin bir göstergesidir. Benzer şekilde kanunlarda yüzeysel olarak düzenlenen uygulamaların ayrıntıları ve detayları yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu sayede kanunlarda genel çerçevesi çizilen uygulamalarda oluşabilen boşlukların içeriğinin yönetmeliklerle doldurulmaya çalışıldığı söylenebilir.

Planlayıcı ve uygulamayı şekillendirici dokümanların içerik incelemesinde saptanan eğilimler arasında aşağıda sıralanan konularda uyum olduğu belirlenmiştir.

- Özel öğretim kurumu açma süreçlerinin yerelleştirilmesi ve kolaylaştırılması
- Özel öğretimin genel öğretim içindeki payının arttırılması
- Özel öğretim kurumlarının işleyişiyle ilgili denetim süreçlerinin yerelleştirilmesi ve hafifletilmesi

Çalışmanın sonunda araştırmacılara ve uygulamaya yönelik öneriler geliştirilmektedir. Öncelikle uygulamada politikaların hayata geçirilmesinde en önemli araç mevzuatın düzenlenmesi olduğundan toplumsal uzlaşının ve paydaş görüşlerinin alınması, uygulamanın başarısı açısından önemli görülmektedir. Çünkü mevzuat, politikaların uygulanmasını garantiye alan en temel yöntem olarak belirmiştir. Eğitim politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında meşruiyet sağlama süreci ile bu sürecin ardından mevzuatın düzenlenmesi ve uygulanması süreci birbirini izlemelidir. Bu doğrultuda eğitim politikalarının geliştirilmesi ve bu politikaların uygulanması sürecinde farklı kesimlerden eğitimcilerin görüşlerine başvurulması ve sağlanacak uzlaşının politika olarak mevzuata aktarılması önemsenmelidir. Bahsedilen bu süreçlerin tamamında yönetim ve denetim mekanizmaları da aktif olarak kullanılmalıdır. Yönetim ve denetim mekanizmalarından herhangi birinin fonksiyonunun tam olarak yerine getirememesi durumunda oluşturulmaya çalışılan politikanın hedeflerine tam olarak ulaşması güçtür. Bu bağlamda özellikle kurumların açılma ve eğitime başlama süreçleri için yerelleşmeye dönük eğilim olumlu görülmekle birlikte denetim sürecinin dışında kalması kaygı yaratmaktadır. Kurumların açılma ve olur alma gibi süreçlerinin bir kısmının valilik kanalıyla yapılması süreçleri hızlandırabilir. Kurum açma-kapama, eğitime başlama gibi süreçlerde kurumların taşıması gereken standartların iller ve bölgeler arasında aynı özenle izlenebilmesi için denetim birimlerinin etkin çalışması sağlanmalıdır. Özel öğretim alanında denetim mekanizmasının zayıflaması yönetsel süreçlerin tamamını olumsuz etkileyebileceği gibi temel eğitimsel amaçların da göz ardı edilmesine yol açabilir.

Eğitim kalitesi, okul gelişimi, hesap verebilirlik, rekabet, ekonomik refah, alım gücü, eğitimde fırsat eşitliği, çalışanların performansını değerlendirme, hizmetlerin etkili ve verimli kullanılması gibi birçok temel konu özel öğretim alanındaki politikalarla doğrudan ilgilidir. Ekonomik refahın sağlanamaması, özel öğretim kurumlarının eğitim niteliklerinin artmaması, özel öğretim imkânlarının etkili ve verimli kullanılamaması veya özel öğretimde eğitim kalitesinin artmaması gibi sorunlar özel öğretimin genel eğitim içindeki payının artması halinde bile asıl amacına hizmet etmeyecektir. Bu kapsamda özel öğretim kurumlarının yaygınlaştırılmasındaki temel amacın göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Özel öğretim kurumlarının genel eğitim içerisindeki payının artması hedeflenirken genel eğitimin yani devlet okullarında verilen eğitim faaliyetlerinin kalitesi ve niteliği de sürekli olarak iyileştirilmelidir. Dershanelere veya özel öğretime talebin artmasında, devlet okullarının işlevini tam olarak yerine getirememesi veya devlet okullarında eğitim kalitesinin düşmesi de bir etken olarak görülmektedir. Bu nedenle genel eğitimin kalitesi arttırılmazsa özel öğretimin payının arttırılma çabaları toplum tarafından eğitim kalitesini arttırma yönünde değil daha çok neoliberal yaklaşımların bir uygulaması şeklinde algılanabilir. Bu durumun önüne geçmek için özel öğretim kurumlarında ücretsiz öğrenim görebileceklerin oranının artırılması ve bu durumun denetlenmesi önemlidir. Benzer şekilde teşvik uygulamasının da gözden geçirilerek denetime tabi tutulması ve tarafsızlık ilkesi doğrultusunda teşviklerin sağlanması kalitenin geliştirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması açısından önemli görülmektedir. Öte yandan dezavantajlı devlet okullarına daha nitelikli hizmet verebilmek için özel öğretime teşvik uygulamasının kademeli olarak kaldırılacağı açıklanmıştır (Selçuk, 2019). Bu açıklama, eğitim politikasında değişim sinyali vermektedir. Bu yönde bir değişim özel öğretim kurumlarının yaygınlaşma eğilimini olumsuz etkileyebilir.

Türkiye'de özel öğretim ile ilgili akademik çalışma ve analizlerin hem nitelik hem nicelik açısından artırılma ihtiyacı, bu çalışmanın sonuçlarının geçerliğini kontrol etme açısından bir sınırlılık oluşturmaktadır. Bu nedenle özel öğretim alanında politik eğilimlerin incelenmesine odaklı yeni araştırmalar yapılması önerilmektedir. Bu anlamda Taşkın (2010) tarafından belirtilen "araştırmacıların, devlet okullarını özel öğretim kurumlarından daha fazla araştırma konusu yapmaları ve özel öğretim kurumlarını ihmal etmeleri" yönündeki eleştirisi dikkat çekicidir. Bu eksikliğin giderilmesi ve daha sağlıklı işleyen politika

oluşturma süreçleri adına Milli Eğitim Bakanlığı ve Özel Öğretim Kurumlarının bu alanda çalışma yapacak araştırmacıları desteklemeleri önerilmektedir.

Çalışmanın nitel bir analiz olduğu dikkate alındığında yöntemsel sınırlılığa sahip olduğu bu nedenle genelleme yönünün de sınırlı olduğu belirtilmelidir. Özel öğretim konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için özel öğretim kurumlarında denetim, mesleki özel öğretim faaliyetlerinin verimlilik ve etkililik açısından analizi ile özel öğretim kurumlarının açılma, devir vb. işlemlerinde yerelleşme eğiliminin paydaşlarda yarattığı etkilerin incelenmesi önerilir. Buna ek olarak hem nicel hem nitel verilerin birlikte kullanılabileceği karma desende çalışılabileceği önerilir.

KAYNAKÇA

Akpunar, B. (2016). Osmanlı Devletinde Azınlık ve Yabancı Okullarının Görünmeyen Yüzü: Örtük Programlar. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 38*(1), 18-24.

Aksu M. (1996), Nasıl Bir İnsan? Nasıl Bir Öğretim? *Yeni Türkiye Dergisi,* 2

Aktay B.(2008). *Özel ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin özel okulculuk olgusunu besleyen etmenlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır

Akyüz, Ü.(2015). Türkiye'de Eğitim Politikalarında Uluslararası Kuruluşların/Raporların ve Yabancı Uzmanların Yeri. içinde Gümüş, A. (Ed.) *Türkiye'de Eğitim Politikaları* (109-163). Ankara:Nobel

Akyüz, Y. (2012), *Türk Eğilim Tarihi.* Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Apple, M. (2012). *Eğitim ve İktidar,* İstanbul: Kalkedon Yayınları

Aslanargun, E. (2016). Türkiye'de Özel Görünümlü Devlet Okulları ve Kurumları. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 38*(1), 56-61.

Asri, S.(2015). Türkiye'de Eğitim Politikalarının Aktörleri. içinde Gümüş, A. (Ed.) *Türkiye'de Eğitim Politikaları* (77-108). Ankara:Nobel

Ata, M. K. (2006). *Özel öğretim kurumlarının kuruluşu, işleyişi ve denetimi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Avşar, Z. (2016). Dershane ve Özel Okulların Eğitim Öğretim Sistemimize Etkileri. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 38*(1), 38-42.

Aydın, A. (1998). Şûra Kararlarının Demokratiklik ve Bilimsellik Nitelikleri, *Eğitim ve Bilim Dergisi,* 22(107), 4-7.

Aydın, A. (2015). *Eğitim Politikası.* Ankara: Pegem Akademi.

Bakioğlu, A. & Korumaz M. (2019). Eğitim Politikasının Çerçevesi,. içinde Bakioğlu, A. , Korumaz M. (Ed.) *Eğitim Politikaları Kuramlar, Yöntemler, Göstergeler, Etkiler ve Uygulamalar* (2-14). Ankara:Nobel

Bakioğlu, A. & Sarıkaya Kirişçi A. (2015). *Eğitimde Özelleştirme,* Ankara: Nobel Akademik Yayınları

Balcı, A. (2011). Eğitim Yönetiminin Değişen Bağlamı ve Eğitim Yönetimi Programlarına Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi,* 36(162), 197-208.

Bayülken, N. (1999). *Üniversitelerde Kalitenin Stratejik Yönetimi ve Konu ile İlgili Bir Uygulama.* Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış.* Ankara: PegemA.

Büyükşahin, Y. & Şahin, A.E. (2017). Öğretmenlerin Gözünden Eğitimde Kalite Sorunsalı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(3), 1134-1152.

Castagno, A. E. (2009). Making sense of multicultural education: A synthesis of the various typologies found in the literature. *Multicultural Perspectives, 11*(1), 43-48.

Cemaloğlu, N. & Özdemir, M. (Ed). (2019). *Eğitim yönetimi.* Ankara: PegemA.

Ceylan, D. (2016). Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemimizdeki Yeri, Önemi ve Denetimi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 38*(1), 70-77.

Çakmakçı, N. (2019, 13 Temmuz). Özel sektör de mesleki eğitim merkezi kuruyor. *Hürriyet Gazetesi.* http://www.hurriyet.com.tr/egitim/

Çelik, Z. (2012). *Politika ve uygulama bağlamında Türk eğitim sisteminde yaşanan dönüşümler: 2004 İlköğretim Müfredat reformu örneği.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cheng, Y. C. & Cheung, W.M. (1995). A framework for the analysis of educational policies. *International Journal of Educational Management, 9*(6), 10-21.

Deniz, M. (2001). *Milli Eğitim Şuralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dinçer, Ö. (1998). *Stratejik Yönetim Ve İşletme Politikası.* İstanbul: Timaş Matbaası

Demir, F. (2011). Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 30,107-120

Dönmez, B (2016). Türkiye'de Özel Okul Politikalarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, *38*(1), 5-10.

Dunn W. N. (1981). *Public Policy Analysis,* Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N J.

Dye, T. (1992). *Understanding public policy,7th edn,* Prentice Hall PTR. Pearson Publishing.

Ekzen, N. (2009). *Türkiye Kısa İktisat Tarihi*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme.* Ankara: PegemA.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education.* New York: McGraw Hill.

Gedikoğlu, T. (1997). Eğitim yönetimi dün, bugün ve 20001i yıllara doğru. *Eğitim Yönetimi,* 3 (3), 299-308

Gunn, A. (2018) Metrics and methodologies for measuring teaching quality in higher education: developing the Teaching Excellence Framework (TEF)[Yükseköğretimde öğretim kalitesini ölçmede yöntemler ve ölçüler: Öğretimde Mükemmelleşme Çerçevesinin geliştirilmesi]. *Educational Review, 70*(2), 129-148, DOI: 10.1080/00131911.2017.1410106

Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 23(2), 61-85

Gül, Ö. ve Yılmaz, K. (2018). Eğitim finansmanı ve okul bütçesinin yönetimi. İçinde Cemaloğlu, N.& Gürkan, M.G. *Kuramdan uygulamaya okul yönetimi.* 365-400. Ankara: Pegem.

Güllüpınar, F.(2015). Türkiye'de iktisadi dönüşümler ve Eğitim Politikaları. İçinde Gümüş, A. (Ed.) *Türkiye'de Eğitim Politikaları* (187-212). Ankara: Nobel

Gümüş, A.(2015). Siyasal Bir Kurgu Olarak Türkiye'de Eğitim Politikaları. İçinde Gümüş, A. (Ed.) *Türkiye'de Eğitim Politikaları* (2-14). Ankara: Nobel

Gündüz, M. (2016). Tanzimat Döneminde Özel Öğretimin Başlaması ve Ahmed Cevdet Paşa'dan İlginç Bir Rapor. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, 38*(1), 11-17.

Hasbay, D.(2015).*Orta öğretim düzeyinde çalışan öğretmenlerin performansını etkileyen faktörler.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hanson, E. M. (1996). *Educational Administration an Organizational Behavior.* Boston: Allyn and Bacon.

Hoy , W.K . (1994). *Foundations o f Educational Administration : Traditional and Emerging Perspectives ,* 'Educational Administration Quarterly. Vol . 30-2.

Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2012). *Eğitim yönetimi, teori, araştırma ve uygulama* [Educational administration, theory, research and practice], (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.

Kahraman, H.(2018). *Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etkileri.* Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kahyaoğlu, R. B. & Karataş, S. (2018). Milli Eğitim Bakanlığının Özel Okullara Teşvik Yardımına İlişkin Mevcut Durum Analizi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 16, 585-626.

Karakütük, K. (2016). *Eğitim planlaması.* Ankara: PegemA.

Karip, E. (1999). Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 18, 193.

Kılıç, Z. (2016). *Türk Milli Eğitim Şûralarında Alınan Kararların İncelenmesi.* Sözlü Bildiri. 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, Muğla.

Kurt, A. İ. (2015). *Türkiye'de yükseköğretimin finansmanındaki dönüşümün zamansal ve politik analizi.* Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçükçayır A., G. ve Cemaloğlu, N. (2017). Türkiye'de geçmişten günümüze özel okullar ve eğitim politikaları üzerine bir araştırma, içinde Altun, S. ve diğerleri (Ed.) *Eğitim Yönetimi Araştırmaları* (87-99). Ankara: Pegem Akademi

Lasswell, H.D. (1971). *A preview of policy sciences.* USA: Elsevier. http://www.policy-sciences.org/classics/preview.pdf

Lunenburg, F. C., & Ornstein, A.C. (2013). *Eğitim yönetimi* (Çev. Ed. G. Arastaman). Ankara: Nobel.

Mammadov, S. (2012). *İlköğretim düzeyindeki üstün zekâlı öğrencilerin Türkiye'deki eğitimi Politika analizi ve program değerlendirmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEB (2014). Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Tarihçe. http://ookgm.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/6 adresinden 11.12.2019 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2018a). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. www.mevzuat.gov.tr adresinden 02.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

MEB (2011) Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. *T.C. Resmi Gazete, 28054*, 14 Eylül 2011.

Millî Eğitim İstatistikleri. (2007). Resmi İstatistikler, Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11.10.2019 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2010-2011/icerik/73 sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim İstatistikleri. (2011). Resmi İstatistikler, Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11.10.2019 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2010-2011/icerik/69 sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim İstatistikleri. (2015). Resmi İstatistikler, Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11.10.2019 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2014-2015/icerik/153 sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim İstatistikleri. (2019). Resmi İstatistikler, Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11.10.2019 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=361 sayfasından erişilmiştir.

Memduhoglu, H. B.(1999). *Türk Eğitim Sisteminde Özel Öğretimin Yeri ve Günümüz Açısından Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van

Nişancı, Z. N. (2015). Geçmişten Günümüze Yönetim Düşüncesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(25), 257-294.

Osborne, A. (1993). The Nature of Education Management/ *Education Management for the 1990s.* Harlow, Essex: Longman.

OECD (2017). Education at a Glance. Paris: OECD Publication.

Özkaya, N. (1992). *Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemimizdeki Yeri ve Sosyo Ekonomik Yapı İçindeki Konumu.* Türkiye'de Ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri Konulu Seminer. İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.

Özdemir, M. (2017) . Eğitim Yönetiminde Epistemik Bunalımın Arkeolojisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 23(2),* 281-304.

Özdemir, S. Köse, M.F. Kavgacı, H. (2011). *Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanındaki Yüksek Lisans Programlarının Okul Liderliği Standartları Çerçevesinde Değerlendirilmesi.* Sözlü bildiri, 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Burdur.

Özdemir, S. (Ed.). (2019). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi.* Ankara: PegemA.

Phillipson, S., Phillipson, S. & Eyre, D. (2011). *Being Gifted in Hong Kong: An Examination of the Region's Policy for Gifted Education.* Gifted Child Quarterly, 55. 235-249.

Sarı, S. (2015). Türkiye'de eğitim politikalarının aktörleri. İçinde A. Gümüş (Ed). *Türkiye'de eğitim politikaları* (77-109). Ankara: Nobel.

Sarıaslan Kurt, F. (2016). *Türkiye'nin Ortadoğu ile ilişkilerinin ekonomi politik analizi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bursa

Selçuk, Z. (2019, 18 Aralık). *Özel eğitime teşvik kaldırılıyor.* 18.12.2019 tarihinde https://www.karar.com/guncel-haberler/ozel-egitime-tesvik-kaldiriliyor-ziya-selcuk-ozel-okul-tesvik-haberleri-1022545 sayfasından erişilmiştir.

Stine, D. Lopez, J. & Birch, L. (1997). *A nevv era in administrative training. Thrust for Educational Leadership, 26.* Issue 4. p39-42.

Suner, D. (2007). *Avrupa Birliği eğitim politikasının öncelikleri: Kavramsal bir analiz.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Ankara

Şahan-Özer, S. (2019). *Öğretmenlerin öğretim dışı iş yüklerinin algılanan öğretim performansı üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Şahin, E. (2016). *Özel öğretim kurumu yöneticilerinin liderlik tarzlarının öğretmenlerin performansı üzerindeki etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, F. (2019). Yönetime ilişkin temel kavramlar ve eğitim yönetimi. İçinde N. Cemaloğlu & M. Özdemir (Edr.), *Eğitim yönetiminde kuram ve uygulama (1-16).* Ankara: PegemA.

Şen, A. (2003). *1980-2003 Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırım Politikası.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Şener, M. (2018). *Özel okullarda işletmecilik alanında yaşanan problemler ve çözüm önerileri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şimşek, H. (2004). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: Karşılaştırmalı örnekler ve Türkiye için öneriler. *Çağdaş Eğitim Dergisi,* 29(307)

Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Şişman, M. (2010). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Şişman, M. (2011). *Öğretim Liderliği.* Ankara: PegemA.

Şişman, M. (2019). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi.* Ankara: PegemA

Taşkın, P. (2010). 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Getirdiği Yenilikler. *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 159-178

TEDMEM (2016). *2016 Eğitim Değerlendirme Raporu*. Ankara: TED Yayınları. 04.10.2019 tarihinde https://tedmem.org/yayin/2016-egitim-degerlendirme-raporu adresinden indirilmiştir.

TEDMEM. (2017). *Eğitim değerlendirme raporu.* Ankara: TED Yayınları. www.tedmem.org/yayin adresinden 02.10.2019 tarihinde erişilmiştir.

Tomul, E. (2009) . İlköğretim okullarındaki sosyal adalet uygulamalarına ilişkin yönetici görüşleri, *Eğitim ve Bilim, 34*, 135-136.

Topçu, N. (1998). *Bütün Eserleri. Türkiye'nin Maarif Davası.* İstanbul: Dergah Yayınları

Türköne, M. (2014). *Siyaset.* İstanbul: Etkileşim.

Ünal, A. & Gülmez, D. (2019). Eğitimde denetim. İçinde Cemaloğlu, N.& Özdemir, M. *Eğitim yönetimi.* 697-726. Ankara: Pegem.

Uyanık, H.(2014). *Türkiye'deki Devlet Okulları İle Uluslararası Özel Okulların Çok Kültürlü Eğitim İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya

Uygun, S. (2003). Türkiye'de dünden bugüne özel okullara bir bakış (gelişim ve etkileri). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *36*(1), 107-120.

Uysal, H.(2018). *Eğitim yöneticilerinin ve uzmanlarının görüşlerine göre Türkiye'deki eğitim politikalarının değerlendirilmesi* (yayınlanmamış doktora tezi).Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uysal, H. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı yönetici ve uzmanlarının görüşlerine göre Türkiye'de eğitim politikalarının geliştirilme sürecinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(3), 782-802.

Varış, F. (1988). *Eğitim Bilimine Giriş.* Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fak. Yayınları.

Yaman, E. (2016). Eğitim Meselesine Yeniden Bakmak. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, *38*, 90-92.

Yaman, E. (2018). Geleceğin Dünyası ve Geleceğin Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi,* 43, 5

Yalçın, A. (2016). Özel Öğretimin Hâli ve Sorunlarının Halli. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, *38*(1), 1-4.

Yalçınkaya, Y. (2015). *Adalet ve Kalkınma Partisi Eğitim Politikaları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep

Yazıcı, A. (2010). *Türkiye'de azınlık, yabancı ve Türk özel okulları (1950–1960)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları

Yazıcı, Ş. E. (2012). *Türkiye'de hükümet politikalarının doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerindeki etkileri ve sonuçlarına dair şirket yöneticilerinin algıları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yıldırım, K. (2012). PISA 2006 verilerine göre Türkiye'de eğitimin kalitesini belirleyen temel faktörler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 10*(2), 229-255.

Yıldırım, K. (2014). Mekanik-organik örgütsel yapı değişkenleri perspektifiyle 6528 sayılı kanunun okulların örgütsel yapısında yaratabileceği değişimin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 20* (3), 359-391.

Yıldırım, K. (2018). Okulda insan kaynaklarının yönetimi. içinde Cemaloğlu, N.& Gürkan, M.G. *Kuramdan uygulamaya okul yönetimi.* 187-218. Ankara: Pegem.

Yıldırım, K. (2019). Eğitim planlaması ve ekonomisi. İçinde Cemaloğlu, N.& Özdemir, M. *Eğitim yönetimi.* 263-294. Ankara: Pegem.

EKLER

Ek 1. Özel Öğretim Kurumlarına İlişkin Yönetmelik Değişikliklerinin Listesi

	Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin	
	Tarihi	Sayısı
	20/3/2012	28239
	Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin	
	Tarihi	Sayısı
1	21/7/2012	28360
2	23/10/2012	28450
3	2/8/2013	28726
4	7/9/2013	28758
5	29/5/2014	29014
6	5/7/2014	29051
7	21/8/2014	29095
8	24/9/2014	29129
9	17/1/2015	29239
10	4/7/2015	29406
11	23/7/2015	29423
12	8/8/2015	29439
13	12/4/2016	29682
14	3/7/2016	29761
15	5/8/2016	29792
16	13/1/2017	29947
17	20/6/2017	300102

Ek 2. 5580 Sayılı Kanunla İlgili Yasal Düzenlemelerin Listesi

5580 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHLERİNİ GÖSTERİR TABLO

Değiştiren Kanunun/KHK'nin/ İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	5580 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
6082	3	10/12/2010
6353	12	12/7/2012
Anayasa Mahkemesinin 22/5/2013 tarihli ve E.: 2013/39, K.: 2013/65 sayılı Kararı	10 uncu maddesinin ikinci fıkrası	12/7/2013
6518	13	19/2/2014
6528	2, 3, 8, 9, 12, EK MADDE 1, GEÇİCİ MADDE 5	14/3/2014
6569	GEÇİCİ MADDE 5	29/11/2014
Anayasa Mahkemesinin 13/7/2015 tarihli ve E.: 2014/88, K.: 2015/68 sayılı Kararı	2, EK MADDE 1, GEÇİCİ MADDE 5	24/7/2015
KHK/676	2, EK MADDE 2, GEÇİCİ MADDE 6	29/10/2016
KHK/678	EK MADDE 2	22/11/2016
6764	3, 7, 12	9/12/2016
KHK/687	2, GEÇİCİ MADDE 5	9/2/2017
KHK/696	5	24/12/2017
7070	2, EK MADDE 2, GEÇİCİ MADDE 6	8/3/2018
7076	2, GEÇİCİ MADDE 5	8/3/2018
7079	5	8/3/2018
7141	4, 6, 12	18/5/2018
KHK/700	5, 12	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)
7153	4	10/12/2018
7180	2, 3, 7, 12, Ek Madde 1	5/7/2019

Ek 3. Etik Kurul Onay Belgesi

Aksaray Üniversitesi- Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
İnsan Araştırmaları Etik KuruluTarih: 05.11.2019
Sayı: 34183927-000-E.00000458981
E0000458981

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : 2019/10/04
Konu : Başvurunuz Hk.

Sayın: Ahmet ALĞAN

03/10/2019 tarih ve 2019/10-04 protokol sayılı araştırma başvurunuz Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 23.10.2019 tarihli toplantısında görüşülmüş olup kurul karar örneği ekte sunulmuştur.

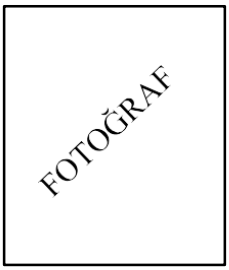
Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları
Etik Kurul Başkanı

Karar 2019/10-04: Yürütücülüğünü Ahmet ALGAN'ın yaptığı **"2000-2015 Yılları Arası Özel Öğretimdeki Politik Yönelimlerin Analizi"** başlıklı araştırma ile ilgili 2019/10-04 protokol numaralı başvuru kurulumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere **uygun olduğuna**, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Ek 4. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Alğan, Ahmet
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	25.01.1983 Malatya
Medeni hali	Evli
Telefon	0 554 347 47 24
E-posta	ahmetalgan44@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Hacı Ahmet Akıncı Lisesi / YDA Fen	2001
Üniversite	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi / Ortaöğretim Matematik Öğretmenliği	2006
Üniversite	Ankara Üniversitesi / İlahiyat Fakültesi	2019

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Özel Pınar Eğitim Kurumları, 7 Yıl Aksaray Üniversitesi, 5 Yıl Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi , 1,5 Yıl İnönü Üniversitesi, 1 Yıl	İnönü Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeler Birimi	Matematik Öğretmeni /Kamu Personeli